

Global Bio-India 2021

Transforming Lives
Biosciences to Bioeconomy

1-3 March 2021: Digital Platform

ગ્લોબલ બાયો - ઇન્ડિયા 2021

FREEDOM IN THE WORLD 2021

Democracy under Siege

ફ્રીડમ ઇન ધ વર્લ્ડ 2021 રિપોર્ટ

ઈઝ ઓફ લિવિંગ ઇન્ડેક્સ 2020

CLICK TO JOIN WHATSAPP
joinicerajkot.com

FOLLOW US ON INSTAGRAM
[icerajkot](https://www.instagram.com/icerajkot)

FOLLOW US ON YOUTUBE
[icerajkot](https://www.youtube.com/icerajkot)

JOIN TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- શિક્ષણનો અધિકાર.....01
- રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા કાયદામાં સુધારો: નીતિ આયોગ.....01
- સમલૈંગિક લગ્ન.....02
- રાષ્ટ્રીય નદી કાયાકલ્પ સિસ્ટમ અંગે NGTના સૂચન.....03
- ખાનગી ક્ષેત્રમાં રૂપિયા 50000 ની ઓછી વેતનવાળી નોકરીઓમાં 75% સ્થાનિક લોકો માટે અનામત રહેશે.....05
- સરકારે વીમા લોકપાલ નિયમો, 2017 માં સુધારો કર્યો.....05
- પ્રશ્નોત્તરી.....05

2. અર્થતંત્ર.....07

- એક્સિસ બેંકે વોટ્સએપ બેંકિંગ લોન્ચ કર્યું..07
- ઝારખંડમાં પહેલું 'પરિણામ આધારિત બજેટ' રજૂ કરાયું.....07
- લવચીક કુગાવો લક્ષ્યાંક (FIT).....07
- ભારત અને તકનીકી મંદી.....09
- પ્રશ્નોત્તરી.....10

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....11

- UNGA એ 2023ને 'બરછટ (Millets) અનાજનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ' તરીકે જાહેર કર્યું.....11
- આસામના લાલ ચોખા અમેરિકામાં નિકાસ કરવામાં આવશે.....11
- અમેરિકા ભારત સહિત 17 દેશો પર એન્ટી ડમ્પિંગ ટેક્સ લાદી શકે છે.....12
- ભારત-જાપાન માટે વેસ્ટ કન્ટેનર ટર્મિનલનો પ્રસ્તાવ: શ્રીલંકા.....12
- ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય વેપાર.....13
- દુષ્કાળગ્રસ્ત મડાગાસ્કરને માનવીય સહાય..14
- સૂર્યકિરણ એરોનેટિક ટીમ.....14
- ભારત-ચીન હોટલાઇન.....15

- પાકિસ્તાન-શ્રીલંકા અને ભારત.....15
- લિક્વિફાઇડ નેચરલ ગેસ (LNG) માટે પાકિસ્તાન-કતાર દ્વારા કરાર પર હસ્તાક્ષર...17
- પ્રશ્નોત્તરી.....17

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી...19

- DRDO સોલિડ ફ્યુઅલ ડક્ટેડ રેમ્પેટનું પરીક્ષણ કર્યું.....19
- રાષ્ટ્રીય સાયબર સુરક્ષા વ્યૂહરચના 2020...19
- સાયબર કાઇમ સ્વયંસેવકો.....20
- રશિયાએ પ્રથમ આર્કટિક-સર્વેલન્સ ઉપગ્રહ લોન્ચ કર્યો.....21
- રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસ 2021.....22
- આનુવંશિક રીતે સુધારેલા સજીવો.....22
- HP એ સમુદ્રના પ્લારસ્ટિક કચરામાંથી કમ્પ્યુટર બનાવ્યા.....23
- NCSM ઉદયપુરમાં વિજ્ઞાન કેન્દ્રનું ઉદ્ઘાટન..23
- પ્રશ્નોત્તરી.....24

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....25

- ફીડમ હાઉસના અહેવાલમાં ભારતને 'આંશિક રીતે મુક્ત' જાહેર કરાયું...25
- QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગમાં ભારતનું પ્રદર્શન.....25
- 21 રાજ્યોમાં ફ્લોરિકલ્ચર મિશન લાગુ કરવામાં આવશે.....25
- NDC સંશ્લેષણ અહેવાલ: UNFCCC..26
- પર્યાવરણ ક્રાંતિ અંતર્ગત અરોમા મિશન...27
- સ્વચ્છતા સારથી ફેલોશીપ: વેસ્ટ ટુ વેલ્થ મિશન.....28
- ફીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021 રિપોર્ટ.....29
- પ્રશ્નોત્તરી.....30

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....31

- સિમલિપાલ ટાઇગર રિઝર્વમાં ભયાનક આગ લાગી.....31
- વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ પર WWF સંરક્ષણ અભિયાન.....31
- પ્રવાસી પક્ષીઓ અને ચિલિકા સરોવર.....32
- હિમાચલ પ્રદેશમાં 'સ્નો ચિતા' પર અભ્યાસ.....33
- અરવલ્લી પર્વતમાળામાં ફરીથી ખોદકામ શરૂ કરવાની અપીલ.....33
- વિન્ટર 2021 માટે ભારતીય હવામાન વિભાગનો આબોહવા સારાંશ.....34
- પ્રશ્નોત્તરી.....35

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....36

- મોરારજી દેસાઈ.....36
- પ્રશ્નોત્તરી.....36

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....37

- ટાકા અને ન્યૂ જલપાઇગુડી વચ્ચે નવી પેસેન્જર ટ્રેન સેવા 26 માર્ચથી શરૂ થશે.....37
- 4 માર્ચ: રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસ.....37
- 2023 સુધીમાં દેશમાં આખું રેલ નેટવર્ક સંપૂર્ણ રૂપે વીજળીકરણ કરવામાં આવશે.....37
- વિપ્રો WEFની 'Racial Justice in Business' પહેલ સાથે જોડાયું.....37
- 4 માર્ચે ભારતે 'ચાબહાર દિવસ' ની ઉજવણી કરી.....38
- ઇઝ ઓફ લિવિંગ ઇન્ડેક્સ -2020.....38
- કિરન પોલાર્ડનો એક ઓવરમાં 6 સિક્સરનો રેકોર્ડ.....39
- મર્યન્ટ ડિજિટાઇઝેશન સંમેલન-2021.....39
- 'સુગમ્ય ભારત એપ' લોન્ચ કરવામાં આવશે...40
- તકનીકી શિક્ષણ ગુણવત્તા સુધારણા કાર્યક્રમ.....40
- રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃતિ મહોત્સવ 2021.....41

- પીએમ મોદીએ મેરીટાઇમ ઇન્ડિયા સમિટીની બીજી આવૃત્તિનું ઉદ્ઘાટન કર્યું..42
- સંસદ ટીવી.....42
- ગ્લોબલ બાયો-ઇન્ડિયા -2021.....42
- ડ્રાફ્ટ રાષ્ટ્રીય બાયોટેક વિકાસ વ્યૂહરચના 2020-24.....43
- મેરી કોમ AIBAની ચેમ્પિયન્સ અને વેટરન્સ કમિટીની નવી અધ્યક્ષ બની.....43
- NHRC દ્વારા હીરાકુડ ડિસ્પ્લેસમેન્ટ કેસમાં નોટિસ.....44
- 1,04,000 F.P.O.ની રચના અને વૃદ્ધિ.....45
- 1 માર્ચ: શૂન્ય ભેદભાવ દિવસ.....46
- ભારતમાં વાંસ માટેની તકો અને પડકારો પર રાષ્ટ્રીય પરિષદ.....46
- ભારતના જિનેરિસ્ટિક્સ ફેડરેશનની ઓળખ પુનઃસ્થાપિત થઈ.....47
- ઓડિશા ભારતીય મહિલા લીગ ફૂટબોલનું આયોજન કરશે.....47
- વિનેશ ફોગટે યુકેનની રેસલિંગ ઇવેન્ટમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો.....47
- IIT બોમ્બે અને ભારત સરકાર, ગેમિંગમાં સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સનું નિર્માણ કરશે...48
- સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ 2021 નું ક્ષેત્ર આકારણી શરૂ કરાઈ.....48
- ગોલ્ડન ગ્લોબ એવોર્ડ 2021 ની જાહેરાત કરી..49
- Map my india એ કોરોના રસીકરણ કેન્દ્ર શોધવા માટે સુવિધા શરૂ કરી.....49
- LinkedIn Opportunity Index 2021.....49
- ત્રીજા જનૌષધિ દિનની ઉજવણીનો પ્રારંભ.....50
- AI Game Changers: નાસ્કોમે ભારતમાં AI નવીનીકરણને વેગ આપવા માટે કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો.....50
- ભારત 2035 સુધીમાં બંદર પ્રોજેક્ટમાં 82 અબજ ડોલરનું રોકાણ કરશે.....51
- 'મર્કન્ટાઇલ મરીન ડોમેન અવેરનેસ સેન્ટર' શરૂ કર્યું.....51
- ભારતીય વાયુસેના 'ડેઝર્ટ ફ્લેગ' ક્વાયતમાં ભાગ લેશે.....51
- પ્રશ્નોત્તરી.....52

શિક્ષણનો અધિકાર

- દિલ્હી હાઈકોર્ટે રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન (RTE) અધિનિયમ હેઠળ વર્ગ 8 થી 12 ના આર્થિક રીતે નબળા વિભાગ (EWS) ના બાળકો માટે મફત શિક્ષણ અંગેના નિર્ણય ન લેવા અંગે કેન્દ્ર સરકારની અરજીનો જવાબ આપ્યો છે.

Back to Basics : શિક્ષણના અધિકારની બંધારણીય જોગવાઈ

- મૂળ ભારતીય બંધારણના ભાગ-IV (DPSP) ની કલમ 45 અને કલમ 39 (F), રાજ્ય દ્વારા ભંડોળ સમાન અને સુલભ શિક્ષણ માટે પૂરી પાડવામાં આવી છે.
- શિક્ષણના અધિકાર અંગેનો પ્રથમ સત્તાવાર દસ્તાવેજ વર્ષ 1990 નો રામામૂર્તિ સમિતિ અહેવાલ હતો.
- વર્ષ 1993 માં, ઉન્નકૃષ્ણન જે.પી. વિ. આંધ્રપ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય લોકોએ સુપ્રીમ કોર્ટે તેના સીમાચિહ્ન ચુકાદામાં જણાવ્યું હતું કે, કલમ 21 હેઠળ શિક્ષણનો અધિકાર મૂળભૂત અધિકાર છે.
- તાપસ મજુમદાર સમિતિ (1999) એ કલમ 21 (A) ના સમાવેશની ભલામણ કરી હતી.
- 2002 માં 86મો બંધારણીય સુધારણામાં બંધારણના ભાગ-II માં શિક્ષણનો અધિકાર મૂળભૂત અધિકાર તરીકે શામેલ હતો.
- કલમ 21A હેઠળ શામેલ કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે શિક્ષણના હકને 6-14 વર્ષની વયના બાળકો માટે મૂળભૂત અધિકાર બનાવ્યો હતો.
- તે અનુગામી કાયદા, શિક્ષણનો અધિકાર અધિનિયમ, 2009 પૂરો પાડે છે.

શિક્ષણનો અધિકાર અધિનિયમ, 2009ની વિશેષતાઓ

- RTE એક્ટનો હેતુ 6 થી 14 વર્ષની વયના તમામ બાળકોને પ્રાથમિક શિક્ષણ આપવાનું છે.
- કલમ 12 (1) (C) જણાવે છે કે બિન-લઘુમતી ખાનગી સહાય વિનાની શાળાઓએ આર્થિક રીતે નબળા અને વંચિત પૃષ્ઠભૂમિના બાળકો માટે પ્રવેશ સ્તરના ગ્રેડમાં ઓછામાં ઓછી 25% બેઠકો અનામત રાખવી જોઈએ.
- તે શાળામાં ન જતા બાળક માટે યોગ્ય વય સંબંધિત વર્ગમાં પ્રવેશ મેળવવાની જોગવાઈ પણ કરે છે.
- તે કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો વચ્ચે નાણાકીય અને અન્ય જવાબદારીઓની વહેંચણી વિશે પણ માહિતી પ્રદાન કરે છે.
- ભારતીય બંધારણમાં શિક્ષણ એકસમાન સૂચિનો વિષય છે અને કેન્દ્ર અને રાજ્યો બંને આ વિષય પર કાયદો ઘડી શકે છે.
- તે વિદ્યાર્થી-શિક્ષક ગુણોત્તર, મકાન અને માળખાકીય સુવિધાઓ, શાળાના કાર્યકારી દિવસો, શિક્ષકો માટે કલાકો, સંબંધિત ધોરણો અને ધોરણો પ્રદાન કરે છે.

- આ કાયદામાં સ્થાનિક વસ્તી ગણતરી, સ્થાનિક સત્તા, રાજ્ય વિધાનસભાઓ અને સંસદની ચૂંટણીઓ અને આપત્તિ રાહત ઉપરાંતના અન્ય કાર્યો જેવા બિન શૈક્ષણિક કાર્યોમાં શિક્ષકોની જમાવટની જોગવાઈ છે.
- તે અપેક્ષિત પ્રવેશ અને શૈક્ષણિક લાયકાત અનુસાર શિક્ષકોની નિમણૂકની જોગવાઈ કરે છે.
- તે નીચેનાઓને પ્રતિબંધિત કરે છે:
 - શારીરિક સજા અને માનસિક પજવણી.
 - બાળકોના પ્રવેશ માટેની સ્કિનિંગ પ્રક્રિયા
 - માથાદીઠ ફી.
 - શિક્ષકો દ્વારા ખાનગી ટ્યુશન.
 - બિન માન્યતાપ્રાપ્ત શાળા.
 - તે બાળકને તેના મૈત્રીપૂર્ણ અને બાળકેન્દ્રિત શિક્ષણ પ્રણાલી દ્વારા ભય, આઘાત અને અસ્વસ્થતાથી મુક્ત બનાવવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
 - EWS માટે વર્ગ 8થી ઉપરના RTE હેઠળ મફત શિક્ષણ માટેનું તર્ક
 - બાળકોના માતા-પિતાએ ખાનગી શાળાઓમાં નવમા ધોરણ પછી અતિશય ફી ચૂકવવી પડે છે, જે તેઓને પોષાતું નથી.
 - 8 ધોરણ પછીની માન્યતા વિનાની ખાનગી શાળામાંથી સરકારી શાળામાં સ્થળાંતર કરવાથી બાળકોના મૂડ અને શિક્ષણ પર અસર થઈ શકે છે અને આમ RTEના લાભોના વિસ્તરણથી શિક્ષણમાં સાતત્યની ખાતરી થશે.

ઉચ્ચ શિક્ષણમાં આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ માટે આરક્ષણ

- આ 103 માં બંધારણીય સુધારા કાયદાએ કલમ 15 અને 16 માં સુધારો કરીને શિક્ષણ સંસ્થાઓ, નોકરીઓ અને આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ (EWS) માટે પ્રવેશમાં આર્થિક અનામત (10% ક્વોટા) રજૂ કર્યા છે.
- આ સુધારા દ્વારા કલમ 15 (6) અને કલમ 16 (6) ઉમેરવામાં આવી હતી.
- અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગો માટે 50% અનામતની નીતિમાં ન આવતા ગરીબોના કલ્યાણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આનો અમલ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ કેન્દ્ર અને રાજ્યો બંનેને સમાજના EWS વિભાગને અનામત પ્રદાન કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.

રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા કાયદામાં સુધારો: નીતિ આયોગ

- નીતિ આયોગે એક ચર્ચા પેપર (Discussion Paper) દ્વારા રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA), 2013 હેઠળ ગ્રામીણ અને શહેરી ક્વરેજને અનુક્રમે 60 ટકા અને 40 ટકા કરવાની ભલામણ કરી છે.

- તેમાં તાજેતરના વસ્તીના આંકડા અનુસાર લાભાર્થીઓને સુધારવાનો પણ પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે, જે હાલમાં 2011 ની વસ્તી ગણતરી પર આધારિત છે.

Back to Basics : રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA), 2013

- સૂચિત: 10 સપ્ટેમ્બર, 2013
- ઉદ્દેશ્ય: તેનો ઉદ્દેશ્ય લોકોને ગૌરવપૂર્ણ જીવન જીવવા માટે લોકોને અફોર્ડેબલ મૂલ્યો પર સારી ગુણવત્તાવાળા અનાજનો પૂરતો જથ્થો પૂરો પાડીને ખોરાક અને પોષક સલામતી પૂરી પાડવાનો છે.
- કવરેજ: લક્ષ્યાંક જાહેર વિતરણ પ્રણાલી (TPDS) હેઠળ સબસિડીવાળા અનાજ મેળવવા માટે ગ્રામીણ વસ્તીના 75 ટકા અને શહેરી વસ્તીના 50 ટકા લોકો.
- રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA) દેશની કુલ વસ્તીના 67 ટકાને આવરી લે છે.
- પાત્રતા:
 - રાજ્ય સરકારની માર્ગદર્શિકા મુજબ, લક્ષ્યાંક જાહેર વિતરણ પ્રણાલી (TPDS) હેઠળ આવતા અગ્રતા ઘરો.
 - અંત્યોદય અન્ન યોજના હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા ઘરો.
- જોગવાઈ:
 - દર મહિને વ્યક્તિ દીઠ 5 કિલો અનાજ, જેમાં ચોખા 3 રૂપિયા પ્રતિકિલો, ઘઉં 2 રૂપિયા પ્રતિકિલો અને અન્ય અનાજ 1 રૂપિયા પ્રતિકિલો છે.
 - જો કે, અંત્યોદય અન્ન યોજના હેઠળ, પરિવાર દીઠ દર મહિને 35 કિલો અનાજ આપવામાં આવશે.
 - સગર્ભા સ્ત્રીઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓને ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન અને બાળકના જન્મ પછીના 6 મહિના પછી ભોજન સિવાય ઓછામાં ઓછા 6000 રૂપિયા પ્રસૂતિ લાભ આપવાની જોગવાઈ છે.
 - 14 વર્ષ સુધીના બાળકો માટે ખોરાક.
 - અનાજ કે ખાદ્યપદાર્થોની સપ્લાય ન થાય તો લાભાર્થીઓને અન્ન સુરક્ષા ભથ્થું.
 - જિલ્લા અને રાજ્ય સ્તરે ફરિયાદ નિવારણ તંત્રની સ્થાપના.
- વર્તમાન લાભાર્થીઓની સંખ્યા:
 - અંત્યોદય અન્ન યોજના હેઠળ ફેબ્રુઆરી, 2021 સુધીમાં લગભગ 2.37 કરોડ પરિવારો અથવા 9.01 કરોડ વ્યક્તિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
 - જ્યારે, લક્ષ્યાંક જાહેર વિતરણ પ્રણાલી (TPDS) હેઠળ આવતાં પ્રાથમિકતાવાળા ઘરોમાં કુલ 70.35 કરોડ વ્યક્તિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
- નીતી આયોગની ભલામણોનું મહત્વ:
 - નીતી આયોગના અનુમાન મુજબ, જો ગ્રામીણ-શહેરી કવરેજ રેશિયોમાં કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવશે નહીં, તો તાજેતરના વસ્તીના ડેટાના આધારે લાભાર્થીઓની કુલ સંખ્યા 81.35 કરોડથી વધીને 89.52 કરોડ (8.17 કરોડનો વધારો) થઈ જશે.

- જેનાં પરિણામે, રૂ .14,800 કરોડની વધારાની સબસિડીની જરૂર પડશે.
- જો કવરેજ રેશિયોને નીતિ આયોગ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણ મુજબ સુધારો કરવામાં આવે તો કેન્દ્ર સરકારને 47,229 કરોડ રૂપિયાની બચત થઈ શકે છે.
- બચતની આ રકમનો ઉપયોગ અન્ય મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્રો જેમકે-આરોગ્ય અને શિક્ષણ જેવામાં કરી શકાય છે.

પડકારો

- કોરોના વાયરસ રોગચાળા દરમિયાન કવરેજ રેશિયોમાં ઘટાડો કરવાથી સમાજના ગરીબ વર્ગ પર બેવડો બોજ (બેરોજગારી અને ખોરાકની અસલામતી) રહેશે.
- ઘણા રાજ્યો દ્વારા આ પગલાનો વિરોધ કરી શકાય છે.

અન્ય ભલામણો

- શાંતા કુમારની અધ્યક્ષતામાં રચાયેલી ઉચ્ચ સ્તરીય સમિતિએ કવરેજ રેશિયોને જનસંખ્યાના 67 ટકાથી ઘટાડીને 40 ટકા કરવાની ભલામણ કરી હતી.
- સમિતિના જણાવ્યા મુજબ, જનસંખ્યાના 67 ટકા વસતીનું કવરેજ ખૂબ વધારે છે અને તે લગભગ 40 ટકા સુધી મર્યાદિત હોવું જોઈએ, જેના હેઠળ BPL પરિવારો સરળતાથી આવરી લેવામાં આવશે.
- આર્થિક સર્વે 2020-21 માં કેન્દ્રીય પૂલમાંથી જારી કરાયેલા અનાજની સેન્ટ્રલ ઇશ્યૂ પ્રાઈસ (CIP) માં સુધારો કરવાની ભલામણ કરી હતી, જે છેલ્લા ઘણા સમયથી યથાવત છે.

કેન્દ્રીય ઇશ્યૂ પ્રાઈસ (CIP)

- રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA) હેઠળ રાહત દરે લાભાર્થીઓને અનાજ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે છે.
- કેન્દ્ર સરકાર લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ (MSP) પર ખેડૂતો પાસેથી અનાજ ખરીદે છે અને તે કેન્દ્રીય ઇશ્યૂ પ્રાઈસ (CIP) પર રાજ્યોને વેચે છે.
- સરકાર દ્વારા સમય સમય પર કેન્દ્રીય ઇશ્યૂ પ્રાઈસ (CIP) નક્કી કરવામાં આવે છે, પરંતુ આ લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ (MSP) કરતા વધારે નથી થતો.

સમલૈંગિક લગ્ન

- તાજેતરમાં, કેન્દ્ર સરકારે દિલ્હી હાઈકોર્ટમાં સેમ સેક્સ મેરેજનો વિરોધ કર્યો હતો, અને કહ્યું હતું કે ભારતમાં લગ્ન ત્યારે જ માન્યતા મેળવી શકાય છે જ્યારે કોઈ 'જૈવિક પુરૂષ' અને 'જૈવિક સ્ત્રી' વચ્ચે સંતાન સંભાળવામાં સક્ષમ હોય.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- વર્ષ 2020 માં, સમલૈંગિક લગ્નને માન્યતા આપવા માટે હિન્દુ મેરેજ એક્ટ, 1955 અને સ્પેશિયલ મેરેજ એક્ટ, 1954 હેઠળ અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

સુપ્રીમ કોર્ટનો આદેશ

- સુપ્રીમ કોર્ટે ભારતીય દંડ સંહિતા-IPCની કલમ 377 ની જોગવાઈનું વિશ્લેષણ કર્યા પછી, ફક્ત કોઈ ચોક્કસ માનવ વર્તનને ગુનાની શ્રેણીમાંથી બાકાત રાખવાનો આદેશ આપ્યો છે. આ ઓર્ડર ન તો સમલૈંગિક લગ્નના હેતુ માટે આપવામાં આવ્યો ન તો આ આચારને કાયદેસર બનાવવા માટે.

સામાજિક નૈતિકતા

- વિરોધી જાતિના વ્યક્તિઓના લગ્નની માન્યતા મર્યાદિત કરવા માટે 'કાયદેસર રાજ્ય હિત' અસ્તિત્વમાં છે અને 'સામાજિક નૈતિકતા' (સામાજિક નૈતિકતા)ને ધ્યાનમાં રાખીને આવા લગ્નની માન્યતા ધ્યાનમાં લેવાનું ધારાસભ્યનું કામ છે.

હાલના કાયદા સાથે સુસંગત નથી

- મૂળભૂત અધિકાર કલમ 21 હેઠળ કાયદા દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયાને આધિન છે અને સમલૈંગિક લગ્નને મૂળભૂત અધિકાર બનાવવા માટે વધારી શકાતો નથી.
- બંધારણનો આર્ટિકલ 21 જીવનના અધિકારની બાંધારી આપે છે. આ હક જે મોટાભાગે ન્યાયી, ન્યાયી અને તર્કસંગત છે તે કાયદા દ્વારા છીનવી શકાતો નથી.
- દેશમાં હાલના લગ્ન કાયદાઓમાં કોઈપણ દબલ વ્યક્તિગત કાયદાઓ વચ્ચેના નાજુક સંતુલનને સંપૂર્ણપણે નાશ કરશે.

લગ્ન પવિત્રતા

- ભારતીય પરિવારની કલ્પના પતિ, પત્ની અને બાળક પર આધારિત છે, જેની સરખામણી સમલૈંગિક પરિવાર સાથે કરી શકાતી નથી.

ભારતમાં સમલૈંગિક લગ્નની માન્યતા

- ભારતીય બંધારણ હેઠળ લગ્નના અધિકારને મૂળભૂત અથવા બંધારણીય અધિકાર તરીકે સ્પષ્ટ રીતે માન્યતા નથી.
- તેમ છતાં લગ્નનું નિયંત્રણ વિવિધ કાયદાકીય કાયદાઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે, પરંતુ મૂળભૂત અધિકાર તરીકેની તેની માન્યતા ફક્ત ભારતના સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયિક નિર્ણયો દ્વારા વિકસિત થઈ છે.
- બંધારણની કલમ 141 હેઠળ સુપ્રીમ કોર્ટનો નિર્ણય ભારતની તમામ અદાલતો માટે બંધનકર્તા છે.

સુપ્રીમ કોર્ટના મહત્વપૂર્ણ નિર્ણયો

- મૂળભૂત અધિકાર તરીકે લગ્ન (શફીન જહાં વિ. અસોકન KM અને અન્ય., 2018):
- સુપ્રીમ કોર્ટે માનવાધિકારની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR) અને પુસ્વામી કેસના આર્ટિકલ 16 નો સંદર્ભ આપતા જણાવ્યું છે કે, કોઈપણની પસંદગી પ્રમાણે લગ્ન કરવાનો અધિકાર બંધારણની કલમ 21 નો અભિન્ન ભાગ છે.
- માનવાધિકારની સાર્વત્રિક ઘોષણા (UDHR) ની કલમ 16 (1) અનુસાર: પુખ્ત વયના પુરૂષો અને સ્ત્રીઓને જાતિ,

રાષ્ટ્રીયતા અથવા ધર્મના કોઈપણ અવરોધો વિના લગ્ન અને કુટુંબ સ્થાપિત કરવાનો અધિકાર છે. વૈવાહિક જીવન અને લગ્ન જીવનને લગતા સંબંધોને લગતા તેમને સમાન અધિકાર છે.

- UDHRની કલમ 16 (2) મુજબ: લગ્ન ફક્ત પુરૂષો અને સ્ત્રીઓની મુક્ત સંમતિ પર થઈ શકે છે જેઓ લગ્નનો ઈરાદો રાખે છે.
- લગ્ન કરવાનો અધિકાર આંતરિક બાબત છે. આ અધિકાર બંધારણના મૂળભૂત અધિકાર હેઠળ સુરક્ષિત છે. માન્યતા સહિતની શ્રદ્ધા અને નિષ્ઠાની બાબતો બંધારણીય સ્વતંત્રતાના મૂળમાં છે.
- LGBTQ સમુદાય તમામ બંધારણીય હક માટે હકદાર છે (નવજેતસિંહ જોહર અને અન્ય વિરુદ્ધ કેન્દ્ર સરકાર, 2018)
- સુપ્રીમ કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે LGBTQ સમુદાયના સભ્યો બંધારણ દ્વારા 'સમાન નાગરિકત્વ' અને 'કાયદાનું સમાન રક્ષણ' સહિતના અન્ય નાગરિકોની જેમ આપેલા તમામ બંધારણીય હકો માટે હકદાર છે.

આગળનો રસ્તો

- લિંગ ઓળખ અથવા જાતીય અભિગમને ધ્યાનમાં લીધા વિના, વધુ સારું જીવન અને સંબંધો બનાવવામાં મદદ કરવા અને વ્યક્તિને બદલવાને બદલે સમાજમાં પરિવર્તન પર ભાર આપવા માટે LGBTQ સમુદાયને ભેદભાવ વિરોધી કાયદાની જરૂર છે.
- LGBTQ સમુદાયના સભ્યોને સંપૂર્ણ બંધારણીય હકો આપ્યા પછી, તે પણ જરૂરી છે કે સમલૈંગિક લગ્ન કરવા ઈચ્છુક લોકોને તેમની પસંદગીની વ્યક્તિ સાથે લગ્ન કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવે. જાણવું રહ્યાં કે હાલમાં વિશ્વના બે ડઝનથી વધુ દેશોએ સમલૈંગિક લગ્નને મંજૂરી આપી છે.

રાષ્ટ્રીય નદી કાયાકલ્પ સિસ્ટમ અંગે NGTના સૂચન

- તાજેતરમાં નેશનલ ગ્રીન ટ્રિબ્યુનલ (NGT) એ દેશના તમામ પ્રદૂષિત નદીઓના જળ પ્રદૂષણ અને કાયાકલ્પ માટેના પગલાઓની અસરકારક દેખરેખ માટે યોગ્ય રાષ્ટ્રીય નદી કાયાકલ્પ મિકેનિઝમ વિકસાવવા હાઈડ્રો પાવર મંત્રાલયને નિર્દેશ આપ્યો છે.

Back to Basics : સેન્ટ્રલ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ (CPCB)

આકારણી

- સેન્ટ્રલ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ (CPCB) ના વર્ષ 2016-17 ના આકારણી મુજબ, દેશમાં પ્રદૂષિત નદી વિસ્તારોની સંખ્યા બે વર્ષ પહેલા 302 ની સરખામણીએ વધીને 351 થઈ ગઈ છે અને આ સમયગાળા દરમિયાન તીવ્ર પ્રદૂષિત વિસ્તારો (જ્યાં પાણીની ગુણવત્તા ખરાબ) 34 થી 45 સુધી વધ્યું છે.
- આમાંથી આશરે 117 વિસ્તાર એકલા આસામ, ગુજરાત અને મહારાષ્ટ્રમાં છે.

- **CPCB રેટિંગનો આધાર:**
- 1990 ના દાયકાથી, સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (CPCB) મુખ્યત્વે જૈવિક ઓક્સિજન ડિમાન્ડ (BOD) ના આધારે નદીઓની ગુણવત્તા પર નજર રાખી રહ્યાં છે. BODનું પ્રમાણ વધારે છે, નદીની ગુણવત્તા વધુ ખરાબ માનવામાં આવે છે.
- ઓક્સિજનની માત્રા જે પાણીમાં કાર્બનિક પદાર્થોના બાયોકેમિકલ વિઘટન માટે જરૂરી છે તેને BOD કહેવામાં આવે છે.
- સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (CPCB) જૈવિક ઓક્સિજન ડિમાન્ડ (BOD) ને 3 મિલિગ્રામ / લિટરથી ઓછી અને સ્વચ્છ અને સ્વસ્થ નદીના સૂચક તરીકે માને છે.

સંબંધિત પ્રયત્નો

- નેશનલ ગ્રીન ટ્રિબ્યુનલ (NGT) એ દેશભરમાં 350 થી વધુ પ્રદૂષિત વિસ્તારોને પ્રદૂષણ મુક્ત બનાવવા માટે એક રાષ્ટ્રીય યોજના તૈયાર કરવા અને તેને લાગુ કરવા માટે સેન્ટ્રલ મોનિટરિંગ કમિટીની રચના કરી હતી કારણ કે તે પાણી અને પર્યાવરણની સલામતી માટે ગંભીર ખતરો છે.
- વર્ષ 1974 માં વોટર એક્ટ લાગુ થયો હોવા છતાં નદીઓની પાણીની ગુણવત્તામાં ઘટાડો જોવા મળી રહ્યો છે.
- આ અધિનિયમનો ઉદ્દેશ વહેલી તકે ગુણવત્તા સુધારવાનો હતો.
- **NRRMની સ્થાપના:**
- NGT દ્વારા આપવામાં આવેલા સૂચન મુજબ આ પ્રણાલીને 'રાષ્ટ્રીય નદી કાયાકલ્પ સિસ્ટમ' (NRRM) કહી શકાય. NRRM અસરકારક દેખરેખ વ્યૂહરચના તરીકે રાષ્ટ્રીય, રાજ્ય અથવા જિલ્લા કક્ષાએ પર્યાવરણીય ડેટા ગ્રીડ સ્થાપવા પર વિચાર કરી શકે છે.
- **NRRMનો અવકાશ:**
- નદીઓના કાયાકલ્પની પ્રક્રિયા ફક્ત 351 વિસ્તારો સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ નહીં, પરંતુ સુકિ નદીઓ તેમજ દેશભરની તમામ નાની, મધ્યમ અને મોટી પ્રદૂષિત નદીઓના કિસ્સામાં તેનો અમલ કરી શકાય છે.

અમલીકરણ

- નદીઓના પ્રદૂષણ અને કાયાકલ્પને સમાપ્ત કરવા માટેની કાર્યવાહીની યોજના માટે તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના મુખ્ય સચિવો દ્વારા અસરકારક પગલાં લેવા જોઈએ.
- બધા રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના મુખ્ય સચિવોએ ઓછામાં ઓછા દર મહિને એક વાર પ્રગતિનું નિરીક્ષણ કરવું આવશ્યક છે.
- વળતરની ચુકવણી સંબંધિત માર્ગદર્શિકાનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતાની સ્થિતિમાં, સંબંધિત મુખ્ય સચિવોની જવાબદારી લેવામાં આવશે.

પ્રદૂષિત નદીના વિસ્તારોના વિકાસનું કારણ

- ઝડપી શહેરીકરણ અને કાર્યક્ષમ કચરાના નિકાલની સિસ્ટમનો અભાવ.

- નદીઓના કાંઠે ઔદ્યોગિક શહેરોની સંખ્યામાં વધારો.
- કૃષિ કાર્યોમાં ઘટાડો વગેરે.

પ્રદૂષણ અસર

- વિશ્વ બેંકનો અંદાજ છે કે ભારતમાં જળ પ્રદૂષણનો આરોગ્ય ખર્ચ ભારતના કુલ GDPના ત્રણ ટકા જેટલો છે.
- ભારતમાં થતાં રોગોમાં 80 ટકા અને કુલ મૃત્યુના ત્રીજા ભાગ માટે જળવાયુ રોગો જવાબદાર છે.
- ગંગાના પ્રદૂષિત પાણીને લીધે માત્ર માણસો જ નહીં, પ્રાણીઓને પણ જોખમ છે. પ્રજાતિ દ્વારા જે પ્રજાતિઓને ધમકી આપવામાં આવી છે તેમાં 140 થી વધુ માછલી પ્રજાતિઓ, 90 ઉભયજીવી પ્રજાતિઓ, મગરો જેવા સરિસૃપ અને દક્ષિણ એશિયન નદી ડોલ્ફિન જેવા સસ્તન પ્રાણી શામેલ છે.

સંબંધિત બંધારણીય જોગવાઈઓ

- અનુચ્છેદ 21: શુદ્ધ વાતાવરણ અને પ્રદૂષણ મુક્ત પાણી વગેરે જીવનના અધિકારના વ્યાપક અવકાશ હેઠળ સુરક્ષા પૂરી પાડવામાં આવી છે.
- કલમ-51-A (G): જંગલ, તળાવો, નદીઓ અને વન્યપ્રાણીસૃષ્ટિ સહિતના કુદરતી વાતાવરણની સુરક્ષા અને સુધારણા કરવી દરેક નાગરિકની ફરજ છે.

જળ પ્રદૂષણને પહોંચી વળવા પ્રયાસો

- **રાષ્ટ્રીય જળ નીતિ (2012):**
- તેનો ઉદ્દેશ વર્તમાન પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને રાષ્ટ્રીય પરિપ્રેક્ષ્યમાં એકીકૃત કાયદાઓ અને સંસ્થાઓની સિસ્ટમ બનાવવા માટેના માળખા અને કાર્ય યોજના અંગે નિર્ણય લેવાનો છે.
- જળ સંસાધન મંત્રાલયની આ નીતિ માનવ અસ્તિત્વ માટેના પાણીના મહત્વ તેમજ આર્થિક વિકાસ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓને પ્રકાશિત કરે છે.
- તે શ્રેષ્ઠ, આર્થિક, ટકાઉ અને ન્યાયી માધ્યમો દ્વારા જળ સંસાધનોના સંરક્ષણ માટે એક માળખું રજૂ કરે છે.
- રાષ્ટ્રીય જળ અભિયાન (2010): આ જળ સંરક્ષણ, ઓછું બગાડ અને સમાન વિતરણ માટે વધુ સારી રીતે પાણી સંસાધન સંચાલનની ખાતરી આપે છે.
- રાષ્ટ્રીય સ્વચ્છ ગંગા મિશન: આ મિશન દ્વારા ગંગા નદીમાં પર્યાવરણીય પ્રદૂષણની રોકથામ, નિયંત્રણ અને ઘટાડા માટેના પગલાં લેવા રાષ્ટ્રીય, રાજ્ય અને જિલ્લા સ્તરે પાંચ-સ્તરની રચનાની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- તેનો ઉદ્દેશ ગંગા નદીના કાયાકલ્પ માટે સતત પૂરતા પ્રમાણમાં પાણીનો પ્રવાહ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.
- નમામી ગંગા પ્રોજેક્ટ: તે ગંગા નદીને વ્યાપક રીતે સાફ કરવા અને જાળવવાના પ્રયત્નોને એકીકૃત કરે છે.

ખાનગી ક્ષેત્રમાં રૂપિયા 50000 ની ઓછી વેતનવાળી નોકરીઓમાં 75% સ્થાનિક લોકો માટે અનામત રહેશે.

- રાજ્યમાં વધતા બેકારી દરને પહોંચી વળવા હરિયાણા સરકારે મુખ્ય પ્રધાન મનોહર લાલ ખટ્ટરની આગેવાની હેઠળ ના એક ખરડાને મંજૂરી આપી દીધી છે, જે અંતર્ગત ખાનગી ક્ષેત્રમાં રૂપિયા 50000 ની ઓછી વેતનવાળી નોકરીઓમાં 75% સ્થાનિક લોકો માટે અનામત રહેશે.

Back to Basics: મુખ્ય મુદ્દાઓ

- જૂન 2020 ના મહિનામાં હરિયાણામાં દેશના તમામ રાજ્યોમાં બેરોજગારીનો દર સૌથી વધુ હતો. જૂન 2020 માં બેરોજગારીનો દર 33.6 ટકા હતો.
- અમલમાં આવ્યા પછી આ બિલ હરિયાણા રાજ્યમાં આવેલી તમામ ખાનગી સંચાલિત કંપનીઓ, ટ્રસ્ટ્સ, ભાગીદારી કંપનીઓ, સોસાયટીઓ વગેરેને લાગુ પડશે.

સરકારે વીમા લોકપાલ નિયમો, 2017 માં સુધારો કર્યો

- કેન્દ્ર સરકારે 2 માર્ચ 2021 ના રોજ 'વીમા લોકપાલ નિયમો 2017' માં સુધારો કર્યો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- વીમા લોકપાલ સિસ્ટમની કામગીરી સુધારવા માટે લોકપાલ નિયમોમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે. આ સમયસર, ખર્ચ-અસરકારક અને ન્યાયપૂર્ણ રીતે વીમા સેવાઓની ખામીઓ સંબંધિત ફરિયાદોના નિરાકરણને સરળ બનાવવામાં મદદ કરશે.

સુધારો

- નિયમોમાં સુધારાથી લોકપાલોના વિવાદથી લઈને વીમાદાતા, દલાલો, એજન્ટો અને વ્યેટિયાઓ સુધીની ફરિયાદોનો વ્યાપ મજબૂત થાય છે.
- આ સુધારાઓ હેઠળ, વીમા દલાલને લોકપાલ સિસ્ટમની દેખરેખ હેઠળ લાવવામાં આવ્યા છે.
- આ ઉપરાંત, તંત્રની સમયસરતા અને ખર્ચની અસરકારકતા માટેની જોગવાઈઓને મજબૂત કરવામાં આવી છે. નિતિધારકો હવે ઓમ્બડ્સમેનને ઇલેક્ટ્રોનિક રીતે ફરિયાદ કરી શકે છે.
- સુધારેલા નિયમો ફરિયાદ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ બનાવે છે જેથી નીતિધારકો તેમની ફરિયાદોની સ્થિતિ ઓનલાઈન શોધી શકે.
- આ નિયમો અનુસાર, ઓમ્બડ્સમેન કેસની સુનાવણી માટે વિડિઓ-કોન્ફરન્સિંગનો ઉપયોગ કરી શકે છે.
- જો કોઈ લોકપાલની ઓફિસમાં પદ ખાલી હોય, તો લોકપાલ સિસ્ટમ હેઠળ રાહત આપવા માટે અન્ય કોઈ લોકપાલને

વધારાનો હવાલો આપવામાં આવશે. સ્થાનિક લોકો માટે ખાનગી ક્ષેત્રમાં અનામત એ ચૌટાલાની જનનાયક જનતા પાર્ટીનું મુખ્ય ચૂંટણી વચન હતું, જેણે ભાજપ સાથે જોડાણ કરીને રાજ્યમાં સરકાર બનાવી હતી. ગયા વર્ષે ચૌટાલા દ્વારા રજૂ કરાયેલા આ ખરડામાં ખાનગી ક્ષેત્રની કંપનીઓ માટે હરિયાણાના રહેવાસીઓ માટે દર મહિને 50,000 સુધીના પગારવાળી 75 ટકા નોકરીઓ અનામત રાખવી ફરજિયાત બનાવવામાં આવી છે.

- કંપનીઓએ તમામ કર્મચારીઓની વિગતો દર મહિને 50,000 રૂપિયા સુધી દાખલ કરવાની રહેશે. હરિયાણા સરકારના જણાવ્યા મુજબ આરક્ષણ સામાજિક, આર્થિક અને પર્યાવરણને યોગ્ય રહેશે.
- સુધારા હેઠળ; લોકપાલ સિસ્ટમનું સંચાલન કરતી વીમા કંપનીઓની એક્ઝિક્યુટિવ કાઉન્સિલનું નામ બદલીને વીમા લોકપાલ કાઉન્સિલ રાખવામાં આવ્યું છે.

લોકપાલ

- લોકપાલ સેવા અથવા વહીવટી અધિકારીની ફરિયાદોની તપાસ માટે નિમણૂક કરાયેલ એક અધિકારી છે. લોકપાલ સામાન્ય રીતે સરકારો દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવે છે, જોકે, ખાનગી કંપનીઓ પણ તેમની નિમણૂક કરી શકે છે. આવકવેરા, બેંકિંગ અને વીમા સંબંધિત ફરિયાદોના નિરાકરણ માટે ભારત સરકારે લોકપાલની નિમણૂક કરી છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - શિક્ષણના અધિકાર અંગેનો પ્રથમ સત્તાવાર દસ્તાવેજ વર્ષ 1990 નો રામામૂર્તિ સમિતિ અહેવાલ હતો.
 - તાપસ મજૂમદાર સમિતિ (1999) એ કલમ 21 (A) ના સમાવેશની ભલામણ કરી હતી.
 - 103 મા બંધારણીય સુધારા કાયદાએ કલમ 15 અને 16 માં સુધારો કરીને શિક્ષણ સંસ્થાઓ, નોકરીઓ અને આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ (EWS) માટે પ્રવેશમાં આર્થિક અનામત (10% ક્વોટા) રજૂ કર્યાં છે.
 - કલમ 21A જેણે શિક્ષણના હકને 6-14 વર્ષની વયના બાળકો માટે મૂળભૂત અધિકાર બનાવ્યો હતો.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
 - ફક્ત 1, 2 અને 3
 - ફક્ત 2, 3 અને 4
 - ફક્ત 1, 3 અને 4
 - આપેલ તમામ

02. રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા કાયદાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. નીતિ આયોગે રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA), 2013 હેઠળ ગ્રામીણ અને શહેરી ક્વરેજને અનુક્રમે 60 ટકા અને 40 ટકા કરવાની ભલામણ કરી છે.
2. રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA), 2013 10 સપ્ટેમ્બર, 2013ના રોજ અમલમાં આવ્યો હતો.
3. રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA) દેશની કુલ વસ્તીના 67 ટકાને આવરી લે છે.
ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2, અને 3

03. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠનનો અંદાજ છે કે ભારતમાં જળ પ્રદૂષણનો આરોગ્ય ખર્ચ ભારતના કુલ GDPના ત્રણ ટકા જેટલો છે.
2. ભારતમાં થતાં રોગોમાં 80 ટકા અને કુલ મૃત્યુના ત્રીજા ભાગ માટે જળવાયુ રોગો જવાબદાર છે.
3. અનુષ્ટ 21 અંતર્ગત શુદ્ધ વાતાવરણ અને પ્રદૂષણ મુક્ત પાણી વગેરે જીવનના અધિકારના વ્યાપક અવકાશ હેઠળ સુરક્ષા પૂરી પાડવામાં આવી છે.
ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

04. નાણાકીય નીતિ સમિતિ વિશેના નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. RBIની નાણાકીય નીતિ સમિતિ એ ભારતીય રિઝર્વ બેંક અધિનિયમ, 1934 હેઠળ સ્થાપિત વૈધાનિક સંસ્થા છે.
2. 2014 માં, તત્કાલીન નાયબ ગવર્નર ઉર્જિત પટેલની અધ્યક્ષતામાં રિઝર્વ બેંકની સમિતિએ નાણાકીય નીતિ સમિતિની સ્થાપના કરવાની ભલામણ કરી હતી.
3. તે આર્થિક વિકાસના લક્ષ્યને ધ્યાનમાં રાખીને ચલણ સ્થિરતા જાળવવાનું કાર્ય કરે છે.
ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

05. વીમા લોકપાલ નિયમો, 2017 માં સુધારા સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ સુધારાઓ હેઠળ, વીમા દલાલને લોકપાલ સિસ્ટમની દેખરેખ હેઠળ લાવવામાં આવ્યા છે.
2. તંત્રની સમયસરતા અને ખર્ચની અસરકારકતા માટેની જોગવાઈઓને મજબૂત કરવામાં આવી છે. નિતિધારકો હવે ઓમ્બુડ્સમેનને ઇલેક્ટ્રોનિક રીતે ફરિયાદ કરી શકે છે.
3. સુધારેલા નિયમો ફરિયાદ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ બનાવે છે જેથી નીતિધારકો તેમની ફરિયાદોની સ્થિતિ ઓનલાઇન શોધી શકે છે.
(A) ફક્ત 1 અને 2
(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3
(D) 1, 2 અને 3

GPSC 1/2 PRELIMS

MOCK TEST SERIES

GPSCનાં જૂનાં પેપરનાં સંપૂર્ણ Subject wise Analysisનાં આધારે તૈયાર કરેલ મોકટેસ્ટ

200 MARKS
3 HOURS
09 to 12 PM

4 PAPERS

પાછલાં 1 વર્ષનાં Current Affairsજુ 360° ક્વરેજ

સમગ્ર ગુજરાતમાં કુરીયર દ્વારા
MOCK TEST PAPER
93753-01110 પર
G-PAY કરીને પણ મંગાવી શકશો

11/03/2021

PAPER 1

સામાન્ય અભ્યાસ 1

13/03/2021

PAPER 2

સામાન્ય અભ્યાસ 2

14/03/2021

PAPER 3

સામાન્ય અભ્યાસ 1

15/03/2021

PAPER 4

સામાન્ય અભ્યાસ 2

નબળા વિષયને પારખી
સુધારવાની પુનઃ તક

G Pay
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAM

UPI ID : 9375301110@okbizaxis

offline Fees : ₹ 800/-

રજીસ્ટ્રેશન ફરજિયાત

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

રાજકોટ

93757-01110
93280-01110

અમદાવાદ

84695-01110
84696-01110

ગાંધીનગર

81406-01110
81407-01110

જૂનાગઢ

76985-01110
76986-01110

એક્સિસ બેંકે વોટ્સએપ બેંકિંગ લોન્ચ કર્યું

- એક્સિસ બેંકે તેના ગ્રાહકોની બેંકિંગ જરૂરિયાતોને મદદ કરવા અને તેને ધ્યાનમાં લેવાના ઉદ્દેશથી 3 માર્ચ 2021 ના રોજ વોટ્સએપ બેંકિંગ લોન્ચ કર્યું છે. વોટ્સએપ બેંકિંગ ગ્રાહકને ગમે ત્યાં અને ગમે ત્યારે ચેટિંગ એપ્લિકેશન બેંકનો ઉપયોગ કરવામાં મદદ કરશે.

Back to Basics : આ સેવાનો લાભ મેળવવાની રીત

- વોટ્સએપ બેંકિંગ સેવાઓ મેળવવા માટે, ગ્રાહકોએ સ્પષ્ટ કરેલ એક્સિસ બેંક નંબર સાથે ચેટ શરૂ કરવી પડશે અને વિગતો માંગવી પડશે. આ સેવા ગ્રાહકોને તેમના એકાઉન્ટ બેલેન્સ, ક્રેડિટ કાર્ડની ચુકવણી, તાજેતરના ટ્રાન્ઝેક્શન્સ, ફિક્સ અને રિકરિંગ ડિપોઝિટ વિગતો અંગેની માહિતી પૂછવાની મંજૂરી આપશે.

એક્સિસ બેંક વોટ્સએપ બેંકિંગ

- સેવા રજાના દિવસ સહિત 24 x 7 ઉપલબ્ધ રહેશે. તે બેંકના બંને ગ્રાહકો માટે ઉપલબ્ધ રહેશે. એક્સિસ બેંકે જણાવ્યું છે કે સેવા સુરક્ષિત છે કારણ કે તે એન્ડ-ટુ-એન્ડ એન્ક્રિપ્શન મોડ પર કાર્ય કરે છે. બેંક દ્વારા બેંકની 'ઓપન ફોમ'ની વિચારધારાને અનુરૂપ આ સેવા શરૂ કરવામાં આવી છે.

વોટ્સએપ પેમેન્ટ્સ

- તે પીઅર-ટૂ-પીઅર મની ટ્રાન્સફર સુવિધા છે. આ સુવિધા હાલમાં ફક્ત ભારતમાં જ ઉપલબ્ધ છે. આ મેસેજિંગ એપ્લિકેશનને ભારતની રાષ્ટ્રીય ચુકવણી નિગમ (NPCI) તરફથી જુલાઈ 2017 માં તેની ચુકવણી સેવાઓ શરૂ કરવા માટે ભારતીય બેંકો સાથે ભાગીદારી કરવાની પરવાનગી મળી હતી. એપ્લિકેશન હવે તેના વપરાશકર્તાઓને એપ્લિકેશનમાં ચુકવણી અને પૈસા ટ્રાન્સફર કરવાની મંજૂરી આપે છે.

ઝારખંડમાં પહેલું 'પરિણામ આધારિત બજેટ' રજૂ કરાયું

- ઝારખંડ સરકારે 3 માર્ચ 2021 ના રોજ પ્રથમ વખત 'પરિણામ આધારિત બજેટ' રજૂ કર્યું છે. આ બજેટમાં, તમામ વિભાગોને વિશિષ્ટ ધ્યેયો અને જવાબદારીઓ આપવામાં આવે છે, જે નિર્ધારિત સમયમાં પૂરી કરવી જરૂરી છે. તે લક્ષ્યોના સંબંધમાં પરિણામોનું મૂલ્યાંકન નાણાકીય વર્ષ 2022 ના અંતમાં કરવામાં આવશે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- નાણાં પ્રધાન રામેશ્વર ઓરને નાણાકીય વર્ષ 2021-22 માટે રૂ. 91,277 કરોડનું પરિણામ આધારિત બજેટ રજૂ કર્યું હતું. આ બજેટ 2019-2020 માં 86, 370 કરોડના બજેટથી વધારવામાં આવ્યું હતું. સરકારે એમ પણ કહ્યું હતું કે, 2021-22માં, નાણાકીય ખાધ 10, 210.87 કરોડ રૂપિયા જેટલી હશે. તે રાજ્યના જીડીપીના 2.83 ટકા છે.

Back to Basics : નવા બજેટ અંતર્ગત વિભાગનો સમાવેશ

- જવાબદારી નક્કી કરવા માટેની નવી પહેલના ભાગ રૂપે, પશુપાલન, કૃષિ, સહકાર, આરોગ્ય, મહિલા અને બાળ વિકાસ અને સામાજિક સુરક્ષા જેવા 11 વિભાગોને પરિણામ આધારિત બજેટ હેઠળ શામેલ કરવામાં આવ્યા છે. આ વિભાગોએ આગામી નાણાકીય વર્ષ માટે કરવાની યોજના ઘડી કાઢેલી વિગતો વિશે વિગતવાર દસ્તાવેજો સબમિટ કર્યા છે.

બજેટ દરમિયાન યોજનાઓની ઘોષણા

- આ યોજના અંતર્ગત તમામ વૃદ્ધ, અનાથ અને અપંગો માટેની 'યુનિવર્સલ પેન્શન' યોજનાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. આનાથી રાજ્ય પર 365 કરોડનો વધારાનો બોજ પડશે. એ જ રીતે, આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ વિભાગ 15 જિલ્લાઓમાં મેડિકલ કોલેજની કામગીરીને ધ્યાનમાં રાખીને એમબીબીએસની બેઠકોની સંખ્યામાં વધારો કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે કામ કરી રહ્યાં છે.

પરિણામ આધારિત બજેટ

- બજેટ રજૂ કરવાની આ તકનીકની ભલામણ 2007-08ના બજેટથી કરવામાં આવી હતી. આ મિકેનિઝમ હેઠળ ક્ષેત્રે સંચાલન કરતા દરેક મંત્રાલયે નાણા મંત્રાલયને પ્રારંભિક પરિણામ આધારિત બજેટ રજૂ કરવું જરૂરી છે. આ બજેટ બજેટ ખર્ચ, ઉત્પાદન અને પરિણામ વચ્ચે સંબંધ સ્થાપિત કરવાના હેતુ માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો છે.

લવચીક ફુગાવો લક્ષ્યાંક (FIT)

- ભારતીય રિઝર્વ બેંક—RBI એ વર્ષ 2020-21 માટેના કરન્સી અને ફાઈનાન્સ (RCF) પરના પોતાના અહેવાલમાં જણાવ્યું છે કે વર્તમાન ફુગાવાના લક્ષ્ય બેન્ડ (4% +/- 2%) આગામી 5 વર્ષ માટે યોગ્ય છે.

Back to Basics : ફુગાવાના લક્ષ્યાંકનો અર્થ

- તે કેન્દ્રીય બેંકિંગની નીતિ છે જે ફુગાવાના ચોક્કસ વાર્ષિક દરને પ્રાપ્ત કરવા માટે નાણાકીય નીતિના સંયોજન પર આધારિત છે.

- > કુગાવાના લક્ષ્યના સિદ્ધાંત એ વિચારના આધારે છે કે ભાવ-સ્થિરતા જાળવવા માટે લાંબા ગાળાની આર્થિક વૃદ્ધિ શ્રેષ્ઠ રીતે અનુકુળ છે અને તે કુગાવાને નિયંત્રણમાં રાખીને ભાવ સ્થિરતા પ્રાપ્ત કરી શકે છે.
- > જ્યારે સેન્ટ્રલ બેંક કુગાવાને આપેલા કુગાવાના લક્ષ્યની આસપાસ રાખવા માંગે છે ત્યારે સખત કુગાવાના લક્ષ્યાંક અપનાવવામાં આવે છે.
- > બીજી બાજુ, જ્યારે ફ્લેટિબલ કુગાવો લક્ષ્યાંક અપનાવવામાં આવે છે જ્યારે સેન્ટ્રલ બેંક વ્યાજ દરમાં સ્થિરતા, વિનિમય દર, ઉત્પાદન અને રોજગાર જેવા કેટલાક અન્ય પરિબળોની ચિંતા કરે છે.

ભારતની ફ્લેક્સિબલ કુગાવો લક્ષ્યાંકિત માળખું

■ પૃષ્ઠભૂમિ:

- > વર્ષ 2015 માં, સેન્ટ્રલ બેંક, એટલે કે, રિઝર્વ બેંક અને સરકાર વચ્ચે નીતિની માળખા પર સંમતિ આપવામાં આવી હતી, જેણે વિકાસને ધ્યાનમાં રાખીને ભાવ સ્થિરતા સુનિશ્ચિત કરવા માટેનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ આપ્યો હતો.
- > ત્યારબાદ, વર્ષ 2016 માં લવચીક કુગાવાના લક્ષ્યને અપનાવવામાં આવ્યું. આનાથી ભારત લવચીક કુગાવાની નીતિ અપનાનારા દેશોની યાદીમાં જોડાયો.
- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા એક્ટ, 1934 માં FIT ફેમવર્કને વૈધાનિક આધાર પૂરા પાડવા સુધારવામાં આવ્યો હતો.
- > સુધારેલા કાયદા હેઠળ કુગાવાના લક્ષ્યાંકને સરકાર દ્વારા RBI સાથે પરામર્શ કરીને દર પાંચ વર્ષે એકવાર નક્કી કરવામાં આવે છે.

લવચીક કુગાવો લક્ષ્યાંક ફેમવર્ક

- > ભારતે લવચીક કુગાવા નીતિ અપનાવી હતી જે લક્ષ્યાંક (4% +/- 2%) ટકા હતી અને ગ્રાહક ભાવ કુગાવાને મુખ્ય સૂચક તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > ઉદ્દેશ્ય: કુગાવાના લક્ષ્યને નાણાકીય નીતિ ઘડવામાં વધુ સ્થિરતા, આગાહી અને પારદર્શિતા લાવવા માટે જાણીતું છે.
- > તે દલીલ પર આધારિત છે કે વધતા ભાવો અનિશ્ચિતતાની પરિસ્થિતિનું નિર્માણ કરે છે અને બચત અને રોકાણોને પ્રતિકૂળ અસર કરે છે.
- > સ્થિર જવાબદારી: આ ઉંચો કુગાવાના લક્ષ્યોને પૂરા કરવામાં નિષ્ફળતા માટે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાને વધુ જવાબદાર બનાવે છે.
- > આનું બીજું પાસું એ છે કે આવા લક્ષ્યો RBIને નાણાકીય નીતિ માટે કોઈ આકરા પગલા લેતા અટકાવે છે.

રિઝર્વ બેંકનું વલણ (RCF અહેવાલની વિશેષતા)

- > કુગાવો FIT દરમિયાન 8.8 થી 3.3 ટકાની રેન્જમાં હતો, જે FIT પહેલાં 9 ટકાથી ઘટીને સૂચવે છે કે કુગાવાનો લક્ષ્યાંક ટકા ભારત માટે યોગ્ય છે.

- > મહત્તમ કુગાવા જેની ઉપર વૃદ્ધિ નોંધપાત્ર રીતે અટકાવવામાં આવી છે તે ભારતમાંથી 8.8 થી 3.3 ટકાની વચ્ચે છે, જે કુગાવાના દરને 2 % કુગાવાના લક્ષ્ય માટે યોગ્ય ઉપલા સહનશીલતાની મર્યાદા દર્શાવે છે. બીજી બાજુ, 2 ટકાથી વધુની નીચી મર્યાદા સહનશીલતા બેન્ડની નીચે વાસ્તવિક કુગાવા તરફ દોરી શકે છે, જે 2 ટકાથી નીચેની લઘુત્તમ મર્યાદામાં વધારો અટકાવે છે, જે સૂચવે છે કે 2 ટકાનો કુગાવાનો દર યોગ્ય લઘુત્તમ સહનશીલતા મર્યાદા છે.
- > એફઆઈટી સમયગાળા દરમિયાન નાણાં બજારમાં નાણાકીય પ્રસારણ સંપૂર્ણ અને વ્યાજબી રીતે ઝડપી રહ્યું છે, પરંતુ બોન્ડ બજારોમાં તે સંપૂર્ણ કરતાં ઓછું રહ્યું છે, જ્યારે લોન અને થાપણોની તમામ કેટેગરીમાં બેન્કોના ધિરાણ અને થાપણ દરોના સંદર્ભમાં ટ્રાન્સમિશનમાં સુધારો થયો છે બાહ્ય બેંચમાર્ક વધુ ટ્રાન્સમિશન સુધારવા.

નાણાકીય નીતિ

- > તે મધ્યસ્થ બેંક દ્વારા નિર્ધારિત આર્થિક આર્થિક નીતિ છે. આમાં મની સપ્લાય અને ઈન્ટરેસ્ટ રેટ મેનેજમેન્ટ, માંગ-લક્ષી આર્થિક નીતિનો સમાવેશ થાય છે જે કુગાવા, વપરાશ, વૃદ્ધિ અને પ્રવાહિતા જેવા મેક્રો આર્થિક ઉદ્દેશો પ્રાપ્ત કરવા માટે વપરાય છે.
- > ભારતીય રિઝર્વ બેંકની નાણાકીય નીતિનો ઉદ્દેશ અર્થતંત્રના વિવિધ ક્ષેત્રોની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે નાણાંની રકમનું સંચાલન કરવું અને આર્થિક વિકાસની ગતિને વેગ આપવાનો છે.
- > આરબીઆઈ ઓપન માર્કેટ ક્રિયાઓ, બેંક રેટ પોલિસી, રિઝર્વ સિસ્ટમ, ડેટ કન્ટ્રોલ પોલિસી, નૈતિક અસર અને અન્ય ઘણા સાધનો દ્વારા નાણાકીય નીતિ લાગુ કરે છે.

સમાયોજિત અને સખત નાણાકીય નીતિ

- > કુગાવાને ટાળવા માટે, મોટાભાગની કેન્દ્રીય બેન્કો ઉદાર નાણાકીય નીતિ અને કડક નાણાકીય નીતિ વચ્ચે વૈકલ્પિક માર્ગ લે છે, જે કુગાવાને નિયંત્રણમાં રાખે છે ત્યારે વૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપવા વિવિધ પ્રમાણમાં હોય છે.
- > જ્યારે કેન્દ્રીય બેંક અર્થવ્યવસ્થાને વેગ આપવા માટે નાણાં પુરવઠાને વિસ્તૃત કરે છે ત્યારે સમાયોજિત નાણાકીય નીતિ અપનાવવામાં આવે છે.
- > આ પગલાં લોનને ઓછી ખર્ચકારક બનાવવા અને વધુ ખર્ચને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે લેવામાં આવે છે.
- > કરાર આર્થિક વિકાસ માટે કડક નાણાકીય નીતિ લાગુ કરવામાં આવે છે.
- > વ્યવસ્થિત નાણાકીય નીતિથી વિપરીત, કડક નાણાકીય નીતિમાં ઉદાર લેવા અને બચાવવા પ્રોત્સાહિત કરવા માટેના વ્યાજના દરમાં વધારો થાય છે.

નાણાકીય નીતિ સમિતિ

- > RBIની નાણાકીય નીતિ સમિતિ એ ભારતીય રિઝર્વ બેંક અધિનિયમ, 1934 હેઠળ સ્થાપિત વૈધાનિક સંસ્થા છે. તે આર્થિક વિકાસના લક્ષ્યને ધ્યાનમાં રાખીને ચલણ સ્થિરતા જાળવવાનું કાર્ય કરે છે.
- > રિઝર્વ બેંકના ગવર્નર આ સમિતિના પૂર્વ-અધ્યક્ષ છે.
- > આ કુગાવાનો દર 4% ના લક્ષ્યાંકને પ્રાપ્ત કરવા માટે રેપો રેટ નક્કી કરવા માટે કામ કરે છે.
- > 2014 માં, તત્કાલીન નાયબ ગવર્નર ઉર્જિત પટેલની અધ્યક્ષતામાં રિઝર્વ બેંકની સમિતિએ નાણાકીય નીતિ સમિતિની સ્થાપના કરવાની ભલામણ કરી હતી.

આગળનો રસ્તો

- > મુક્ત અર્થતંત્રમાં, નાણાકીય નીતિનું સંચાલન, વિદેશી વિનિમય ભંડાર અને સંબંધિત તરલતા વ્યવસ્થાપન ખૂબ પ્રખ્યાત છે; તેથી, વધતી મૂડી પ્રવાહની પરિસ્થિતિને પહોંચી વળવા રિઝર્વ બેંકની વંપ્રચીકરણ ક્ષમતામાં વધારો કરવાની જરૂર છે.
- > મૂડી ખાતાના વધુ ઉદારીકરણ અને ભારતીય રૂપિયાના શક્ય આંતરરાષ્ટ્રીયકરણ માટે ભાવ સ્થિરતા પર લવચીક કુગાવા લક્ષ્યાંક (FIT) નું પ્રાથમિક ધ્યાન વધુ સારું છે.

ભારત અને તકનીકી મંદી

- > નાણાકીય વર્ષ 2020-21ના ત્રીજા (ઓક્ટોબર-ડિસેમ્બર) ત્રિમાસિક ગાળામાં ભારતના GDPમાં 0.4% ની વૃદ્ધિ અને ઉત્પાદન અને કૃષિમાં સુધારણા સાથે ભારતીય અર્થતંત્ર તકનીકી મંદીમાંથી બહાર આવ્યું છે.
- > નોંધપાત્ર વાત એ છે કે, નાણાકીય વર્ષ 2020-21ના એપ્રિલ-જૂન અને જુલાઈ-સપ્ટેમ્બર ત્રિમાસિક ગાળામાં ભારતના ગ્રોસ ડોમેસ્ટિક પ્રોડક્ટ (GDP) માં અનુક્રમે 24.4% અને 7.3% નો ઘટાડો થયો છે, જેણે દેશના અર્થતંત્રને તકનીકી મંદીની સ્થિતિમાં ધકેલી દીધું હતું.
- > એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે જ્યારે દેશનો GDP એક જ નાણાકીય વર્ષના સતત બે ક્વાર્ટરમાં આવે છે, ત્યારે આ પરિસ્થિતિને તકનીકી મંદી કહેવામાં આવે છે.

Back to Basics : વિકાસ અંદાજ

- > નેશનલ સ્ટેટિસ્ટિક્સ ઓફિસ (NSO) એ આગાહી કરી છે કે આખા નાણાકીય વર્ષ (2020-21) માટે 8% ની સંકોચન, જે આર્થિક સર્વે (7.7%) અને ભારતીય રિઝર્વ બેંક (7.5%) દ્વારા આગાહી કરતા વધારે છે.
- > વર્તમાન GDPમાં ચાલુ નાણાકીય વર્ષના ત્રીજા ક્વાર્ટર (2020-21) માટે 0.4% વૃદ્ધિનો અંદાજ છે. પાછલા નાણાકીય વર્ષના સમાન ત્રિમાસિક ગાળામાં અર્થતંત્રમાં 3.3% નો વૃદ્ધિદર દર્શાવ્યો હતો.

- > એપ્રિલ-જૂન ક્વાર્ટર (Q1) અને જુલાઈ-સપ્ટેમ્બર (Q2) માં અર્થતંત્રનો સંકોચન દર અનુક્રમે 23.9% થી 24.4% અને 7.5% થી 7.3% થયો છે.

મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં વૃદ્ધિ

- ઉદ્યોગ અને સેવા ક્ષેત્ર:
 - > ઉદ્યોગ ક્ષેત્રે પણ ત્રીજા ક્વાર્ટરમાં પ્રથમ બે ત્રિમાસિક ગાળામાં વિજળી અને ઉત્પાદન ક્ષેત્રે આઉટપર્ફોર્મિંગ સાથેના સંકોચન સામે 2.6% વૃદ્ધિ નોંધાવી છે.
 - > જોકે, GDPમાં 57% નો સૌથી મોટો હિસ્સો હોવા છતાં, સેવાઓ ક્ષેત્ર હજી પણ વાર્ષિક 0.9% ના ઘટાડા સાથે સંકોચન સ્થિતિમાં છે.
 - > નાણાકીય, સ્થાવર મિલકત અને વ્યાવસાયિક સેવાઓ અગાઉના ત્રિમાસિક ગાળામાં 9.5 % સંકોચન અને ગયા વર્ષના સમાન ગાળામાં 5.5% વૃદ્ધિ સાથે 6.6% ની વૃદ્ધિ પામી છે.
 - > ખાણકામ, વેપાર, હોટલ, પરિવહન, સંદેશાવ્યવહાર અને પ્રસારણ સેવાઓ અને જાહેર વહીવટ સેવાઓ વગેરેમાં ત્રીજા ક્વાર્ટર દરમિયાન એક સંકોચન નોંધાયું હતું અને તે નકારાત્મક વિકાસના ક્ષેત્રોમાં ચાલુ રહ્યો હતો.

- કોર સેક્ટર આઉટપુટ:
 - > જાન્યુઆરી 2021 માં, ભારતના આઠ મોટા ક્ષેત્રના ઉત્પાદનમાં 0.1% નો વધારો, વીજ ક્ષેત્રમાં 5.1% નો વધારો, ખાતરોમાં 2.7% નો વધારો અને સ્ટીલના ઉત્પાદનમાં 2.6% નો વધારો નોંધાયો હતો, જ્યારે અન્ય પાંચ ક્ષેત્રોમાં ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો.
 - > કોલસો, કૂડ તેલ, કુદરતી ગેસ, રિફાઈનરી ઉત્પાદનો અને સિમેન્ટમાં જાન્યુઆરીમાં નકારાત્મક વૃદ્ધિ નોંધાઈ છે.
 - > ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન અનુક્રમણિકામાં આઠ મુખ્ય ઉદ્યોગોનો હિસ્સો 40.27% છે.
- કૃષિ:
 - > ઓક્ટોબર-ડિસેમ્બરમાં કૃષિ ક્ષેત્રનો વિકાસ દર 3.9% હતો, જે જુલાઈ-સપ્ટેમ્બરમાં 3% અને પાછલા વર્ષના સમાન ત્રિમાસિક ગાળામાં 3.4% હતો.

નવું રોકાણ

- > ત્રીજા ક્વાર્ટરમાં રોકાણની માંગ (ગ્રોસ પરમેનન્ટ કેપિટલ ફોર્મેશન-GFCF) માં જોવા મળી રહેલ હકારાત્મક ગતિ 2.6% વધી છે.
- > GFCF: આ એક ચોખ્ખું રોકાણ છે. તે GDP ગણતરીની ખર્ચ પદ્ધતિનો એક ઘટક છે.
- > રોકાણમાં વૃદ્ધિ સુનિશ્ચિત કરવા આત્મનિર્ભર ભારત સાથે સંકળાયેલી વિવિધ પહેલ હેઠળ સરકારના અથાક પ્રયત્નોનું આ પરિણામ છે.
- > કેન્દ્રીય બજેટ 2021-22 માં ઉપલબ્ધ સપોર્ટ પેકેજ અને 'પ્રોડક્શન-લિંક્ડ પ્રોત્સાહન-P.L.I.' સહિતના અન્ય પગલાં આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિ માટે મજબૂત વિકાસ માટે માર્ગ બનાવશે.

કેન્દ્રના મૂડી ખર્ચમાં વધારો

- > ત્રીજા ક્વાર્ટર દરમિયાન, સરકારી અંતિમ વપરાશ ખર્ચ (GFCE) માં પુનરુત્થાન માટે કેન્દ્રના મૂડી ખર્ચમાં વાર્ષિક ધોરણે ઓક્ટોબરમાં 129%, નવેમ્બરમાં 249% અને ડિસેમ્બરમાં 62% નો વધારો થયો છે.
- > GFCE એ દેશની રાષ્ટ્રીય આવક પરની કુલ લેવડદેવડ રકમ છે જે માલ અને સેવાઓ પરના સરકારી ખર્ચને રજૂ કરે છે, જે વ્યક્તિગત જરૂરિયાતો (વ્યક્તિગત વપરાશ) અથવા સમુદાયના સભ્યોની સામૂહિક જરૂરિયાતોના સીધા સંતોષ માટે વપરાય છે.

વી આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ

- > ત્રીજા ત્રિમાસિક ગાળાના GDPના આંકડાએ સરકારની પ્રારંભિક નીતિ 'જીવનનિર્વાહ ઉપર જીવંત' ની સફળતા બતાવી. ખાનગી અંતિમ વપરાશ ખર્ચ (PFCE) અને 'વી-આકારની પુનઃપ્રાપ્તિમાં' કુલ સ્થિર મૂડી નિર્માણ (GFCF) બંને સંચાલિત થયા છે. અપૂર્ણાક નાણાકીય ઉત્તેજના સાથે જોડાણમાં.
- > PFCE: તે નિવાસીઓ અને બિનનફાકારક દ્વારા ખર્ચ કરવા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે જે ઘરો અને સેવાઓના વપરાશ પર આધારિત હોય છે, પછી ભલે તે આર્થિક ક્ષેત્રની અંદર હોય અથવા બહારના હોય.

અન્ય આર્થિક સૂચકાંકો

- > ઘરેલું વપરાશ: આંકડા દર્શાવે છે કે ગત નાણાકીય વર્ષના સમાન ગાળામાં 60.2% ની તુલનામાં ત્રીજા ક્વાર્ટરમાં ઘરેલું વપરાશ GDPના 58.6% સુધી પહોંચી ગયો છે.
- > સરકારી ખર્ચ: GFCEમાં સૂચવ્યા મુજબ, સરકારી ખર્ચ બીજા ક્વાર્ટરમાં GDPના 10% થી ઘટીને ત્રીજા ક્વાર્ટરમાં 9.8% થયો છે.
- > GVAનો અંદાજ: ગ્રોસ વેલ્યુ એડેડ (GVA) ની દ્રષ્ટિએ વૃદ્ધિ દર, જે GDPથી ચોખ્ખો એક્સાઈઝ ટેક્સ ઘટાડીને અને સપ્લાયમાં વધારો દર્શાવે છે, જે અગાઉના વર્ષના 7.2% અને 3.9% ના અંદાજની સરખામણીએ 6.5% નોંધાયેલ છે વર્ષ 2020-21 માં.

પ્રશ્નોત્તરી

01. વોટ્સએપ સંદર્ભે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તાજેતરમાં એક્સિમ (EXIM) બેંકે વોટ્સએપ બેંકિંગ લોન્ચ કર્યું છે.
 2. વોટ્સએપ બેંકિંગ સેવા એન્ડ-ટુ-એન્ડ એન્ક્રિપ્શન મોડ પર કાર્ય કરે છે.
 3. વોટ્સએપ મેસેજિંગ એપ્લિકેશનને ભારતની રાષ્ટ્રીય યુકવણી નિગમ (NPCI) તરફથી જુલાઈ 2017 માં તેની યુકવણી સેવાઓ શરૂ કરવા માટે ભારતીય બેન્કો સાથે ભાગીદારી કરવાની પરવાનગી મળી હતી. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3
02. તાજેતરમાં કયાં રાજ્યે પ્રથમ વખત 'પરિણામ આધારિત બજેટ' રજૂ કર્યું છે?
 - (A) રાજસ્થાન
 - (B) ઝારખંડ
 - (C) ઉત્તરાખંડ
 - (D) છત્તીસગઢ
03. નાણાકીય નીતિ સમિતિ વિશેના નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. RBIની નાણાકીય નીતિ સમિતિ એ ભારતીય રિઝર્વ બેંક અધિનિયમ, 1934 હેઠળ સ્થાપિત વૈધાનિક સંસ્થા છે.
 2. 2014 માં, તત્કાલીન નાયબ ગવર્નર ઉર્જિત પટેલની અધ્યક્ષતામાં રિઝર્વ બેંકની સમિતિએ નાણાકીય નીતિ સમિતિની સ્થાપના કરવાની ભલામણ કરી હતી.
 3. તે આર્થિક વિકાસના લક્ષ્યને ધ્યાનમાં રાખીને ચલણ સ્થિરતા જાળવવાનું કાર્ય કરે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનો માંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
 - (A) ફક્ત 1 અને 2
 - (B) ફક્ત 2 અને 3
 - (C) ફક્ત 1 અને 3
 - (D) 1, 2 અને 3
04. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. આર્થિક સર્વે અને ભારતીય રિઝર્વ બેંક દ્વારા GDP વૃદ્ધિ દરની આગાહી અનુક્રમે 7.7% અને 7.5% કરી છે.
 2. નેશનલ સ્ટેટિસ્ટિક્સ ઓફિસ (NSO) એ GDP વૃદ્ધિ દરની આગાહી 7% કરી છે.
 3. ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન સૂચકાંકમાં આઠ મુખ્ય ઉદ્યોગોનો હિસ્સો 40.27% છે.
 4. જાન્યુઆરી 2021 માં, ભારતના આઠ મોટા ક્ષેત્રના ઉત્પાદનમાં 0.1% નો વધારો, વીજ ક્ષેત્રમાં 5.1% નો વધારો, ખાતરોમાં 2.7% નો વધારો અને સ્ટીલના ઉત્પાદનમાં 2.6% નો વધારો નોંધાયો હતો. ઉપર આપેલા નિવેદનો માંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
 - (A) ફક્ત 1, 2 અને 3
 - (B) ફક્ત 2, 3 અને 4
 - (C) ફક્ત 1, 3 અને 4
 - (D) આપેલ તમામ

UNGA એ 2023ને 'બરછટ (Millets) અનાજનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ' તરીકે જાહેર કર્યું

- યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA) એ વર્ષ 2023 ને 'બરછટ (Millets) અનાજનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ' તરીકે જાહેર કર્યું છે. આ વર્ષ જાહેર કરવાના ઠરાવને ભારત દ્વારા પ્રાયોજિત કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to Basics : મહત્વ

- બરછટ અનાજ, ગ્રાહકો અને ખેડૂતો બંને માટે ફાયદાકારક છે. બરછટ અનાજનો ઉપયોગ ખોરાક માટે કરી શકાય છે, આ ઉપરાંત તે ફીડ અને બાયો ઈથેન માટે પણ વાપરી શકાય છે.
- 2023 ને બરછટ અનાજનું વર્ષ તરીકે જાહેર કરીને, બરછટ અનાજનો ઉત્પાદન અને વપરાશ વધશે. આને કારણે, લોકોને મોટા પાયે ખોરાક મળશે, તે આબોહવા પરિવર્તનની અસર ઘટાડવા માટે પણ ઉપયોગી છે.

બરછટ અનાજ

- બરછટ અનાજમાં નાના બીજવાળા છોડ શામેલ છે, જે પોષક ખોરાક છે. તે સામાન્ય રીતે જુવાર, રાગી વગેરે સહિતના સુકા વિસ્તારોમાં ઉગે છે. તે શુષ્ક પ્રદેશોમાં કરવામાં આવતી કૃષિનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે.

બરછટ અનાજનો ફાયદો

- પોષક તત્ત્વો:**
 - બરછટ અનાજમાં ઘઉં અને ચોખા કરતાં પ્રોટીન, ફૂડ ફાઇબર, આયર્ન, ઝીંક અને ફોસ્ફરસ વધુ હોય છે. બાળકો અને સ્ત્રીઓમાં પોષક ઉણપને દૂર કરવા માટે તે ખૂબ ઉપયોગી છે.
- સ્વાસ્થ્ય લાભ:**
 - પેલેગ્રા, એનિમિયા, બી-જટિલ વિટામિન-સની ઉણપને દૂર કરવા માટે બરછટ અનાજ ફાયદાકારક છે. આ સિવાય તે મેદસ્વીપણું, ડાયાબિટીઝ અને જીવનશૈલીને લગતી અન્ય રોગોને દૂર કરવા માટે પણ ખૂબ ઉપયોગી છે. ડાયેટરી ફાઇબર અને એન્ટી ઓક્સિડેન્ટ્સ બરછટ અનાજમાં વધુ માત્રામાં જોવા મળે છે.
- આવકના માધ્યમ:**
 - બરછટ અનાજ, ખેડૂતોને પોષણ, સુરક્ષા, આવક અને આજીવિકા પ્રદાન કરે છે. તેનો ઉપયોગ ખોરાક, ફીડ અને બાયો ઈથેન તરીકે થઈ શકે છે.
- આબોહવા પરિવર્તન:**
 - બરછટ અનાજ પ્રકાશ પ્રત્યે સંવેદનશીલ નથી, હવામાન પરિવર્તનનો સામનો કરવા માટે પણ તે ઉપયોગી છે. તેના પાણી અને કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટ ખૂબ ઓછા છે. તે ખૂબ ઊંચા

તાપમાનને સહન કરી શકે છે અને ઓછી ફળદ્રુપ જમીનમાં પણ વિકાસ કરી શકે છે.

આસામના લાલ ચોખા અમેરિકામાં નિકાસ કરવામાં આવશે

- 4 માર્ચ, 2021 ના રોજ 'રેડ રાઈસ'નો પહેલો માલ અમેરિકા માટે રવાના કરવામાં આવ્યો છે. આનાથી ભારતની ચોખાની નિકાસ ક્ષમતા વધશે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- હરિયાણામાં APEDAના પ્રમુખ ડો. એમ. અંગામુથુ મૂલ્ય સાંકળ સાથેના ઘણા હિસ્સેદારોની સહાયથી ચોખાની નિકાસને પ્રોત્સાહિત કરવામાં સામેલ છે. સરકારે APEDA હેઠળ 'રાઈસ એક્સપોર્ટ પ્રમોશન ફોરમ (REPF)' ની સ્થાપના પણ કરી હતી.

Back to Basics : લાલ ચોખા

- લાલ ચોખા આયર્નથી સમૃદ્ધ છે અને તે આસામની બ્રહ્મપુત્રા ખીણમાં ઉગાડવામાં આવે છે. તે કોઈપણ રાસાયણિક ખાતરોનો ઉપયોગ કર્યા વિના ઉગાડવામાં આવે છે. આ વિવિધ પ્રકારના ચોખાને 'બાઓ-ધન' કહેવામાં આવે છે, જે આસામમાં ખાદ્ય ચીજોનો એક અભિન્ન ભાગ છે.

ભારતમાંથી ચોખાની નિકાસ

- ભારતના વાણિજ્ય મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, એપ્રિલથી જાન્યુઆરી 2020-21 મહિનામાં ભારતની બિન-બાસમતી ચોખાની નિકાસ વધીને 26,058 કરોડ થઈ છે, જે નાણાકીય વર્ષ 2019 ના સમાન સમયગાળા દરમિયાન રૂ. 11,543 કરોડ હતી.

કૃષિ અને પ્રોસેસ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ એક્સપોર્ટ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (APEDA)

- APEDAની સ્થાપના વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયે કરી હતી. તેની સ્થાપના APEDA એક્ટ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. આ કાયદો ડિસેમ્બર 1985 માં પસાર થયો હતો. આ સંસ્થા કૃષિ નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનું કામ કરે છે.

ચોખાની નિકાસ પ્રમોશન મંચ

- ચોખાની નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા ભારત સરકાર દ્વારા REPFની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તે વૈશ્વિક બજારમાં નિકાસ વધારવાનું કામ કરે છે. REPFમાં ઉત્તર પ્રદેશ, પંજાબ, પશ્ચિમ બંગાળ, તેલંગાણા, હરિયાણા, આસામ, આંધ્રપ્રદેશ, ઓડિશા જેવા ચોખા ઉત્પાદક રાજ્યોના નિકાસકારોના પ્રતિનિધિઓ, APEDA, ચોખા ઉદ્યોગના અધિકારીઓ, કૃષિ નિયામક શામેલ છે.

અમેરિકા ભારત સહિત 17 દેશો પર એન્ટી ડમ્પિંગ ટેક્સ લાદી શકે છે

- > યુ.એસ. વિભાગના વાણિજ્ય વિભાગ ભારત સહિત 18 દેશોના એલ્યુમિનિયમ શીટ નિકાસકારો પર ટેક્સ લગાવશે, કેમ કે વિભાગ માને છે કે આ દેશોને સબસિડી અને ડમ્પિંગથી ફાયદો થયો છે.

મુખ્ય મુદ્દો

- > યુ.એસ.ના વાણિજ્ય વિભાગ દ્વારા યુ.એસ.ના ઘણા એલ્યુમિનિયમ એલોય ઉત્પાદકોએ ફરિયાદ કરી હતી કે નીચા ભાવે આયાત થવાને કારણે તેમને નુકસાન વેઠવું પડ્યું હોવાના નિર્ણય બાદ આ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. ભારત પર યુ.એસ. ની તપાસમાં જણાવાયું છે કે, 2019 માં ભારતની આયાતને 35 ટકાથી 89 ટકા સુધીના સબસિડી લાભ મળ્યા છે.

Back to Basics : ડમ્પિંગ

- > જ્યારે કોઈ દેશ અથવા કંપની નિકાસકારોના સ્થાનિક બજારના ભાવ કરતા વિદેશી આયાત બજારમાં નીચી કિંમતે કોઈ પણ ઉત્પાદનની નિકાસ કરે છે, ત્યારે તેને ડમ્પિંગ કહેવામાં આવે છે. ડમ્પિંગ પ્રક્રિયા વિશ્વ વ્યાપાર સંગઠન (WTO) ના ધારા અનુસાર કાનૂની છે. જો કે, કાર્યવાહી કરી શકાય છે

એન્ટિ-ડમ્પિંગ પગલાં

- > દેશો તેમના સ્થાનિક ઉત્પાદકોને ડમ્પિંગથી બચાવવા માટે ઘણા ટેરિફ અને ક્વોટાઓનો ઉપયોગ કરે છે. તેમાંથી કેટલાક નીચે મુજબ છે:
- > 1. એન્ટિ-ડમ્પિંગ ડ્યુટી (ADD)
- > આયાત પર લાગુ કરેલ ડ્યુટીને 'એન્ટિ-ડમ્પિંગ ડ્યુટી' કહેવામાં આવે છે જેનો હેતુ સામાન્ય ભાવોથી નીચે કિંમતે વેચવામાં આવતા માલના ડમ્પિંગ સામે રક્ષણ પૂરું પાડે છે.
- > 2. કાઉન્ટરવેઈલિંગ ડ્યુટી
- > આયાત સબસિડીની નકારાત્મક અસર સામે લડવા માટે લાદવામાં આવે છે, જે સ્થાનિક ઉત્પાદકોને સુરક્ષિત કરે છે.

ભારત-જાપાન માટે વેસ્ટ કન્ટેનર ટર્મિનલનો પ્રસ્તાવ: શ્રીલંકા

- > તાજેતરમાં શ્રીલંકાએ ભારતીય અને જાપાની કંપનીઓને વેસ્ટ કન્ટેનર ટર્મિનલ આપવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- > શ્રીલંકાની સરકારે ભારત અને જાપાનને 2019 ના ત્રિપક્ષીય કરારમાંથી બહાર કાઢ્યાના એક મહિના પછી આ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે. આ કરાર હેઠળ, આ બંને ભાગીદારોએ પૂર્વ કન્ટેનર ટર્મિનલનો સંયુક્ત વિકાસ કરવાનો હતો.

Back to Basics : WCT પ્રોજેક્ટ વિશે

- > શ્રીલંકાએ ભારતના અદાણી બંદરો, વિશેષ આર્થિક ઝોન લિમિટેડ અને તેના સ્થાનિક પ્રતિનિધિને જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી હેઠળ 35 વર્ષના સમયગાળા માટે બિલ્ડ, ઓપરેટ અને ટ્રાન્સફર ધોરણે વિકસાવવા પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો. આ પ્રોજેક્ટમાં રોકાણકાર તરીકે જાપાન હશે.

હિસ્સો:

- > શ્રીલંકા પોર્ટ્સ ઓથોરિટી (SLPA) ની ECT પ્રોજેક્ટમાં 51% હિસ્સો છે, પરંતુ ભારત અને જાપાનને WCTના પ્રસ્તાવમાં 85% હિસ્સો આપવામાં આવશે.

- > આ કોલંબો ઈન્ટરનેશનલ કન્ટેનર ટર્મિનલ (CICT) માટે આપવામાં આવેલી શરતો જેવું જ છે, જ્યાં ચાઈના મર્ચન્ટ્સ પોર્ટ હોલિડિંગ્સ કંપની લિમિટેડનો 85% હિસ્સો છે.

મહત્વ:

- > WCT ચીન સંચાલિત CICTની બાજુમાં છે અને તે ચીન સંચાલિત પોર્ટ સિટીથી થોડાક કિલોમીટરના અંતરે બનાવવામાં આવી રહ્યું છે, જેનાથી તે ભારત માટે વ્યૂહાત્મક રીતે મહત્વપૂર્ણ બને છે.

- > આ પ્રોજેક્ટ ભારતને તેની વ્યૂહાત્મક દ્રષ્ટિ (સાગર), નેબરહૂડ ફર્સ્ટ પોલિસી અને હિંદ મહાસાગરમાં ચીનની સ્ટ્રિંગ ઓફ પર્લ વ્યૂહરચના સામે લડવામાં મદદ કરશે.

- > કોલંબોની દરખાસ્ત એવા સમયે આવી છે જ્યારે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની માનવ અધિકાર પરિષદના અધિવેશનમાં તેને ટેકોની જરૂર હોય છે, જ્યાં દેશમાં માનવાધિકાર ઉલ્લંઘન અંગેનો ઠરાવ ટૂંક સમયમાં મતદાન માટે મૂકવામાં આવશે.

ભારત-શ્રીલંકા સંબંધ

પૃષ્ઠભૂમિ:

- > ભારત શ્રીલંકાનો તાત્કાલિક પાડોશી છે. બંને દેશો વચ્ચેનો સંબંધ 2500 વર્ષથી વધુ જૂનો છે અને બંને પક્ષે બૌદ્ધિક, સાંસ્કૃતિક, ધાર્મિક અને ભાષાકીય સહકારનો વારસો બનાવ્યો છે.

આતંકવાદ સામે સપોર્ટ:

- > શ્રીલંકામાં ગૃહ યુદ્ધ દરમિયાન ભારતે બળવાખોર દળો સામે કાર્યવાહી કરવા શ્રીલંકા સરકારને ટેકો આપ્યો હતો.

પુનર્વસન માટે સપોર્ટ:

- > ભારતીય હાઉસિંગ પ્રોજેક્ટ શ્રીલંકાને વિકાસલક્ષી સહાય પ્રદાન કરવા માટે ભારત સરકારનો મોટો પ્રોજેક્ટ છે. આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ગૃહ યુદ્ધથી પ્રભાવિત વિસ્તારોના લોકો અને યાના બગીચાના કામદારો માટે 50,000 મકાનો બનાવવામાં આવનાર છે.

કોવિડ-19 દરમિયાન સહાય:

- > કોવિડ રોગચાળાથી ખરાબ રીતે પ્રભાવિત શ્રીલંકાની તેની આર્થિક સ્થિતિને વેગ આપવા અને સુધારવા માટે 400 મિલિયન ડોલરની ચલણ વિનિમય સુવિધા પ્રદાન કરવાના કરાર પર રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. ભારતે શ્રીલંકાને કોવિડ-19 રસી પણ આપી છે.

- **સંયુક્ત ક્વાયત:**
- ભારત અને શ્રીલંકા સંયુક્ત સૈન્ય (મિત્ર શક્તિ) અને નૌકાદળ ક્વાયત (SLINEX) કરે છે.
- **જૂથોમાં ભાગીદારી:**
- શ્રીલંકા સાર્ક (SAARC) અને બિમસ્ટેક (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation) જેવા જૂથોનો સભ્ય પણ છે, જેમાં ભારત અગ્રેસરની ભૂમિકા ભજવે છે.

ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય વેપાર

- યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના ટ્રેડ રિપ્રેઝન્ટેટિવ (USTR) ના વાર્ષિક અહેવાલમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે, ‘મેક ઈન ઈન્ડિયા’ અભિયાન દ્વારા આયાત અવેજી પર ભારતનો તાજેતરનો ભાર ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય વેપાર સંબંધોને સામનો કરતા અનેક પડકારોમાંનો એક છે.

Back to Basics : ભારત અને અમેરિકા વચ્ચે દ્વિપક્ષીય વેપાર

- વર્ષ 2019-20માં યુ.એસ. અને ભારત વચ્ચે દ્વિપક્ષીય વેપાર 88.75 અબજ ડોલર હતો.
- યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ એવા દેશોમાંનો એક છે કે જેની સાથે ભારત વેપારની સરપ્લસની સ્થિતિમાં છે.
- યુ.એસ. સાથેનો ભારતનો વેપાર સરપ્લસ વર્ષ 2018-19ના 16.86 અબજ ડોલરથી વધીને વર્ષ 2019-20માં 17.42 અબજ ડોલર થયો છે.
- સેવાઓ આયાતની બાબતમાં ભારત, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ માટે છઠ્ઠા નંબરનો સૌથી મોટો સપ્લાયર છે.
- ભારતનું મોટું બજાર, આર્થિક વિકાસ અને વિકાસની દિશામાં ઉન્નતિ વગેરે સ્થિતિ ભારતને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના નિકાસકારો માટે આવશ્યક બજાર તરીકે રજૂ કરે છે.
- **વ્યવસાય સંબંધિત સમસ્યાઓ:**
- **ટેરિફ:**
- બંને દેશો ટેરિફ અને નોન-ટેરિફ અવરોધો તેમજ વિદેશી કંપનીઓને નુકસાન પહોંચાડતી ઘણી પદ્ધતિઓ અને નિયમોથી બજારને અંકુશમાં રાખે છે.
- **પસંદગીઓની સામાન્ય પદ્ધતિ (Generalized System of Preferences- GSP):**
- યુએસએ જૂન 2019 થી GSP પ્રોગ્રામ અંતર્ગત ભારતીય નિકાસકારોને મળતા ડ્યુટી મુક્ત લાભ પાછા ખેંચવાનો નિર્ણય કર્યો હતો.
- **સેવાઓ:**
- ભારત માટે એક મોટી સમસ્યા યુ.એસ.ની અસ્થાયી વિઝા નીતિ છે, જે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં કાર્યરત ભારતીય નાગરિકોને અસર કરે છે.
- ભારત બંને દેશોમાં કાર્યરત કામદારોના સામાજિક સુરક્ષા સંરક્ષણના સંકલન માટે ‘સમગ્રીકરણ કરાર’ શોધી રહ્યો છે.

- **કૃષિ:**
- ભારતમાં ‘સેનિટરી અને ફાયટોઝનેટરી’ (SPS) અવરોધો યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં કૃષિ નિકાસને મર્યાદિત કરે છે.
- દરેક પક્ષ બીજાના કૃષિ સહાય કાર્યક્રમોને બજારની વિકૃતિ તરીકે પણ જુએ છે.
- **બૌદ્ધિક સંપત્તિ:**
- નવીનતાને પ્રોત્સાહિત કરવા અને દવાઓના એક્સેસ જેવા અન્ય નીતિ લક્ષ્યોના નિયમોનું સંતુલન રાખવા માટે બંને દેશોના બૌદ્ધિક સંપત્તિ સંરક્ષણના નિયમો અલગ છે.
- વર્ષ 2020 માં પેટન્ટ, વિવિધ પ્રતિબંધ દર અને વેપાર સંરક્ષણની ચિંતાના આધારે યુ.એસ. ‘વિશેષ 301’ અહેવાલમાં ભારત ‘પ્રાયોરિટી વોય લિસ્ટ’ પર છે.
- ફરજિયાત સ્થાનિકીકરણ: યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ભારત પર તેની ફરજિયાત સ્થાનિકીકરણ પદ્ધતિઓને લઈને દબાણ લાવતું રહ્યું છે.
- દેશના કેટલાક વિસ્તારોમાં ડેટા સ્ટોરેજ, ઘરેલુ સામગ્રી (દા.ત. ભારતના સૌર ક્ષેત્રને સુરક્ષિત રાખતા કાયદા) ને પ્રોત્સાહન આપતી વિવિધ ઉત્પાદન અને રોજગાર આધારિત પહેલ.
- ઈલેક્ટ્રોનિક ચુકવણી સેવા સપ્લાયર્સ જેમ કે માસ્ટરકાર્ડ, વિઝા, વગેરે માટે ભારતની નવી ડેટા સ્થાનિકીકરણ આવશ્યકતાઓ.
- **રોકાણ:**
- રોકાણના અવરોધો વિશે અમેરિકાની ચિંતાઓ હજુ પણ યથાવત છે, જેના કારણે નવા ઈ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મ જેમકે, એમેઝોન અને વોલમાર્ટના માલિકીના ફિલપકાર્ટના વ્યવસાય પર નવા ભારતીય પ્રતિબંધો વધારવામાં આવ્યા છે.
- સંરક્ષણ વેપાર: યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ભારતની સંરક્ષણ ઓફસેટ નીતિ અને સંરક્ષણ ક્ષેત્રે ઉચ્ચ વિદેશી સીધા રોકાણ (FDI) માં વધુ સુધારાની વિનંતી કરે છે.

સામાન્ય પ્રાધાન્યતા સિસ્ટમ (GSP)

- સામાન્ય પ્રાયોરિટી સિસ્ટમ એ યુ.એસ.નો એક વેપાર પ્રોગ્રામ છે જેમાં 129 લાભાર્થી દેશો અને પ્રદેશોના 4,800 ઉત્પાદનો માટે અગ્રતા આધારિત ફરજ-મુક્ત એન્ટ્રી પ્રદાન કરી વિકાસશીલ વિશ્વમાં આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે રચાયેલ છે.
- 1 જાન્યુઆરી, 1976 ના રોજ વર્ષ 1974 ના વેપાર ધારા હેઠળ GSPની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

આગળનો માર્ગ

- ચીન વિરોધી સેન્ટિમેન્ટ વધવાના કારણે બંને દેશો ખાસ કરીને દ્વિપક્ષીય વેપારને વેગ આપે તેવી સંભાવના છે.
- આમ વાટાઘાટોમાં વિવિધ બિન-ટેરિફ અવરોધો અને બજાર એક્સેસ સુધારણા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ.

દુષ્કાળગ્રસ્ત મેડાગાસ્કરને માનવીય સહાય

- તાજેતરમાં ભારતે મેડાગાસ્કરને 1000 મેટ્રિક ટન ચોખા અને 100,000 હાઈડ્રોક્લોરોક્વિન (Hydroxychloroquine-HCQ) ગોળીઓનો માલ મોકલ્યો છે, ગંભીર દુષ્કાળથી સર્જાયેલા માનવતાવાદી સંકટને પહોંચી વળવા માટે તેમની સહાય કરી શકાય છે.

Back to Basics : તાજેતરની સહાય

- આ માનવતાવાદી સહાય ભારતીય નૌકાદળના જહાજ જલાશ્વા (Jalashwa) દ્વારા મોકલવામાં આવી છે.
- આઈએનએસ જલાશ્વાથી ભારતીય નૌકાદળની એક તાલીમ ટીમ પણ મોકલવામાં આવશે, જે મેડાગાસ્કર સ્પેશિયલ ફોર્સિસના નિર્માણ અને તાલીમ માટે મેડાગાસ્કરમાં તૈનાત કરવામાં આવશે.
- આઈએનએસ જલાશ્વા રિપબ્લિક ઓફ કોમોરોઝના બંદર અંજુનની મુલાકાત લેશે જ્યાં ભારતીય 1000 મેટ્રિક ટન ભારતીય ચોખાનો માલ ઉતરશે.

મેડાગાસ્કરની અગાઉની સહાય

- કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન, ભારતીય નૌકાદળના જહાજ આઈએનએસ કેસરી દ્વારા 'મિશન સાગર' (Mission Sagar) પહેલ અંતર્ગત મેડાગાસ્કર સહિતના અન્ય દેશોને ખોરાક અને તબીબી સહાય પૂરી પાડી હતી.
- આઈએનએસ શાર્દુલ એ માર્ચ 2020 માં એન્ટિસરાના (Antsiranana) બંદરની મુલાકાત કરી હતી અને તેઓએ તેમણે મેડાગાસ્કરના માનવીય સહાયતા અને આપત્તિ રાહત (Humanitarian Assistance and Disaster Relief) માં 600 ટન ચોખા પૂરા પાડ્યા હતા.
- ભારત પ્રથમ દેશ હતો જેણે ડાયને ચક્રવાત (Cyclone Diane) ના સમયે આઈએનએસ ઐરાવત દ્વારા ઓપરેશન વેનીલા (Operation Vanilla) હેઠળ મેડાગાસ્કરની ઈ-સ્ટ્રટ હેલ્પ કરી હતી.
- ભારત સક્રિય રૂપથી મલાગાસીના લોકોની ક્ષમતા નિર્માણની સાથે-સાથે અન્ય ઉચ્ચ કુશળ/તકનીકી ક્ષેત્રોમાં તેમને તાલીમ આપવામાં રોકાયેલ છે, જેના માટે ભારતીય તકનીકી અને આર્થિક સહકાર (Indian Technical and Economic Cooperation) અને ભારત-આફ્રિકા મંચ સમિટ (India Africa Forum Summit) દ્વારા અભ્યાસક્રમો પ્રદાન કરવામાં આવે છે.

મહત્વ

- મેડાગાસ્કર અને કોમોરોસ જેવા મૈત્રીપૂર્ણ દેશોમાં, ક્ષમતા નિર્માણ માટે ખોરાક સહાય તથા ક્ષમતા નિર્માણ જેવી પહેલ મિશન સાગરની અનુરૂપ છે.
- આ ભારતની હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં સુરક્ષા પ્રદાતા તરીકેની ભૂમિકા પ્રતિબિંબિત કરે છે.

તાજેતરના વિકાસ

- ભારતને હિંદ મહાસાગર કમિશન (Indian Ocean Commission) માં નિરીક્ષકનો હોદ્દો પ્રાપ્ત છે.
- આ હોદ્દાનું વ્યૂહાત્મક મહત્વ છે કારણ કે આયોગ પશ્ચિમી / આફ્રિકી હિંદ મહાસાગરમાં એક મહત્વપૂર્ણ પ્રાદેશિક સંસ્થા છે.
- હિંદ મહાસાગર આયોગમાં કોમોરોસ, મેડાગાસ્કર, મોરિશિયસ, રિયુનિયન (ફ્રાન્સના નિયંત્રણ હેઠળ) અને સેશેલ્સનો સમાવેશ થાય છે.
- ભારતના સંસ્થાકીય, આર્થિક અને હિંદ મહાસાગરના ક્ષેત્રમાં સહકારી વાતાવરણમાં ક્રિયાપ્રતિક્રિયાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે (Indian Ocean Region) સંગોષ્ઠિની વ્યવસ્થા કરી, જેથી હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં શાંતિ, સ્થિરતા અને સમૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન મળશે.
- મેડાગાસ્કરના સંરક્ષણ પ્રધાન પણ આ સેમિનારમાં જોડાયા હતા.

સૂર્યકિરણ એરોબેટિક ટીમ

- કોલંબોમાં શ્રીલંકન એરફોર્સ (SLF) ની 70 મી વર્ષગાંઠની ઉજવણીના ભાગ રૂપે 'લાઈટ કોમ્બેટ એરક્રાફ્ટ' (LCA) સાથે 'સૂર્ય કિરણ એરોબેટિક ટીમ' (SKAT) અને 'સારંગ હેલિકોપ્ટર ડિસ્પે ટીમ'. 5 માર્ચ 2021 થી ફેસ પરના એક એર શોમાં પરફોર્મ કરશે.
- ભારતની બહારની આ SKAT ટીમનું પહેલું પ્રદર્શન હશે કારણ કે તે હોક એડવાન્સ જેટ ટ્રેનર્સ (AJJ) સાથે વર્ષ 2015 માં ફરીથી બનાવવામાં આવ્યું હતું. અગાઉ SKAT ટીમે 2001 માં SLFની 50 મી વર્ષગાંઠ દરમિયાન શ્રીલંકાની મુલાકાત લીધી હતી.

Back to Basics : સૂર્યકિરણ એરોબેટિક ટીમ

- સ્થાપન:
 - વર્ષ 1996 માં, કિરણ M.K. આ ટીમની રચના કિરણ MK -2 વિમાનથી કરવામાં આવી હતી અને તેઓએ 2011 સુધી દેશભરના પ્રેક્ષકોને આકર્ષ્યા હતા.
 - શરૂઆતમાં હોક ટ્રેનર્સના સહયોગથી ચાર વિમાનની મદદથી 2015 માં તેનું નવીનીકરણ કરાયું હતું.
- વિશેષતા:
 - સ્કાટ ટીમ, જેને '52 સ્ક્વોડ્રોન' અથવા 'ધ શાર્ક' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે બિહર (કર્ણાટક) માં સ્થિત છે.
 - તેની સ્થાપના પછીથી, SKAT ટીમે દેશભરમાં 600 થી વધુ પર્ફોમન્સ આપ્યું છે, જેમાં ચીન સહિત દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયામાં ભારતનું પ્રતિનિધિત્વ થાય છે.
- 1971 મેમોરિયલ:
 - 1971 ના બાંગ્લાદેશ મક્તિ યુદ્ધના સુવર્ણ જયંતી વર્ષ નિમિત્તે, SKAT ટીમ દક્ષિણના કનૈયાકુમારીથી શરૂ કરીને, દેશભરમાં સ્થળોએ વિવિધ સ્વરૂપોમાં ઉડાન ભરી રહી છે.

■ સારંગ હેલિકોપ્ટર પ્રદર્શન ટીમ:

- > ઓપરેશનલ સેવામાં મૂકવામાં આવે તે પહેલાં સ્વદેશી હેલિકોપ્ટરનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે 2003 માં બેંગલોરમાં બનાવવામાં આવેલી 'ALH મૂલ્યાંકન ફ્લાઈટ' (AEF) માં થી સારંગ ટીમ વિકસિત થઈ છે.
- > ભારતીય વાયુસેનાની એરોબેટિક ટીમ સારંગમાં હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ, બેંગલોર દ્વારા ઉત્પાદિત ચાર ભારત દ્વારા બનાવવામાં આવેલા ધ્રુવ હેલિકોપ્ટર (એક એડવાન્સ્ડ લાઈટ હેલિકોપ્ટર) શામેલ છે.
- > ભારતીય વિમાન
- > લાઈટ કોમ્બેટ એરક્રાફ્ટ (LCA) MK-I અને MK-II
- > રાફેલ વિમાન
- > સુખોઈ વિમાન વગેરે.

ભારત-ચીન હોટલાઈન

- > તાજેતરમાં ભારત અને ચીને બંને દેશો વચ્ચે હોટલાઈન સ્થાપવા માટે સર્વસંમતિની ઘોષણા કરી છે.

Back to Basics : હોટલાઈન

- > ભારતના વિદેશ પ્રધાન અને ચીનના વિદેશ પ્રધાન વચ્ચે ટેલિફોનિક વાતચીત દરમિયાન બંને દેશો વચ્ચે હોટલાઈન સ્થાપિત કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.
- > હોટલાઈન એ સતત ઓપરેશન સાથેની સીધી ટેલિફોન લાઈન છે, જે ત્વરિત સંદેશાવ્યવહારને સરળ બનાવે છે.
- > હોટલાઈન બંને દેશો વચ્ચે સમયસર સંદેશાવ્યવહાર અને વિચારોની આપ-લે કરવાની સુવિધા આપશે.

ભારતીય પક્ષ

- > ભારતે બંને દેશોના સંબંધોને ધ્યાનમાં રાખીને પરસ્પર આદર, પરસ્પર સંવેદનશીલતા અને પરસ્પર હિત પર ભાર મૂક્યો હતો.
- > તાજેતરમાં સરહદ પરથી સૈન્ય ખસી જવા અંગે બંને દેશો વચ્ચે સમજૂતી થઈ છે, જે વાસ્તવિક નિયંત્રણ (LAC) પર શાંતિને પ્રોત્સાહન આપશે અને આખરે બંને દેશો વચ્ચેના સંબંધોને સામાન્ય બનાવશે.

ચાઇનીઝ પક્ષ

- > ચીનના જણાવ્યા મુજબ સરહદ પરની પરિસ્થિતિને બંને દેશોના સંબંધોના કેન્દ્રમાં લાવવી ન જોઈએ, પરંતુ તેને બંને દેશોના એકંદર સંબંધોમાં મર્યાદિત જગ્યા આપવી જોઈએ.
- > હોટલાઈનની સ્થાપના બતાવે છે કે બંને દેશો તેમના પરસ્પર મુદ્દાઓનું સમાધાન કરીને ફરીથી સામાન્ય સ્થિતિમાં પાછા ફરી રહ્યા છે.

તાજેતરનો વિકાસ

- > મે 2020: સિક્કિમ (ભારત) નાથુ લામાં ચીની અને ભારતીય સેના વચ્ચે અથડામણ.

- > સિક્કિમમાં અથડામણ બાદ લદાખમાં બંને દેશો વચ્ચે તણાવ વધ્યો હતો અને સરહદ વિસ્તારમાં અનેક સ્થળોએ સૈન્ય એકત્રીત કરવામાં આવ્યું હતું.
- > જૂન 2020: ભારતીય અને ચીની સેનાને પેંગોંગ ત્સો, ગાલવાન વેલી, ડેમચોક અને દૌલાત બેગ ઓલિડ જેવા ક્ષેત્રોમાં પરસ્પર અંતરાયનો સામનો કરવો પડ્યો હતો અને આ વિસ્તારો વાસ્તવિક નિયંત્રણ રેખા (LAC) ની સાથે તણાવનું કેન્દ્ર બન્યા હતા.
- > જૂન 2020: ચીનના 59 એપ્સ પર ભારતે પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો.
- > નવેમ્બર 2020: ભારતે 43 એપ્સ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો, જેમાં થી મોટાભાગના ચીનનાં છે.
- > આ પ્રતિબંધો માહિતી ટેકનોલોજી અધિનિયમ, 2000 ની કલમ 69 એ હેઠળ લાગુ કરવામાં આવ્યા હતા.
- > ફેબ્રુઆરી 2021: ભારત અને ચીન આખરે પેંગોંગ ત્સો તળાવ પર આંશિક સૈન્ય ખસી જવા માટે સંમત થયા.

આગળનો રસ્તો

- > તે જરૂરી છે કે બંને દેશોએ આવી પડકારો પછી પ્રાપ્ત કરેલી પરિસ્થિતિને મજબૂત બનાવવી અને આ પ્રગતિને આગળ વધારવા, પરામર્શની પ્રક્રિયા ચાલુ રાખવી અને સરહદ વ્યવસ્થાપન અને નિયંત્રણ પદ્ધતિઓ સુધારવા માટે એક સાથે કામ કરવું જરૂરી છે.
- > બે મોટી ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થા તરીકે, ચીન અને ભારતે એકબીજા સાથે પરસ્પર વિકાસ કરવાની જરૂર છે, અને તે જ સમયે એકબીજાના વિકાસમાં અવરોધોને બદલે ભાગીદારીમાં વધારો કરવો જોઈએ.
- > ભારત અને ચીનએ પણ સરહદી વિસ્તારોમાં પરસ્પર વિશ્વાસ અને શાંતિ જાળવવા સરહદની વાટાઘાટો કરવાની જરૂર છે.

પાકિસ્તાન-શ્રીલંકા અને ભારત

- > તાજેતરમાં જ પાકિસ્તાનના વડા પ્રધાને શ્રીલંકાની મુલાકાત લીધી હતી. પાકિસ્તાની વડા પ્રધાનની શ્રીલંકાની વર્ષ 2016 પછીની આ પહેલી મુલાકાત છે અને કોવિડ-19 રોગચાળો શરૂ થયા પછી દેશના સરકારના વડાની પહેલી મુલાકાત છે.

Back to Basics : શ્રીલંકા-પાકિસ્તાન સંબંધો (પૃષ્ઠભૂમિ)

- વ્યાપાર:
 - > વર્ષ 2005 માં શ્રીલંકા અને પાકિસ્તાન વચ્ચે મુક્ત વેપાર કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા. પાકિસ્તાન દક્ષિણ એશિયામાં શ્રીલંકાનો બીજો સૌથી મોટો વેપાર ભાગીદાર છે.
- સંસ્કૃતિ:
 - > છેલ્લા દાયકામાં, પાકિસ્તાને શ્રીલંકા સાથે તેના પ્રાચીન બૌદ્ધ સંબંધો અને સ્થળોના સંદર્ભમાં સાંસ્કૃતિક સંબંધો સ્થાપિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

- **સંરક્ષણ સપોર્ટ:**
 - > શ્રીલંકા-પાકિસ્તાન દ્વિપક્ષીય સંબંધોમાં સંરક્ષણ સહયોગ એક મજબૂત આધારસ્તંભ છે.
 - > 1971 ના ભારત-પાક યુદ્ધ દરમિયાન, શ્રીલંકાએ પાકિસ્તાની વિમાનોને બળતણ કરવાની મંજૂરી આપી હતી.
 - > 2009 માં 'લિબરેશન ટાઈગર્સ ઓફ તમિલ ઈલામ' (LTTE) વિરુદ્ધ ગૃહ યુદ્ધમાં, શ્રીલંકા યુદ્ધના છેલ્લા તબક્કામાં તેના ફાઈટર પાઈલટ્સ માટે હથિયારો અને દારૂગોળા માટે પાકિસ્તાન ગયો હતો.
 - > તાજેતરમાં શ્રીલંકાએ પાકિસ્તાનની બહુરાષ્ટ્રીય નૌકાદળ ક્વાયત અમન-21 માં ભાગ લીધો હતો.
- **સંરક્ષણ ક્રેડિટ લાઇન સુવિધા:**
 - > પાકિસ્તાને સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં સહયોગ વધારવા માટે શ્રીલંકાને 50 કરોડ US ડોલરની નવી ક્રેડિટ લાઇન પ્રદાન કરવાની ઓફર કરી છે.
- **સાંસ્કૃતિક સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપવું:**
 - > શ્રીલંકાની કેન્ડી, કેન્ડી યુનિવર્સિટીમાં પાકિસ્તાન એશિયન સંસ્કૃતિ અને સંસ્કૃતિના અભ્યાસ માટે એક કેન્દ્ર બનાવશે.
 - > શ્રીલંકાએ પાકિસ્તાનના વડા પ્રધાન અને બંને દેશો વચ્ચેના ક્રિકેટ સંબંધોને પ્રકાશિત કર્યા બાદ કોલંબોમાં એક સ્પોર્ટ્સ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ નામ આપ્યું હતું.

મુસાફરીનું મહત્વ

- **પાકિસ્તાનના સંદર્ભમાં:**
- **વ્યવસાયિક સંબંધોને વધારવા:**
 - > પાકિસ્તાને શ્રીલંકાને વેપાર સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ચીન-પાકિસ્તાન આર્થિક કોરિડોરનો લાભ લેવા આમંત્રણ આપ્યું છે.
- **શ્રીલંકા સંદર્ભમાં:**
- **UNHRCમાં ટેકો મેળવવા માટે:**
 - > શ્રીલંકાએ યુનાઈટેડ નેશન્સ હ્યુમન રાઈટ્સ કાઉન્સિલ (UNHRC) ના સભ્ય દેશોને અપીલ કરી છે કે આ ટાપુ રાષ્ટ્રમાં જવાબદારી અને સુમેળ પરના આગામી ઠરાવને નકારી કાઢવું.
 - > શ્રીલંકાને તેના 26-વર્ષના ગૃહ યુદ્ધ (1983-2009) પીડિતોને ન્યાય અપાવવા અને માનવાધિકારનું ઉલ્લંઘન કરનારાઓને પકડવા નવા પ્રસ્તાવનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે. યુદ્ધ મુખ્યત્વે સિંહાલી પ્રભુત્વ ધરાવતા શ્રીલંકાની સરકાર અને લિબરેશન ટાઈગર્સ ઓફ તમિલ ઈલામ (LTTE) ના બળવાખોર જૂથ વચ્ચેનો સંઘર્ષ હતો, ત્યારબાદ તમિળ લઘુમતીઓ માટે એક અલગ રાજ્યની સ્થાપના થવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવી હતી.

ભારત અને પાકિસ્તાન સાથે સંતુલિત સંબંધો

- > આનાથી શ્રીલંકાને ભારત અને પાકિસ્તાન સાથેના તેના સંબંધોને સંતુલિત કરવાની તક મળી છે.
- > શ્રીલંકાએ તેમની સંસદમાં પાકિસ્તાની વડા પ્રધાનનું સરનામું રદ કર્યું કારણ કે ડર હતો કે તેઓ કાશ્મીરનો મુદ્દો ઉઠાવશે.

- **મુસ્લિમ વિરોધી છબી સુધારવા:**
 - > આ મુલાકાત ઈસ્લામિક દેશોમાં શ્રીલંકાની છબીને થતાં નુકસાનમાં સુધારો કરી શકે છે, કારણ કે શ્રીલંકાએ તાજેતરમાં કોવિડ-19 માં મૃત્યુ પામેલા મુસ્લિમોના મૃતદેહને દફનાવવાની ના પાડી હતી.
 - > શ્રીલંકાની લગભગ 11% વસ્તીના મુસ્લિમોએ છેલ્લા કેટલાક દાયકાઓથી સિંહાલી બૌદ્ધો સાથેના સંબંધોને તંગ કર્યા છે, જે વર્ષોથી રમખાણો અને અશાંતિનું પરિણામ છે.

ભારત માટે ચિંતા

- **પાકિસ્તાનને અલગ કરવાના પ્રયત્નોમાં અવરોધો:**
 - > ભારત નજીકના પાડોશી તરીકે હવે શ્રીલંકાના સંદર્ભમાં પાકિસ્તાનને ગંભીર પ્રતિસ્પર્ધી માનતો નથી.
 - > જો કે, મુલાકાત એ સંકેત આપ્યો છે કે પાકિસ્તાનને 'અલગ' કરવાના ભારતના પ્રયાસો છતાં શ્રીલંકા પડોશી મિત્ર છે.
- **ચીનની વધતી નિકટતા:**
 - > કોલંબો બંદર પર ઈસ્ટ કન્ટેનર ટર્મિનલના વિકાસ માટે શ્રીલંકાના ત્રિપક્ષીય કરાર (જાપાન અને ભારત સાથે) થી અલગ થયા પછી જાફનાના એક ટાપુ પર પાકિસ્તાનની મુલાકાતે આવેલા વડા પ્રધાન અને એક ચીની કંપનીએ મંજૂરી આપી હતી. ભારત માટે કરારો એ ભારત માટે ચિંતાનું કારણ છે.
- **હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં ભારતના હિતોને જોખમ છે:**
 - > હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં શ્રીલંકા, ચીન અને પાકિસ્તાન વચ્ચેના હિતોનું વધતું જોડાણ ચિંતાનો વિષય છે.
 - > હિંદ મહાસાગર (ભારત) ની વ્યૂહાત્મક દ્રષ્ટિની સિદ્ધિ અને ચીનની 'મોતીની તારની વ્યૂહરચના' સામે લડવામાં શ્રીલંકાની કેન્દ્રિય ભૂમિકા છે.
 - > શ્રીલંકાએ પાકિસ્તાનને એક સમયે \$ 50 મિલિયન લાઈન ધિરાણ પૂરું પાડ્યું છે જ્યારે ભારતે દરિયાઈ સુરક્ષાને મજબૂત બનાવવા માટે પડોશી માલદીવ્સને 50 મિલિયન ડોલરની ક્રેડિટ અને દરિયાઈ સુરક્ષા માટે મોરિશિયસ સાથે 100 કરોડની ક્રેડિટ પૂરી પાડવામાં આવી છે. મિલિયન US ડોલરના કરાર.
 - > ગ્વાદર બંદરને CPEC દ્વારા ચીનના ઝિનજિયાંગ પ્રાંત સાથે જોડવામાં આવ્યું છે, જે ચાઈના દ્વારા 2013 માં શરૂ કરાયેલ મહત્વાકાંક્ષી મલ્ટિ-અબજ ડોલર 'બેલ્ટ અને રોડ પહેલ' નું એક મહત્વપૂર્ણ દરિયાકાંઠાનું છે.
 - > હાલમાં, શ્રીલંકા સાથે સંબંધ સ્થાપિત કરવા માટે પાકિસ્તાનનું એક મુખ્ય કારણ એ છે કે ભારત ઈરાનના ચાબહાર બંદર પર ફરીથી કામ શરૂ કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યું છે, જેને ભારતે મધ્ય એશિયા અને અફઘાનિસ્તાનના માર્ગ પર પાકિસ્તાન માટે અલગ રાખ્યું છે.
- **પાકિસ્તાન દ્વારા કટ્ટરવાદનો ફેલાવો:**
 - > ભારતીય સુરક્ષા એજન્સીઓએ ખાસ કરીને પૂર્વીય શ્રીલંકામાં મુસ્લિમોના ઉદામવાદમાં ઓછી માત્રામાં પાકિસ્તાનની ભૂમિકા અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરી છે.

આગળનો માર્ગ

- > શ્રીલંકાએ ભારત અને પાકિસ્તાન સાથેના તેના સંબંધોને સ્પષ્ટ રીતે સંતુલિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે અને સંકેત આપ્યો છે કે તેના બંને દેશો સાથે અલગ સંબંધ છે અને ભારતને શ્રીલંકા-પાકિસ્તાનના સંબંધો સાથે ચિંતા ન કરવી જોઈએ. વર્ષ 2020 માં શ્રીલંકા અને માલદીવ સાથે ત્રિપક્ષીય દરિયાઈ સંવાદને પુનઃજીવિત કરવું એ આ દિશામાં સકારાત્મક પગલું છે.
- > શ્રીલંકાના ભૂતપૂર્વ વડાપ્રધાન રાનિલ વિક્રમસિંઘ દ્વારા સૂચવેલા જૂના પગલાને પણ ભારતે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ, જે અંતર્ગત ભારતની મધ્યથી એક ભૂમિગત આર્થિક કોરિડોર વિશે વાત કરવામાં આવી હતી, જેનાથી શ્રીલંકાને મધ્ય એશિયા અને તેનાથી આગળનો માર્ગ મળશે.

લિક્વિફાઇડ નેચરલ ગેસ (LNG) માટે પાકિસ્તાન-કતાર દ્વારા કરાર પર હસ્તાક્ષર

- > લિક્વિફાઇડ નેચરલ ગેસ (LNG) ને લઈને પાકિસ્તાને કતાર સાથે દસ વર્ષનો કરાર કર્યો છે. નવા કરાર પર બંને દેશો દ્વારા હસ્તાક્ષર કરાયેલા અન્ય સોદા કરતા ઘણા ઓછા દરે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

કરારનું મહત્વ

- > પાકિસ્તાન અને કતાર વચ્ચે નવા કરારથી પાકિસ્તાનને આગામી 10 વર્ષમાં લગભગ 3 અબજ ડોલરની બચત કરવામાં મદદ મળશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > વર્ષ 2015 ના અગાઉના PML-N કરારની તુલનામાં, કરાર પર લગભગ 31 ટકા ઓછા દરે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે. આ કરાર પર 10 વર્ષ માટે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે જે વિશ્વનો સૌથી નીચો ભાવ ધરાવતો જાહેર ગેસ કરાર છે. નવા કરાર મુજબ પાકિસ્તાન અગાઉના કરાર કરતા આશરે 316 મિલિયન ઓછા ચૂકવશે. તેનાથી LNG આયાતમાં લગભગ 3 અબજ ડોલરની બચત થશે. બંને દેશો વચ્ચે એક વર્ષ લાંબા વાટાઘાટ બાદ આ કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા.

કરાર વિશે

- > બ્રેન્ટના 10.2 ટકાના દરે લાંબા ગાળાના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. આ કરાર સાથે, પાકિસ્તાન એક દિવસમાં 200 મિલિયન ક્યુબિક ફીટ (MMCFD) LNGની આયાત કરશે. આ અગાઉ, પાકિસ્તાને 2015 માં LNGની 500 MMCFDની આયાત બ્રેન્ટના 13.37 ટકાના દરે કરી હતી. આ સોદા અંતર્ગત પાકિસ્તાનને જાન્યુઆરી 2022 થી દર વર્ષે કતાર પેટ્રોલિયમ પાસેથી 30 મિલિયન ટન LNG પ્રાપ્ત થશે.

લિક્વિફાઇડ નેચરલ ગેસ (LNG)

- > તે કુદરતી ગેસ છે જે મુખ્યત્વે ઇથેન (C₂H₆) ના મિશ્રણ સાથે મિથેન (CH₄) થી બનેલો છે. આ કુદરતી ગેસ તેને પ્રવાહી સ્વરૂપમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે તેને સુરક્ષિત રીતે સંગ્રહિત અને પરિવહન કરવા માટે ઠંડુ કરવામાં આવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

01. યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA) એ કયાં વર્ષને 'બરછટ (Millets) અનાજનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ' તરીકે જાહેર કર્યું છે?

(A) 2022	(B) 2023
(C) 2024	(D) 2025
02. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તાજેતરમાં આસામના લાલ ચોખા અમેરિકામાં નિકાસ કરવામાં આવશે.
 2. સરકારે NABARD હેઠળ 'રાઈસ એક્સપોર્ટ પ્રમોશન ફોરમ (REPF)' ની સ્થાપના પણ કરી હતી.
 3. ચોખાની નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા ભારત સરકાર દ્વારા REPFની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

(A) ફક્ત 1 અને 2	(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3	(D) 1, 2, અને 3
03. વેસ્ટ કન્ટેનર ટર્મિનલ પ્રોજેક્ટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. શ્રીલંકાએ ભારતીય અને જાપાની કંપનીઓને વેસ્ટ કન્ટેનર ટર્મિનલ આપવાનો નિર્ણય લીધો છે.
 2. ભારત અને જાપાનને વેસ્ટ કન્ટેનર ટર્મિનલ (WCT)ના પ્રસ્તાવમાં 85% હિસ્સો આપવામાં આવશે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

(A) ફક્ત 1	(B) ફક્ત 2
(C) 1 અને 2	(D) એક પણ નહિ

04. સામાન્ય પ્રાધાન્યતા સિસ્ટમ (GSP) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સામાન્ય પ્રાયોરિટી સિસ્ટમ એ યુ.એસ.નો એક વેપાર પ્રોગ્રામ છે.
2. જાન્યુઆરી, 1976 ના રોજ વર્ષ 1974 ના વેપાર ધારા હેઠળ GSPની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
3. વર્ષ 2020 માં પેટન્ટ, વિવિધ પ્રતિબંધ દર અને વેપાર સંરક્ષણની ચિંતાના આધારે યુ.એસ. 'વિશેષ 301' અહેવાલમાં ભારત 'પ્રાયોરિટી વોચ લિસ્ટ' પર છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

05. કોલંબોમાં શ્રીલંકન એરફોર્સ (SLF) ની 70 મી વર્ષગાંઠની ઉજવણીના ભાગ રૂપે કોણ કોણ પ્રદર્શન કરશે?

1. લાઈટ કોમ્બેટ એરક્રાફ્ટ (LCA)
2. સૂર્ય કિરણ એરોબેટિક ટીમ (SKAT)
3. સારંગ હેલિકોપ્ટર ડિસ્કવે ટીમ

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3

06. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં શ્રીલંકાએ પાકિસ્તાનની બહુરાષ્ટ્રીય નૌકાદળ ક્વાયત અમન -21 માં ભાગ લીધો હતો.
2. વર્ષ 2005 માં શ્રીલંકા અને પાકિસ્તાન વચ્ચે મુક વેપાર કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા.
3. પાકિસ્તાન દક્ષિણ એશિયામાં શ્રીલંકાનો બીજો સૌથી મોટો વેપાર ભાગીદાર છે.

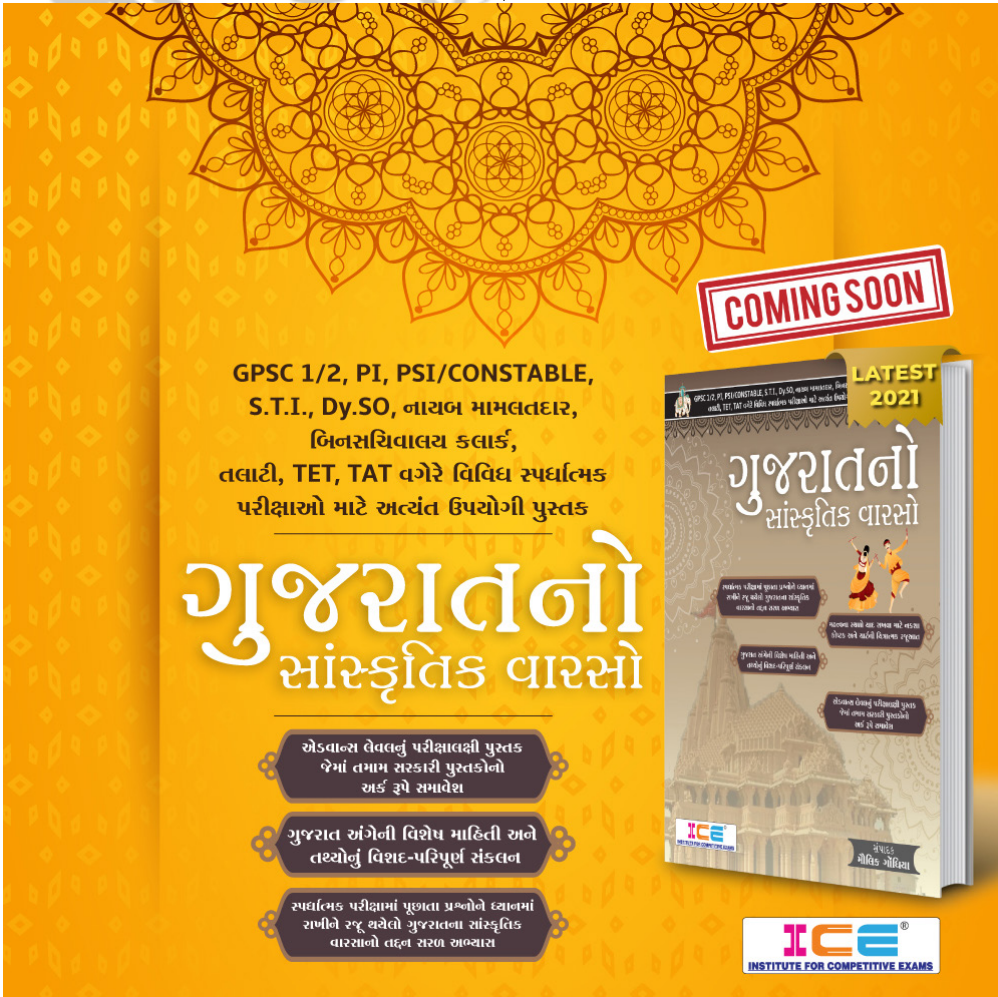
ઉપર આપેલા નિવેદનો માંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3

07. AI ગેમ ચેન્જર્સ કાર્યક્રમના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. નેશનલ એસોસિએશન સોફ્ટવેર અને સર્વિસ કંપનીઓ (નાસ્કોમ) ભારતમાં 'AI ગેમ ચેન્જર્સ' કાર્યક્રમ શરૂ કરી રહી છે.
2. આ પ્રોગ્રામ ગુગલના સહયોગથી ચલાવવામાં આવશે.
3. આ કાર્યક્રમ દેશભરમાં AI-આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ આધારિત નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે શરૂ કરવામાં આવશે.

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3

COMING SOON

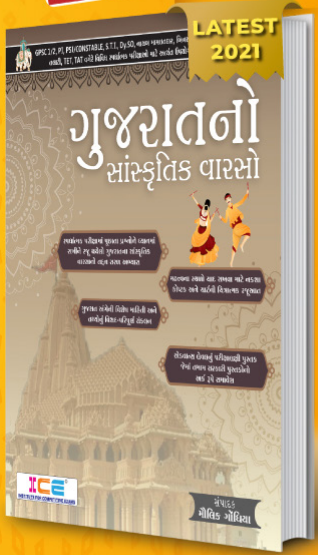
GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE,
S.T.I., Dy.SO, નાયાબ મામલતદાર,
બિનસચિવાલય ક્લાર્ક,
તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક
પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

ગોડવાલસ લેવલનું પરીક્ષાવહી પુસ્તક
જેમાં તમામ સરકારી પુસ્તકોનો
અર્ક રૂપે સમાવેશ

ગુજરાત અંગેની વિશેષ માહિતી અને
તથ્યોનું વિશદ-પરિપૂર્ણ સંકલન

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં પૂણતા પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં
રાખીને રજૂ થયેલો ગુજરાતના સાંસ્કૃતિક
વારસાનો તદ્દન સચ્ચ અભ્યાસ

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

DRDO સોલિડ ફ્યુઅલ ડક્લેટ રેમ્જેટનું પરીક્ષણ કર્યું

- > 5 માર્ચ, 2021 ના રોજ, સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) એ નક્કર બળતણ ડક્લેટ રેમ્જેટ (SFDR) તકનીકનું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ કર્યું. આ પરીક્ષણ ઓડિશાના ચાંદીપુર ખાતેની એકીકૃત પરીક્ષણ રેં જથી લેવામાં આવ્યું હતું.
- > બૂસ્ટર મોટરનો ઉપયોગ કરીને ફ્લાઈટ પરીક્ષણ દરમિયાન એર લોડિંગ દર્શનું અનુકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. તે પછી, નોઝલ-લેસ બૂસ્ટરએ રેમ્જેટને સંચાલિત કરવા માટે જરૂરી મેકની સંખ્યાને વેગ આપ્યો હતો.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ પરીક્ષણ દરમિયાન, એવું જોવા મળ્યું છે કે બૂસ્ટર મોટર્સ અને નોઝલ-લેસ મોટર્સ જેવી તમામ પેટા સિસ્ટમ્સ દ્વારા અપેક્ષા મુજબ પરીક્ષણ થયું હતું. આ ઉપરાંત, ફ્લાઈટ પરીક્ષણમાં ઘન બળતણ આધારિત ડક્લેટ રેમ્જેટ તકનીક સહિતની ઘણી નવી તકનીકીઓનું પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું. સોલિડ ફ્યુઅલ બેસ ડક્લેટ રેમ્જેટ ટેકનોલોજીના સફળ પરીક્ષણથી DRDOને હવે ઘણા તકનીકી લાભો પૂરા પાડવામાં આવ્યા છે. આ હવે DRDOને લાંબા અંતરની હવાથી હવામાં મિસાઈલો વિકસાવવામાં સક્ષમ બનાવશે.

Back to Basics : સોલિડ ફ્યુઅલ ડક્લેટ રામ્જેટ (SFDR)

- > તે સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) દ્વારા વિકસિત એક મિસાઈલ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ છે. DRDOએ ભવિષ્યમાં ભારતની લાંબા અંતરની હવાથી હવાઈ મિસાઈલોની પ્રોપલ્શન સિસ્ટમમાં જરૂરી એવી જટિલ તકનીકીઓ વિકસાવવાનાં લક્ષ્ય સાથે આ પ્રોજેક્ટ વિકસાવ્યો હતો. તે એક મિસાઈલ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ છે જેમાં થ્રસ્ટ મોડ્યુલેટેડ ડક્લેટ રોકેટ તેમજ સ્મોક નોઝલ-લેસ મિસાઈલ બુસ્ટરનો સમાવેશ છે. આ સિસ્ટમનું થ્રસ્ટ મોડ્યુલેશન ગરમ ગેસ ફ્લો નિયંત્રક દ્વારા પ્રાપ્ત થાય છે

રાષ્ટ્રીય સાયબર સુરક્ષા વ્યૂહરચના 2020

- > રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પરિષદ સચિવાલય ખાતે રાષ્ટ્રીય સાયબર સુરક્ષા સંયોજકની કચેરી દ્વારા રાષ્ટ્રીય સાયબર સુરક્ષા વ્યૂહરચના 2020 તૈયાર કરવામાં આવી રહી છે.
- > સાયબર સલામતી એ કોઈપણ પ્રકારના હુમલા, નુકસાન, દુરુપયોગ અને જાસૂસીથી ગંભીર માહિતીના માળખાગત આખા સાયબર સ્પેસને સુરક્ષિત રાખવા સંદર્ભિત કરે છે.

- > રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પરિષદ (NSC) એક ત્રિ-સ્તરની સંસ્થા છે જે વ્યૂહાત્મક ચિંતાના રાજકીય, આર્થિક, ઊર્જા અને સુરક્ષા સંબંધિત મુદ્દાઓ સાથે કામ કરે છે.

Back to Basics : રાષ્ટ્રીય સાયબર સુરક્ષા વ્યૂહરચના 2020

- ઉદ્દેશ:
 - > તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ વધુ સારી ઓડિટ સિસ્ટમ દ્વારા સાયબર સુરક્ષા અને સાયબર જાગૃતિને સુધારવાનો છે.
 - > તેની નીચે સૂચિબદ્ધ સાયબર ઓડિટર્સ વિવિધ સંસ્થાઓની સુરક્ષાથી સંબંધિત સુવિધાઓ અને સુવિધાઓ પર નજર રાખશે, જે હાલમાં કાયદેસર જરૂરી છે.
- પરિચય:
 - > નીતિના ભાગ રૂપે, સાયબર એટેક નિયમિત ધોરણે થઈ શકે છે એમ ધારીને, નિયમિત સાયબર કટોકટી વ્યવસ્થાપન કવાયત હાથ ધરવામાં આવશે.
 - > આ નીતિ સાયબર સજજતા સૂચકાંક વિશે વાત કરે છે, જે સાયબર સુરક્ષા સજજતા પર નજર રાખશે.
 - > સાયબર સુરક્ષા માટે એક અલગ બજેટ સૂચવવામાં આવ્યું છે, જેથી જરૂરી ડોમેન જ્ઞાન સાથે વિવિધ એજન્સીઓના સંકલન અને ભૂમિકાની સ્થાપના થઈ શકે.

સાયબર યુદ્ધ

- > યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ એવા કેટલાક દેશોમાંનો એક છે કે જેણે સાયબર એટેક સામે રક્ષણ આપવા માટેની વ્યૂહરચના વિકસાવવા માટે માત્ર નોંધપાત્ર રકમનું જ રોકાણ કર્યું નથી, પરંતુ સાયબર યુદ્ધના ગુનેગારો સાથે કામ કરવાની ક્ષમતા પણ છે.
- > સાયબર લડાઈ ક્ષમતા સૌથી વધુ ધરાવતા દેશોમાં યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, ચીન, રશિયા, ઈઝરાઈલ અને યુનાઈટેડ કિંગડમ શામેલ છે.

રોગચાળા પછી ડિજિટાઇઝેશનમાં વધારો

- > કોરોના વાયરસ રોગચાળો હોવાથી, નાણાકીય સેવાઓ, બેન્કો, વીજળી, ઉત્પાદન, પરમાણુ ઊર્જા પ્લાન્ટ્સ, સહિત, મહત્વપૂર્ણ માળખાગત ઝડપથી ડિજિટાઇઝ થઈ રહી છે.

નિર્ણાયક વિસ્તારોની સુરક્ષા

- > જુદા જુદા આર્થિક ક્ષેત્રોના વધતા ઈન્ટરપ્લે અને 5G સાથે ઈન્ટરનેટના વપરાશમાં થયેલા વધારાને ધ્યાનમાં રાખીને આ ખૂબ મહત્વનું બની ગયું છે.
- > ભારતીય કમ્પ્યુટર ઈમર્જન્સી રિસ્પોન્સ ટીમ (CERT-In) દ્વારા રજૂ કરાયેલા આંકડા મુજબ, વર્ષ 2020 ના પ્રારંભિક આઠ મહિનામાં જ 6.97 લાખ સાયબર સિક્યુરિટીને લગતી ઘટનાઓ નોંધાઈ હતી, જે પાછલા ચાર મહિનાની સાયબર ઘટનાઓને સમાન છે.

તાજેતરની સાયબર ઘટનાઓ

- મોટા પાયે ભારતના વીજ ક્ષેત્રને લક્ષ્ય બનાવવા માટે 'રેડ ઈકો' નામના જૂથ દ્વારા માલવેર વગેરેના ઉપયોગની નોંધ લેવામાં આવી છે.
- રેડ ઈકો દ્વારા 'શેડોપેડ' (ShadowPad) નામનું નવું માલવેર વપરાય છે, જેમાં સર્વરની પહોંચ મેળવવા માટે બેકડોરનો ઉપયોગ શામેલ છે.
- 'ભારત બાયોટેક' અને 'સીરમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ' ના ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સપ્લાય ચેઇન સોફ્ટવેરમાં કેટલીક નબળાઈઓ 'સ્ટોન પાંડા' તરીકે ઓળખાતા ચિની હેકર જૂથે શોધી કાઢી હતી.
- 'સોલરવિન્ડ' નામના સાયબર એટેકથી અમેરિકાના મહત્વના રાષ્ટ્રીય માળખા પ્રભાવિત થયા હતા.

સરકાર માટે

- એક સ્થાનિક, રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર સરકાર દેશ (ભૌગોલિક, લશ્કરી, વ્યૂહાત્મક સંપત્તિઓ વગેરે) અને નાગરિકોને લગતા વિવિધ ગુપ્ત માહિતી એકત્રિત કરે છે અને આ ડેટાની સુરક્ષા ખૂબ મહત્વપૂર્ણ છે.

સામાન્ય લોકો માટે

- સોશિયલ નેટવર્કિંગ સાઇટ્સ પર કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા શેર કરેલી ચિત્રો, વિડિઓઝ અને અન્ય વ્યક્તિગત માહિતીનો ઉપયોગ કોઈ બીજા દ્વારા અયોગ્ય રીતે કરવામાં આવી શકે છે, જે ગંભીર, જીવલેણ, ઘટનાઓનું કારણ બને છે.

ઉદ્યોગો માટે

- કંપનીઓ પાસે તેમની સિસ્ટમોમાં ઘણો ડેટા અને માહિતી છે. કોઈપણ પ્રકારની સ્પર્ધાત્મક માહિતી (દા.ત. પેટન્ટ અને મૂળ કાર્ય) અને કર્મચારીઓ / ગ્રાહકોનો વ્યક્તિગત ડેટા સાયબર એટેક દ્વારા ચોરીની સંવેદનશીલ હોય છે, જેના પરિણામે ભારે નુકસાન થઈ શકે છે.

સરકારની પહેલ

- 'સાયબર સુરક્ષિત ભારત' પહેલ
- સાયબર સ્વચ્છતા કેન્દ્ર
- રાષ્ટ્રીય સાયબર કાર્થમ રિપોર્ટિંગ પોર્ટલ
- ભારતીય સાયબર કાર્થમ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (I4C)
- રાષ્ટ્રીય જટિલ માહિતી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોટેક્શન સેન્ટર (NCIIPC)
- માહિતી ટેકનોલોજી અધિનિયમ, 2000
- રાષ્ટ્રીય સાયબર પોલિસી, 2013

આગળનો રસ્તો

- વૈશ્વિક સ્તરે 17 સૌથી વધુ ડિજિટલ અર્થવ્યવસ્થાઓમાં ભારત બીજા ક્રમે વિકસિત ડિજિટલ ટેકનોલોજીનો દેશ છે અને ઝડપી ડિજિટાઇઝેશનને ધ્યાનમાં રાખીને સાયબર સુરક્ષા માટે સ્વપ્નદ્રષ્ટાના પગલાં અપનાવવા મહત્વપૂર્ણ છે.

- ખાનગી અને સાર્વજનિક નિગમો અથવા સરકારી વિભાગો માટે તેમની સંસ્થાઓના ડિજિટલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાં હાજર વિવિધ નબળાઈઓ જાણવા અને તે દૂર કરવા માટે એક સિસ્ટમ વિકસાવવી મહત્વપૂર્ણ છે.
- વિવિધ એજન્સીઓ અને મંત્રાલયો વચ્ચે ઓપરેશનલ સમન્વય સુનિશ્ચિત કરવા માટે સર્વોચ્ચ સંસ્થાની જરૂર છે.
- સાયબર એટેકને રોકવા માટે સાયબર અવરોધને વ્યૂહાત્મક અવરોધ તરીકે જોઈ શકાય છે. સાયબર સ્પેસ સુરક્ષાને સુનિશ્ચિત કરવા માટે આપણે આક્રમક ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવાની જરૂર છે.

સાયબર કાર્થમ સ્વયંસેવકો

- ડિજિટલ સ્વતંત્રતા સંસ્થા, ઈન્ટરનેટ ફ્રીડમ ફાઉન્ડેશન (IFF) એ કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રાલયને પત્ર લખ્યો છે કે સાયબર કાર્થમ સ્વયંસેવકોની કલ્પના 'સમાજમાં સર્વેલન્સ અને સામાજિક અવિશ્વાસ પેદા કરીને સતત શંકાની સંસ્કૃતિ તરફ દોરી જશે'.

Back to Basics : સાયબર કાર્થમ સ્વયંસેવકોની કલ્પના

- ભારતીય સાયબર કાર્થમ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (I4C) એ સાયબર કાર્થમ સ્વયંસેવકો કાર્યક્રમની કલ્પના કરી છે કે નાગરિકોને દેશની સેવા કરવા માટે એક જ પ્લેટફોર્મ પર લાવવામાં આવે અને દેશમાં સાયબર ગુના સામે લડવામાં ફાળો આપે.
- ગેરકાયદેસર ઓનલાઇન સામગ્રીની ઓળખ, જાણ કરવામાં અને દૂર કરવા કાયદા અમલીકરણ એજન્સીઓની સુવિધા માટે સાયબર કાર્થમ સ્વયંસેવકો તરીકે નોંધાયેલા હોવા માટે સારા નાગરિકોનું સ્વાગત કરવામાં આવે છે.
- સ્વયંસેવકોને ભારતીય બંધારણના અનુચ્છેદ-19 નો અભ્યાસ કરવાની સલાહ આપવામાં આવી છે, જે અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા સાથે સંબંધિત છે.
- આ ઉપરાંત, સ્વયંસેવકો તેમને સોંપાયેલ કાર્યની સખત ગુપ્તતા જાળવશે. રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત કેન્દ્રોના રાજ્ય નોડલ અધિકારીઓને પણ કાર્યક્રમની શરતો અને શરતોનું ઉલ્લંઘન થાય તેવા કિસ્સામાં સ્વયંસેવકો સામે કાનૂની કાર્યવાહી કરવા માટે સત્તા આપવામાં આવી છે.
- ગેરકાયદેસર સામગ્રી:
 - સામાન્ય રીતે, એવી સામગ્રી જે ભારતમાં કોઈપણ કાયદાનું ઉલ્લંઘન કરે છે. આ પ્રકારની સામગ્રી નીચેની વ્યાપક કેટેગરીમાં આવી શકે છે:
 - ભારતની સાર્વભૌમત્વ અને અખંડિતતાની વિરૂદ્ધ.
 - ભારતના સંરક્ષણ સામે.
 - રાજ્યની રક્ષા સામે.
 - વિદેશી રાજ્યો સાથે મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો સામે.
 - જાહેર વ્યવસ્થાને ખલેલ પહોંચાડવાના હેતુ માટે સામગ્રી.
 - કોમી સંવાદિતાને ખલેલ પહોંચાડવી.
 - બાળ જાતીય દુરુપયોગની સામગ્રી.

ચિંતા

■ દુરૂપયોગની સંભાવના:

- મંત્રાલય કેવી રીતે ખાતરી કરશે કે કોઈ વ્યક્તિગત અથવા રાજકીય બદલામાં કેટલાક તત્વો દ્વારા આ કાર્યક્રમનો દુરૂપયોગ થઈ શકશે નહીં તેની કોઈ માહિતી નથી.
- એકવાર ફરિયાદ થઈ જાય પછી તેને પાછી ખેંચવાની કોઈ કાર્યવાહી નથી.

■ સાયબર-વિજિલન્સ:

- આ કાર્યક્રમ અનિવાર્યપણે એવી પરિસ્થિતિ તરફ દોરી જશે જે 1950 ના દાયકામાં પૂર્વ જર્મનીમાં હતી.

■ સ્પષ્ટ વ્યાખ્યા નથી:

- મંત્રાલય ગેરકાયદેસર સામગ્રી અને 'રાષ્ટ્ર વિરોધી' પ્રવૃત્તિઓથી સંબંધિત સામગ્રીની સ્પષ્ટ વ્યાખ્યા કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે.
- આ સ્વયંસેવકોને જરૂરી કરતાં વધુ શક્તિઓનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપી શકે છે, તેઓ તેમના અધિકારમાં રાજ્ય પ્રત્યે સંવેદનશીલ એવી સામગ્રી પોસ્ટ કરનારા નાગરિકોના સંબંધમાં પણ જાણ કરી શકે છે.
- આવા કાર્યક્રમ શ્રેયા સિંઘલ વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (2013) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનું સીધું ઉલ્લંઘન છે, જે આપણા હેઠળની લોકશાહીમાં વિચાર અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાનું મૂળભૂત મૂલ્ય છે તેની ખાતરી કરવાની જરૂરિયાતને પ્રકાશિત કરે છે જે બંધારણીય યોજનાને સર્વોપરી છે.

ભારતીય સાયબર ક્રાઇમ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (I4C)

- ગૃહ મંત્રાલય હેઠળ સાયબર ક્રાઇમ સામેની લડતમાં રાષ્ટ્રીય સ્તરે નોડલ સેન્ટર તરીકે કામ કરવા માટે તેની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- તમામ પ્રકારના સાયબર ગુનાઓનો વ્યાપક અને સંકલિત રીતે વ્યવહાર કરવા માટે I4C સ્થાપના યોજનાને ઓક્ટોબર 2018 માં મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- આ અદ્યતન કેન્દ્ર નવી દિલ્હીમાં સ્થિત છે.
- વિવિધ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ પ્રાદેશિક સાયબર ક્રાઇમ સંકલન કેન્દ્રો સ્થાપવાની સંમતિ આપી છે.

■ યોજનાના સાત ઘટકો:

- રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ ગ્રેટ એનાલિટિક્સ એકમ,
- રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ રિપોર્ટિંગ પોર્ટલ
- રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ તાલીમ કેન્દ્ર,
- સાયબર ક્રાઇમ ઈકોસિસ્ટમ મેનેજમેન્ટ યુનિટ,
- રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ સંશોધન અને નવીનતા કેન્દ્ર,
- રાષ્ટ્રીય સાયબર ક્રાઇમ ફોરેન્સિક લેબોરેટરી ઈકોસિસ્ટમ અને સંયુક્ત સાયબર ક્રાઇમ ઈન્વેસ્ટિગેશન ટીમ પ્લેટફોર્મ.

■ વિશેષતા:

- સંકલિત અને વ્યાપક રીતે સાયબર ગુનાઓનો સામનો કરવા માટે એક પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરવું.

- કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રાલયમાં સંબંધિત નોડલ ઓથોરિટીની સલાહ સાથે અન્ય દેશો સાથે સાયબર ક્રાઇમ સંબંધિત મ્યુચ્યુઅલ લીગલ સહાયતા સંધિઓ (MLAT) ના અમલીકરણ સાથે સંબંધિત તમામ પ્રવૃત્તિઓનું સંકલન કરવા માટે બનાવવામાં આવી છે.
- એક ઈકોસિસ્ટમ બનાવવી જે સાયબર ગુનાની રોકથામ, તપાસ, તપાસ અને કાર્યવાહીમાં શિક્ષણ, ઉદ્યોગ, જાહેર અને સરકારને સાથે લાવે.
- સંશોધન દરમ્યાન આવી રહેલ મુશ્કેલીઓને ઓળખવા અને ભારત અને વિદેશમાં શૈક્ષણિક / સંશોધન સંસ્થાઓના સહયોગથી નવી તકનીકીઓ અને ફોરેન્સિક ટૂલ્સ વિકસાવવા માટે R & D પ્રવૃત્તિઓને પ્રોત્સાહન આપવું.
- ઉગ્રવાદી અને આતંકવાદી જૂથો દ્વારા સાયબર-સ્પેસ દુરૂપયોગ રોકવો.
- ઝડપથી બદલાતી તકનીકીઓ અને આંતરરાષ્ટ્રીય સહકાર સાથે ગતિ રાખવા માટે સાયબર કાયદામાં સુધારા સૂચવવા (જો જરૂરી હોય તો).

રશિયાએ પ્રથમ આર્કટિક-સર્વેલન્સ ઉપગ્રહ લોન્ચ કર્યો

- રશિયન અવકાશ એજન્સી રોઝકોસ્મોસે સફળતાપૂર્વક પોતાનો પ્રથમ આર્કટિક-સર્વેલન્સ ઉપગ્રહ લોન્ચ કર્યો છે જે આર્કટિકના વાતાવરણ અને પર્યાવરણ પર નજર રાખશે.

મુખ્ય મુદ્દો

- રોસ્કોસ્મોસે સોયુઝ -2.1 બી કેરીઅર રોકેટ લોન્ચ કર્યું, આ રોકેટની મદદથી આર્ક્ટિક-એમ (Arktika-M) સેટેલાઈટને લઈ જવાશે. 28 ફેબ્રુઆરી, 2021 ના રોજ કઝાકિસ્તાનના બકોનુર કોસ્મોડ્રોમથી આ રોકેટ લોન્ચ કરવામાં આવ્યું.

Back to Basics : ઉપગ્રહનો ઉપયોગ

- આ ઉપગ્રહ હવામાન સંબંધી સમસ્યાઓ તેમજ જળ-વિજ્ઞાન સમસ્યાઓ હલ કરવા માટે જરૂરી માહિતી એકત્રિત કરશે. ઉપગ્રહ આર્કટિક ક્ષેત્રના વાતાવરણ અને પર્યાવરણ પર પણ નજર રાખશે. તે રશિયાના ઉત્તરીય ક્ષેત્રમાં રાઉન્ડ ધ ફ્લોક સર્વેલન્સ પણ પ્રદાન કરશે. આર્કટિકા-એમ ઉપગ્રહ પૃથ્વીના ઉત્તર ધ્રુવીય પ્રદેશ અને આસપાસના વિસ્તારોની છબીઓ દર 15-30 મિનિટમાં પ્રસારિત કરશે.

આર્ક્ટિકા-એમ (Arktika-M)

- આ ઉપગ્રહ આયોજિત રશિયન રિમોટ-સેન્સિંગ અને ઈમર્જન્સી કમ્યુનિકેશન્સ ઉપગ્રહોની શ્રેણીમાંનો એક છે. પૃથ્વીના ઉચ્ચ અક્ષાંશ પ્રદેશો પર નજર રાખવા માટે બે આર્ક્ટિકા-એમ ઉપગ્રહોનો નક્ષત્ર પણ બનાવવામાં આવ્યો છે. ઉપગ્રહ લેવોયકીન ઈલેક્ટ્રો-એલ હવામાનવિસ્તારના

ઉપગ્રહ પર આધારિત છે. આ સેટેલાઈટના પેલોડમાં મેટિઓરોલોજીકલ સિસ્ટમ્સ અને રેસ્ક્યૂ સિસ્ટમ્સ માટે ટ્રાન્સમિટર્સ સાથે MSU-GSM મલ્ટિ-સ્પેક્ટ્રલ ઈમેજર શામેલ છે. આ સેટેલાઈટ માટેનું પ્રથમ પ્રક્ષેપણ 2013 માટે સુનિશ્ચિત થયેલ હતું, પરંતુ તે વિલંબિત થઈને 2021 માં લોન્ચ થયું.

Roscosmos State Corporation for Space Activities

(Roscosmos)

- તે એક રશિયન સરકારની નિગમ છે જે અંતરિક્ષ ફ્લાઈટ્સ, એરોસ્પેસ સંશોધન અને કોસ્મોનેટિક્સ કાર્યક્રમોમાં સામેલ છે. વર્ષ 1991 માં સોવિયત યુનિયનના વિસર્જન પછી રોઝકોસ્મોસનો ઉદય થયો. શરૂઆતમાં 1992 માં રશિયન સ્પેસ એજન્સી તરીકે તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. રોસ્કોસ્મોસનું મુખ્ય મથક મોસ્કોમાં છે. તેનું મુખ્ય મિશન નિયંત્રણ કેન્દ્ર નજીકના શહેર કોરોલિવમાં સ્થિત છે.

રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસ 2021

- સર ચંદ્રશેખર વેંકટ રમન દ્વારા 'રમણ અસર' ની શોધના સ્મરણાર્થે દર વર્ષે, 28 ફેબ્રુઆરીને રાષ્ટ્ર વિજ્ઞાન દિવસ (National Science Day- NSD) તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. વેંકટ રમનને તેમના કામ બદલ વર્ષ 1930 માં નોબેલ પુરસ્કાર એનાયત કરાયો હતો. પ્રથમ રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસની ઉજવણી વર્ષ 1987 માં કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- મૂળ ઉદ્દેશ્ય: લોકોમાં વિજ્ઞાનના મહત્વ અને તેની ઉપયોગના સંદર્ભમાં સંદેશનો પ્રસાર કરવો.
- થીમ: વર્ષ 2021 માટેના રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસની થીમ છે—એસટીઆઈનું ભવિષ્ય (વિજ્ઞાન, તકનીક અને નવીનતા): શિક્ષણ, કુશળતા, કાર્ય પર અસર Future of STI (Science, Technology and Innovations): Impacts on Education, Skills, and Work).
- આયોજન: તેનું આયોજન વિજ્ઞાન અને તકનીકી મંત્રાલયની રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન અને તકનીકી કમ્યુનિકેશન પરિષદ (National Council for Science & Technology Communication- NCSTC) દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
- પુરસ્કાર વિતરણ :
 - આ પ્રસંગે, રાષ્ટ્રીય એસ એન્ડ ટી કમ્યુનિકેશન એવોર્ડ્સ, ઓગમેન્ટિંગ રાઈટિંગ સ્કિલ્સ ફોર આર્ટિક્યુલેટિંગ રિસર્ચ (AWSAR) એવોર્ડ્સ, SERB વુમન એક્સેલન્સ એવોર્ડ્સ તથા વિજ્ઞાન મીડિયા અને પત્રકારત્વમાં ઉત્કૃષ્ટ કામગીરી બદલ રાજેન્દ્ર પ્રભુ મેમોરિયલ પ્રશંસા શીલ્ડનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું.
 - ભારતમાં એસ એન્ડ ટી એવોર્ડ્સ અને વિદેશમાં ભારતીય મૂળના શિક્ષણવિદો પર પ્રથમ વખત રાષ્ટ્રીય એસએન્ડટી ડેટાબેસને રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઓગમેન્ટિંગ રાઈટિંગ સ્કિલ્સ ફોર આર્ટિક્યુલેટિંગ રિસર્ચ

(AWSAR)

- AWSAR એ એક પહેલ છે જેનો હેતુ ભારતીય સંશોધનને લગતી વાર્તાઓને સામાન્ય લોકોને સમજવા માટે સરળ ફોર્મેટમાં પ્રસારિત કરવાનો છે.
- ઉદ્દેશ્ય:
 - પોતાના સંશોધન કાર્યના આધારે ઓછામાં ઓછી એક વાર્તા / લેખ ઉત્પન્ન કરવા માટે ઉચ્ચ અભ્યાસ કરતા યુવાનોને પ્રોત્સાહિત કરવા.
 - લોકપ્રિય વિજ્ઞાન લેખન દ્વારા વિજ્ઞાનની સમજને પ્રોત્સાહન આપવું અને વિદ્વાનોમાં વિજ્ઞાન સંચાર / લોકપ્રિયતાની સંસ્કૃતિનું નિર્માણ કરવું.
 - પ્રાકૃતિક, શારીરિક, ગાણિતિક અને માહિતી, વ્યવહારૂ વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી, ઈજનેરી અને મલ્ટિડિસિપ્લિનરી વિજ્ઞાનના વિશિષ્ટ પાસાઓ પર સંશોધનકારોની પહેલ અને આઉટપુટની ઓળખ કરવી.
 - સંશોધનકારો માટે પ્રારંભિક સંશોધન તબક્કા (પીએચડી વિદ્વાનો અને પીડીએફ) માં તાલીમ વર્કશોપ યોજવી.

આનુવંશિક રીતે સુધારેલા સજીવો

- તાજેતરમાં જ, ભારતના ફૂડ સેફ્ટી અને સ્ટાન્ડર્ડ્સ ઓથોરિટી— FSSAI દ્વારા જારી કરાયેલા આદેશથી ભારતમાં આયાતી ખાદ્ય પાકમાં આનુવંશિક રીતે ફેરફાર કરાયેલ જીવો (GMO) ની મર્યાદા 1% થઈ ગઈ છે.
- આ અગાઉ, ઓગસ્ટ 2020 માં, FSSAI દ્વારા જારી કરાયેલા આદેશમાં દેશમાં આયાત કરવામાં આવેલા 24 ખાદ્ય પાક માટે સક્ષમ ઓથોરિટી દ્વારા 'Non-GM-Origin-Cum-GM-free Certificate' જારી કરાયું હતું.

Back to Basics : આનુવંશિક રીતે સંશોધિત સજીવ

(GMO)

- આ જીવંત સજીવ છે જેમાં આનુવંશિક ઈજનેરીની મદદથી પ્રયોગશાળામાં કૃત્રિમ રૂપે પરિવર્તન કરવામાં આવ્યું છે.
- આમાં છોડ, પ્રાણીઓ, જીવાણુઓ અને વાયરસના જનીનોનું સંયોજન બનાવવામાં આવે છે, જે પરંપરાગત ક્રોસબ્રીડિંગ પદ્ધતિઓ દ્વારા કરવામાં આવતું નથી.

આનુવંશિક રીતે સુધારેલા પાક

- પરંપરાગત છોડના સંવર્ધનમાં બંને માતાપિતાના ઈચ્છિત લાક્ષણિકતાઓ સાથે સંતાન માટે સમાન જનીનની જાતિઓને પાર કરવાનો સમાવેશ થાય છે.
- કુળ સંબંધિત પ્રજાતિઓ (જાતિઓ) નું જૂથ છે. વંશમાં ઘણી પ્રજાતિઓ હોઈ શકે છે જેમાં સમાન લાક્ષણિકતાઓ, લાક્ષણિકતાઓ અથવા લાક્ષણિકતાઓ હોય છે.

- > BT કપાસ એ ભારતમાં એકમાત્ર આનુવંશિક રીતે સુધારેલા GM પાક છે. બેસિલસ થ્યુરિંગિએન્સિસ- BT એ બેક્ટેરિયાની જમીનમાં હાજર એક વિદેશી જીવ છે જે BT કોટનને સામાન્ય જીવાત ગુલાબી બોલ્વમથી બચાવે છે.
- > બીજી તરફ હર્બિસાઈડ ટોલરન્ટ -HT BT, જમીનમાં જોવા મળતા બીજા બેક્ટેરિયમને ખાવાથી મેળવી શકાય છે, જે છોડને સામાન્ય હર્બિસાઈડ ગ્લાયફોસેટનો પ્રતિકાર કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.
- > BT લિંગમાં દાખલ થયેલ જીવ છોડના ફળ અને શાખાઓને નુકસાન પહોંચાડતા શૂટ બોરસના હુમલા સામે લડવામાં સક્ષમ છે.
- > DMH -11 મસ્ટર્ડમાં આનુવંશિક ફેરફાર સ્વ-પરાગ રજની જગ્યાએ કોસ પરાગાધાનને મંજૂરી આપે છે.

ભારતમાં GM પાકની કાનૂની સ્થિતિ

- > આનુવંશિક ઈજનેરી મૂલ્યાંકન સમિતિ-GEAC એ ભારતની સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે જે GM પાકના વ્યાપારી ઉત્પાદનની મંજૂરી આપે છે.
- > પર્યાવરણીય સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1986 હેઠળ મંજૂરી વિના GM વર્જન (GM વેરિએન્ટ) નો ઉપયોગ કરવાથી 5 વર્ષની જેલની સજા અને 1 લાખ રૂપિયા સુધીનો દંડ થઈ શકે છે.

આયાતી પાકનું નિયમન

- > શરૂઆતમાં આનુવંશિક ઈજનેરી મૂલ્યાંકન સમિતિ- GEAC દ્વારા આયાતી વપરાશ સામગ્રીમાં GMOના સ્તરનું નિયમન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્સ એક્ટ, 2006 લાગુ થયા બાદ તેની ભૂમિકા ઓછી થઈ અને FSSAIને આયાતી સામગ્રીને મંજૂરી આપવા કહેવામાં આવ્યું.

HP એ સમુદ્રના પ્લાસ્ટિક કચરામાંથી કમ્પ્યુટર બનાવ્યા

- > કમ્પ્યુટર ઉત્પાદક HP એ સમુદ્રમાં પ્લાસ્ટિકના કચરાનો ઉપયોગ કરીને પોતાનું પ્રથમ કમ્પ્યુટર વિકસિત કર્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > આ પગલું કંપનીની સ્થિરતા પ્રતિબદ્ધતાના આધારે કરવામાં આવ્યું હતું. કંપનીએ સમુદ્રના પ્લાસ્ટિકનો ઉપયોગ કરીને પેવેલિયન 13, પેવેલિયન 14 અને પેવેલિયન 15 લેપટોપ બનાવ્યા છે. કંપનીનો અંદાજ છે કે આવા ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોમાં પ્લાસ્ટિકના ઉપયોગથી મહાસાગરો અને લેન્ડફિલ્સમાંથી લગભગ 92,000 પ્લાસ્ટિકની બોટલનો ઉપયોગ થશે. લેપટોપ પેક કરવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા બાહ્ય બોક્સીસ અને ફાઈબર કુશન પણ 100% રિસાયકલ સામગ્રીથી બનેલા છે. HPના જણાવ્યા અનુસાર આ પેવેલિયન PCમાં વાઈ-ફાઈ 6 છે જે વાઈ-ફાઈની ગતિ ચાર ગણી વધારશે.

HP પેવેલિયન 13

- > આ લેપટોપ સિલ્વર અને સિરામિક વ્હાઈટ કલરમાં ઉપલબ્ધ છે. તેની કિંમત 71,999 રૂપિયા રાખવામાં આવી છે. તેમાં 1 TB SSDના I5 અને I7 ચલો છે. તે પૂર્ણ HD છે અને 8.5 કલાક સુધીનું બેટરી જીવન આપે છે.

HP પેવેલિયન 14

- > આ લેપટોપ સિલ્વર, સિરામિક વ્હાઈટ અને શાંત પિંક કલરમાં આવે છે. તેની કિંમત 62,999 રૂપિયા રાખવામાં આવી છે. તે i5 અને i7 વેરિએન્ટમાં આવે છે જેમાં 1 TB SSD શામેલ છે.

HP પેવેલિયન 15

- > આ લેપટોપ સિલ્વર કલરમાં આવે છે, જેની પ્રારંભિક કિંમત 67,999 રૂપિયા છે.

પ્લાસ્ટિક પ્રદૂષણ

- > તે વન્યપ્રાણીસૃષ્ટિ, વન્યપ્રાણી વસવાટો અને માણસો પર પ્રતિકૂળ અસર કરે છે. પ્લાસ્ટિકના પ્રદૂષણથી જમીન, જળ માર્ગ અને મહાસાગરોને અસર થઈ શકે છે. એક અંદાજ મુજબ દરિયાકાંઠાના સમુદાયોમાંથી દર વર્ષે 1.1 થી 8.8 મિલિયન ટન પ્લાસ્ટિકનો કચરો સમુદ્રમાં પ્રવેશ કરે છે.

NCSM ઉદયપુરમાં વિજ્ઞાન કેન્દ્રનું ઉદ્ઘાટન

- > ત્રિપુરાના રાજ્યપાલ રમેશ બેસે 28 ફેબ્રુઆરી, 2021 ના રોજ ત્રિપુરાના ઉદયપુરમાં 'ઉદયપુર વિજ્ઞાન કેન્દ્ર' નું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > ઉદયપુર વિજ્ઞાન કેન્દ્ર 6 કરોડના ખર્ચે વિકસિત કરાયું છે. આ રકમ ભારત સરકારના સંસ્કૃતિ મંત્રાલય અને વિજ્ઞાન ટેકનોલોજી અને પર્યાવરણ વિભાગ, ત્રિપુરા સરકાર દ્વારા આપવામાં આવે છે. વિજ્ઞાન કેન્દ્રની સ્થાપના સાથે, નેશનલ સાયન્સ મ્યુઝિયમ કાઉન્સિલ (NCSM) એ પણ પૂર્વ પૂર્વી રાજ્યોમાં વિજ્ઞાન કેન્દ્રો સ્થાપ્યા છે.

નેશનલ કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્સ મ્યુઝિયમ્સ (NCSM-

નેશનલ કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્સ મ્યુઝિયમ)

- > તે એક સ્વાયત સંસ્થા છે જે સંસ્કૃતિ મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. NCSM એ વિજ્ઞાન કેન્દ્રો અથવા સંગ્રહાલયોની સૌથી મોટી સાંકળ છે જે વિશ્વભરમાં એક જ વહીવટી છત્ર હેઠળ કાર્ય કરે છે. આ સંસ્થામાં 24 પોતાના વિજ્ઞાન કેન્દ્રો અથવા સંગ્રહાલયો, તાલીમ કેન્દ્રો અને R&D પ્રયોગશાળા છે. તે સંગ્રહાલયના ક્ષેત્રમાંની તમામ અનૌપચારિક વિજ્ઞાન સંચાર પ્રવૃત્તિઓનું સંકલન કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે. પ્રથમ વિજ્ઞાન સંગ્રહાલય હતું 'બિરલા ઔદ્યોગિક અને

તકનીકી સંગ્રહાલય (BITM) જે CSIR હેઠળ કામ કરે છે. તે મે 1959 માં ખોલવામાં આવ્યું હતું. બીજા સંગ્રહાલયની સ્થાપના જુલાઈ 1965 માં કરવામાં આવી હતી અને તેનું નામ વિશ્વવેરાય ઔદ્યોગિક અને ટેકનોલોજી મ્યુઝિયમ (VITM) રાખવામાં આવ્યું હતું.

બિરલા ઔદ્યોગિક અને ટેકનોલોજી મ્યુઝિયમ (BITM)

- તે કોલકાતાના ગુરુસાહે રોડ પર સ્થિત નેશનલ કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્સ મ્યુઝિયમ (NCSM) હેઠળ એક એકમ છે. તેની સ્થાપના ઉદ્યોગપતિ ઘનશ્યામદાસ બિરલાએ પિલાની BITS ખાતે કરી હતી. તે મુખ્યત્વે બિરલાના ઉદ્યોગો અને વ્યવસાયિક સાહસોનું નિરૂપણ કરે છે. તે 1954 માં લોકો માટે ખુલ્લું મૂકવામાં આવ્યું હતું.

પ્રશ્નોત્તરી

01. સોલિડ ફ્યુઅલ ડફ્ટેડ રામજેટ (SFDR)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) એ તાજેતરમાં સોલિડ બળતણ ડફ્ટેડ રેમજેટ (SFDR) તકનીકનું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ કર્યું હતું.
 2. આ પરીક્ષણ ઓડિશાના ચાંદીપુર ખાતેની એકીકૃત પરીક્ષણ રેંજથી કરવામાં આવ્યું હતું.
 3. તે એક મિસાઈલ પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3
02. સાયબર કાર્ષમ સ્વયંસેવકોની કલ્પના નીચેનામાંથી કોને કરી છે?
- (A) ઈન્ટરનેટ ફ્રીડમ ફાઉન્ડેશન (IFF)
(B) ડિજિટલ સ્વતંત્રતા સંસ્થા
(C) ભારતીય સાયબર કાર્ષમ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (I4C)
(D) એક પણ નહિ
03. આર્કટિક-સર્વેલન્સ ઉપગ્રહ સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ ઉપગ્રહ હવામાન સંબંધી સમસ્યાઓ તેમજ જળ-વિજ્ઞાન સમસ્યાઓ હલ કરવા માટે જરૂરી માહિતી એકત્રિત કરશે. ઉપગ્રહ આર્કટિક ક્ષેત્રના વાતાવરણ અને પર્યાવરણ પર પણ નજર રાખશે.
 2. તાજેતરમાં તેને અમેરિકા દ્વારા લોન્ચ કરવામાં આવ્યો છે.
 3. આ સેટેલાઈટ માટેનું પ્રથમ પ્રક્ષેપણ 2013 માટે સુનિશ્ચિત થયેલ હતું, પરંતુ તે વિલંબિત થઈને 2021 માં લોન્ચ થયું.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

04. રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. દર વર્ષે, 28 ફેબ્રુઆરીને રાષ્ટ્ર વિજ્ઞાન દિવસ (National Science Day- NSD) તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
 2. વર્ષ 2021 માટેના રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસની થીમ: Future of STI (Science, Technology and Innovations): Impacts on Education, Skills, and Work છે.
 3. પ્રથમ રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન દિવસની ઉજવણી વર્ષ 1983 માં કરવામાં આવી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3
05. આનુવંશિક રીતે ફેરફાર કરાયેલ જીવો (GMO)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તાજેતરમાં FSSAI દ્વારા જારી કરાયેલા આદેશથી ભારતમાં આયાતી ખાદ્ય પાકમાં આનુવંશિક રીતે ફેરફાર કરાયેલ જીવો (GMO) ની મર્યાદા 1% થઈ ગઈ છે.
 2. આનુવંશિક ઈજનેરી મૂલ્યાંકન સમિતિ(GEAC) એ ભારતની સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે જે GM પાકના વ્યાપારી ઉત્પાદનની મંજૂરી આપે છે.
 3. પર્યાવરણીય સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1986 હેઠળ મંજૂરી વિના GM વર્જન (GM વેરિએન્ટ) નો ઉપયોગ કરવાથી 10 વર્ષની જેલની સજા અને 5 લાખ રૂપિયા સુધીનો દંડ થઈ શકે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનો માંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3
06. તાજેતરમાં કયાં કમ્પ્યુટર ઉત્પાદકે સમુદ્રના પ્લાસ્ટિકના કચરાનો ઉપયોગ કરીને પોતાનું પ્રથમ કમ્પ્યુટર વિકસિત કર્યું છે?
- (A) HP (B) LG
(C) DELL (D) SONY
07. તાજેતરમાં કયાં રાજ્યમાં વિજ્ઞાન કેન્દ્રનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવશે?
- (A) અરુણાચલ પ્રદેશ (B) ઓડિશા
(C) છત્તીસગઢ (D) ત્રિપુરા

ફીડમ હાઉસના અહેવાલમાં ભારતને 'આંશિક રીતે મુક્ત' જાહેર કરાયું

- યુ.એસ. સરકાર દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડતી NGO 'ફીડમ હાઉસ' એ તાજેતરમાં વૈશ્વિક રાજકીય અધિકાર અને સ્વતંત્રતા અંગેનો વાર્ષિક અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો હતો. આ રિપોર્ટનું નામ છે 'ફીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021 - ડેમોક્રેસી અન્ડર સીઝ'.

Back to Basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- આ અહેવાલમાં લોકશાહી અને મુક્ત સમાજ તરીકે ભારતની સ્થિતિ 'અંશતઃ મુક્ત' બતાવવામાં આવી છે.
- રિપોર્ટમાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે, એવું લાગે છે કે ભારતે વૈશ્વિક લોકશાહી નેતા તરીકેની ક્ષમતા છોડી દીધી છે.
- તે પણ ધ્યાન દોર્યું હતું કે મુક્ત રાષ્ટ્રોના ઉચ્ચ રેન્કમાંથી ભારતનું ડાઉનગ્રેડ થયેલ ક્રમ ખાસ કરીને વૈશ્વિક લોકશાહી ધોરણો પરની અસરને નુકસાન પહોંચાડશે.
- ભારતને 100 માંથી 67 નો સ્કોર અપાયો છે. તેમાં જણાવાયું છે કે ભારતમાં રાજકીય અધિકાર અને નાગરિક સ્વતંત્રતામાં ઘટાડો થયો છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- વર્ષ 2018, 2019 અને 2020 ના ફીડમ હાઉસના અહેવાલમાં ભારતને 'સ્વતંત્ર' રૂપનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો. તાજેતરના અહેવાલમાં ભારતનો સ્કોર 100 માંથી 67 હતો.

વિશ્વ અહેવાલમાં સ્વતંત્રતા

- વર્લ્ડ ફીડમ રિપોર્ટ ફીડમ હાઉસ દ્વારા વર્ષ 1973 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ અહેવાલમાં, તેણે સ્કોર્સના આધારે દેશોમાં સ્વતંત્રતાના સ્તરનું મૂલ્યાંકન કર્યું હતું અને તેમને 'મુક્ત', 'આંશિક મુક્ત' અથવા 'મુક્ત નહીં' જાહેર કર્યા હતા.

QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગમાં ભારતનું પ્રદર્શન

- QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ્સની 11 મી આવૃત્તિ 4 માર્ચ, 2021 ના રોજ પ્રકાશિત થઈ હતી. આ અહેવાલ ફ્લાક્વેરેલી સાયમન્ડ્સ (QS) દ્વારા સંકલિત કરવામાં આવ્યો હતો. સેમે 14,435 એ વ્યક્તિગત યુનિવર્સિટી પ્રોગ્રામ પ્રભાવનું સ્વતંત્ર તુલનાત્મક વિશ્લેષણ પ્રદાન કર્યું છે. આ અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં ખાનગી સંસ્થાઓએ તાજેતરના અહેવાલમાં તેમની કામગીરીમાં સુધારો કર્યો છે.

Back to Basics : અહેવાલની વિશેષતા

- ફ્યૂએસ વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ્સે પ્રકાશિત કર્યું છે કે, ખાનગી સંસ્થાઓની તુલનામાં પબ્લિક 'ઈન્સ્ટિટ્યુશન ઓફ ઈમિનેન્સ' ને રેન્કિંગમાં વધુ સારું પ્રતિનિધિત્વ આપવામાં આવ્યું હતું.
- 'ઈન્સ્ટિટ્યુશન ઓફ ઈમિનેન્સ' તરીકે પસંદ થયેલ દસ ખાનગી યુનિવર્સિટીઓમાંથી, છ યુનિવર્સિટીઓને વિષય રેન્કિંગમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.
- ઓ.પી. જિંદાલ ગ્લોબલ યુનિવર્સિટી એકમાત્ર ખાનગી 'ઈન્સ્ટિટ્યુશન ઓફ ઈમિનેન્સ' છે જે ટોપ 100 માં છે.
- આ અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે, ભારતમાં ખાનગી સંચાલિત સંસ્થાઓમાં ઘણા કાર્યક્રમો પ્રગતિ કરી ચૂક્યા છે.
- ટોચની કામગીરી કરતી ભારતીય સંસ્થાઓમાં IIT મદ્રાસ શામેલ છે યુનિવર્સિટીને પેટ્રોલિયમ એન્જિનિયરિંગ પ્રોગ્રામ માટે 30 મો ક્રમ આપવામાં આવ્યો છે.
- IIT બોમ્બેને 41મો ક્રમ, જ્યારે IIT ખડગપુરને માઈનીંગ એન્જિનિયરિંગ માટે 44 મો ક્રમ મળ્યો હતો.
- વિકાસ અભ્યાસ માટે દિલ્હી યુનિવર્સિટી 50 માં ક્રમે છે.

ભારત સામે પડકારો

- આ અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે ભારતની સામે સૌથી મોટી પડકાર એ છે કે વધતી માંગના સંબંધમાં શૈક્ષણિક-ઉચ્ચ ગુણવત્તાની તૃતીય શિક્ષણ પ્રદાન કરવું. આ પડકાર રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 દ્વારા ચિહ્નિત કરાયો હતો.

21 રાજ્યોમાં ફ્લોરિકલ્ચર મિશન લાગુ કરવામાં આવશે

- કેન્દ્રીય આરોગ્ય પ્રધાન ડો. હર્ષવર્ધનને ભારતમાં CSIR પ્રયોગશાળાઓના વૈજ્ઞાનિકોને 'CSIR ફ્લોરિકલ્ચર મિશન' હેઠળ મોડેલ તરીકે સ્થાપિત કરવા માટે દરેક પ્રયોગશાળામાં ઉપલબ્ધ જમીન વિકસાવવા જણાવ્યું છે. અગાઉના પગલામાં, CSIR ફ્લોરિકલ્ચર મિશનને ભારતના 21 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં અમલીકરણ માટે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- CSIR ફ્લોરિકલ્ચર મિશન અંતર્ગત, CSIR સંસ્થાઓમાં ઉપલબ્ધ જ્ઞાન આધારનો ઉપયોગ ભારતીય ખેડૂતો અને ઉદ્યોગને આયાતની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવામાં સહાય માટે કરવામાં આવશે.

Back to Basics : હકચર ફ્લોરિકલ્ચર મિશન

- ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ (ICAR), ફ્લોરિકલ્ચર ડિરેક્ટોરેટ, કૃષિ અને પ્રોસેસ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ નિકાસ વિકાસ

સત્તામંડળ (APEDA), ખાદી અને ગ્રામ ઉદ્યોગ કમિશન (KIC), TRIFED (આદિજાતિ સહકારી માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયા) ના સહયોગથી ફ્લોરિકલ્ચર મિશન અમલમાં આવ્યું છે.

- આ મિશન ફ્લોરિકલ્ચરને ફાયદો પહોંચાડવા માટે એપીકલ્ચર સાથે જોડવામાં આવશે. આ મિશન ગ્લેડીયોલસ, કાર્નેશન, કેના, મેરીગો, ગુલાબ વગેરે મધમાખી ઉછેર માટેના વ્યવસાયિક પાક પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

મિશનનું મહત્વ

- આ મિશન મહત્વનું છે કારણ કે ભારતીય ખેડૂતોને ફ્લોરિકલ્ચર વિશે બહુ ઓછું જ્ઞાન છે જે પરંપરાગત પાક કરતા 5 ગણા વધારે વળતર આપવાની સંભાવના ધરાવે છે. નિકાસ માટે ફ્લોરિકલ્ચર, નર્સરી ઉછેર, નર્સરી વેપાર અને ઉદ્યોગસાહસિક વિકાસ દ્વારા વિશાળ રોજગાર પૂરા પાડવાની સંભાવના છે. વૈશ્વિક વાતાવરણીય પરિસ્થિતિઓ હોવા છતાં હાલમાં ભારત વૈશ્વિક ફ્લોરિકલ્ચર માર્કેટમાં માત્ર 0.6% હિસ્સો ધરાવે છે.

CSIR સોસાયટી પોર્ટલ

- આ સમય દરમિયાન, મંત્રીએ CSIRનું સોસાયટી પોર્ટલ અને એન્ડ્રોઇડ એપ્લિકેશન પણ લોન્ચ કરી હતી. પોર્ટલ MyGov ટીમના સહયોગથી CSIR ટીમે વિકસાવ્યું હતું. તે લોકોને સામાજિક સમસ્યાઓ પ્રસ્તુત કરવામાં સરળતા આપશે.

NDC સંશ્લેષણ અહેવાલ: UNFCCC

- ફ્લાયમેટ ચેન્જ ફેમવર્ક કોન્ફરન્સ (UNFCCC) એ તેના રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ધારિત ફાળો (NDC)ના સંશ્લેષણ અહેવાલમાં સદીના અંત સુધીમાં વૈશ્વિક તાપમાનમાં 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસ (આદર્શ રીતે 1.5 ° સે) તાપમાન જાળવવાના પેરિસ કરારના લક્ષ્યાંકને લક્ષ્યાંક આપ્યો છે. વધુ મહત્વાકાંક્ષી હવામાન ક્રિયા યોજનાઓ અપનાવવા આહવાન કરવામાં આવ્યું છે.
- રિપોર્ટ 1 થી 12 નવેમ્બર 2021 સુધી ગ્લાસગો (યુનાઈટેડ કિંગડમ) માં યોજનારી UNFCCC (COP26) ને સમિતિની 26 મી પરિષદ સમક્ષ રજૂ કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.
- NDC પેરિસ એ કરારનું મુખ્ય કેન્દ્ર છે. રાષ્ટ્ર કક્ષાએ ઉત્સર્જન ઘટાડવા અને હવામાન પલટાના વિપરીત પ્રભાવોને ઘટાડવા માટે દરેક દેશ દ્વારા પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે. NDCનો દરેક દેશ સ્થાનિક પરિસ્થિતિઓ અને ક્ષમતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને તેની મહત્વાકાંક્ષા પ્રદર્શિત કરે છે.

Back to Basics : NDC વિશે

- NDCના સંશ્લેષણ રિપોર્ટમાં 31 ડિસેમ્બર, 2020 સુધીના પ્રસ્તુતિઓ શામેલ છે જેમાં 75 પક્ષોમાંથી નવી અથવા અપડેટ થયેલી NDCનો સમાવેશ થાય છે, જે વૈશ્વિક ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનના લગભગ 30% રજૂ કરે છે.

અહેવાલનાં પરિણામો

- આઉટપફોર્મિંગ દેશો:
 - ફક્ત યુનાઈટેડ કિંગડમ અને યુરોપિયન યુનિયન એ વિશ્વના 18 સૌથી વધુ ઉત્સર્જન કરનારા પ્રદેશોમાં શામેલ છે, જેમણે તેમના ગ્રીનહાઉસ ગેસ (GHG) ઘટાડાની કટિબદ્ધતામાં ઘણો વધારો કર્યો છે.
- ઓછા પ્રદર્શન કરનારા દેશો:
 - વચન પ્રમાણે વિશ્વના 16 સૌથી મોટા ઉત્સર્જકો દ્વારા ઉત્સર્જન ઘટ્યું નથી.
- અનુકૂળન અને આર્થિક વિવિધતા:
 - મોટાભાગના દેશો દ્વારા અનુકૂળન ક્રિયા અને આર્થિક વિવિધતા યોજનાઓના સહ-લાભો અહેવાલ આપ્યાં છે.
 - આબોહવા-સ્માર્ટ કૃષિનો દત્તક લેવો, ઘટાડવાની ક્રિયાઓમાં દરિયાઈ ઈકોસિસ્ટમ્સ અને આર્થિક વિવિધતા માટેની યોજનાઓ, ઊર્જા ઉત્પાદનમાં નવીનીકરણીય સ્ત્રોતોનો હિસ્સો, કાર્બન ડાયોક્સાઈડ સંગ્રહમાં વધારો, પરિવહન ક્ષેત્રે બળતણના ભાવમાં સુધારો અને કચરો વ્યવસ્થાપિત સુધારેલ એક ચક્રીય અર્થતંત્ર અપનાવવા.
- અપગ્રેડ આવશ્યક:
 - વાતાવરણની મહત્વાકાંક્ષાનું વર્તમાન સ્તર પેરિસ કરારના લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરવાથી દૂર છે.
 - મોટાભાગના દેશોએ ઉત્સર્જન ઘટાડવા માટે તેમના વ્યક્તિગત આબોહવા પરિવર્તનની મહત્વાકાંક્ષાના સ્તરોમાં વધારો કર્યો છે, જ્યારે તેમની સંયુક્ત અસર 2010 ના સ્તરોની તુલનામાં 2030 સુધીમાં તેમના સ્તરમાં ફક્ત 1% ઘટાડો કરશે.
 - જો કે, હવામાન પરિવર્તન પર આંતર સરકારી પેનલ અનુસાર, 1.5 ° સે લક્ષ્યને પહોંચી વળવા વૈશ્વિક ઉત્સર્જનમાં 45% ઘટાડો કરવો જરૂરી છે.

UNFCCC

- UNFCCC વિશે:
 - UNFCCC 'હવામાન પરિવર્તન પર યુનાઈટેડ નેશન્સ ફેમવર્ક' નો સંદર્ભ આપે છે.
 - UNFCCC સચિવાલય (યુએન ફ્લાયમેટ ચેન્જ) સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું એકમ છે જે હવામાન પલટાના ખતરા સામે વૈશ્વિક પ્રતિસાદનું સમર્થન કરે છે.
 - સંમેલનમાં સાર્વત્રિક સભ્યપદ (197 પક્ષો) છે અને તે 2015 પેરિસ કરારની પેરેટ સંધિ છે. UNFCCC એ 1997 ના ક્યોટો પ્રોટોકોલની મૂળ સંધિ પણ છે.

■ સચિવાલય:

➤ UNFCCCનું સચિવાલય, જર્મનીના બોનમાં સ્થિત છે.

■ ઉદ્દેશ:

➤ UNFCCC હેઠળ સમાવિષ્ટ ત્રણ કરારોનો અંતિમ ઉદ્દેશ વાતાવરણમાં ગ્રીનહાઉસ વાયુઓની સાંદ્રતાને એક સ્તરે સ્થિર બનાવવાનો છે. આ આપેલ સમયમર્યાદામાં આબોહવા સિસ્ટમ સાથે ઉભવતા ખતરનાક માનવીય દબલને રોકવામાં મદદરૂપ થશે, જે ઈકોસિસ્ટમને કુદરતી રીતે અનુકૂળ થવા અને ટકાઉ વિકાસ માટે સક્ષમ બનાવે છે.

પેરિસ કરાર

■ પરિચય:

➤ પેરિસ કરાર (જેને COP21 તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે) એ એક ઐતિહાસિક પર્યાવરણીય કરાર છે, જેનો હવામાન પલટા અને તેના નકારાત્મક પ્રભાવો સાથે વ્યવહાર કરવા માટે 2015 માં અપનાવવામાં આવ્યો હતો.

➤ તેણે ક્યોટો પ્રોટોકોલને બદલ્યો, જે હવામાન પરિવર્તન અંગેના પ્રારંભિક કરારોમાંનું એક છે.

■ ઉદ્દેશ્ય:

➤ આ કરારનો ઉદ્દેશ્ય વૈશ્વિક ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનને ખૂબ હદ સુધી ઘટાડવાનો છે, જેથી આ સદીમાં વૈશ્વિક તાપમાનમાં થયેલા વધારાને પૂર્વ-ઔદ્યોગિક સ્તરની નીચે 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસ રાખવામાં આવી શકે. આ સાથે તાપમાનમાં વધારો 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ રાખવાનું લક્ષ્ય રાખવામાં આવ્યું છે.

➤ હવામાન પરિવર્તન જેવી આત્યંતિક મોસમી ઘટનાઓને કારણે સંવેદનશીલ દેશોને આર્થિક નુકસાનની સંભાવનાને સંબોધન કરવું.

➤ સ્વચ્છ ઊર્જા માટે આબોહવા પરિવર્તનને સ્વીકારવામાં મદદ કરવા માટે ઓછા સમૃદ્ધ અને તુલનાત્મક રીતે વધુ સંવેદનશીલ એવા દેશોને નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવી.

➤ ઉત્સર્જન ઘટાડવા માટે મોટા પાયે રોકાણ કરવું જરૂરી છે. જો કે, કરારનો આ ભાગ વિકાસશીલ દેશો પર કાનૂની જવાબદારીઓ લાદતો નથી.

➤ 'રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ધારિત ફાળો' (INDC): 180 થી વધુ દેશોએ સંમેલન શરૂ થતાં પહેલાં તેમના કાર્બન ઉત્સર્જનમાં કાપ મૂકવાનું વચન આપ્યું હતું.

➤ INDCને કરાર હેઠળ માન્યતા આપવામાં આવે છે, પરંતુ તે કાયદેસર રીતે બંધનકર્તા નથી.

➤ ભારતે પણ આબોહવા પરિવર્તન સાથે કામ કરવાના કરાર હેઠળના લક્ષ્યોને પહોંચી વળવા INDCની પ્રતિબદ્ધતાઓને પુષ્ટિ આપી છે.

CMA

➤ તે એવા દેશોનો જૂથ છે જે પેરિસ કરાર પર હસ્તાક્ષર કરે છે અને તેને બહાલી આપે છે જે પેરિસ કરારના અમલીકરણની દેખરેખ રાખે છે અને તેના અસરકારક અમલીકરણને પ્રોત્સાહન આપવા મહત્વપૂર્ણ નિર્ણયો લે છે.

➤ પેરિસ કરારમાં સામેલ તમામ દેશોને આ જૂથમાં રજૂ કરવામાં આવે છે અને જેઓ તેમાં સામેલ નથી તેમને નિરીક્ષકનો દરજ્જો આપવામાં આવે છે.

ભારતની INDC

➤ જીડીપીના લગભગ ત્રીજા ભાગ દ્વારા ઉત્સર્જનની તીવ્રતામાં ઘટાડો.

➤ બિન-અશ્મિભૂત ઈંધણ સ્ત્રોતોથી વીજળીની કુલ સ્થાપિત ક્ષમતાના 40% ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવી.

➤ 2030 સુધીમાં, ભારતે જંગલ અને ઝાડના આવરણ દ્વારા 2.5 થી 3 અબજ ટન કાર્બન ડાયોક્સાઈડ ઉપરાંત વધારાના કાર્બન સિંક (વાતાવરણમાંથી કાર્બન ડાયોક્સાઈડ શોષણ કરવાનું સાધન) માટે પ્રતિબદ્ધતા આપી હતી.

આગળનો રસ્તો

➤ અહેવાલમાં પ્રસ્તુત રાષ્ટ્રોને તેમની NDCની સમીક્ષા અને નવીકરણ માટે વધુ સમય મળશે. નવેમ્બર 2021 માં યોજાનારી COP26 પહેલાં તે અંતિમ સંશ્લેષણ અહેવાલમાં તૈયાર કરવામાં આવશે.

➤ પૂરતા સમર્થન દ્વારા જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં આબોહવા પ્રયત્નો સક્ષમ અને સુવિધા આપવી જોઈએ. આ એક મહત્વપૂર્ણ વિષય છે, જેને ઉચ્ચ અગ્રતા અને તાકીદ સાથે ધ્યાન આપવાની જરૂર છે, કારણ કે પૂરતા સંસાધનો અને તકનીકીના અભાવને કારણે નિર્ધારિત લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવું શક્ય નથી.

પર્પલ ક્રાંતિ અંતર્ગત અરોમા મિશન

➤ જમ્મુના ડોડા જિલ્લાના ગામડાઓમાં આશરે 500 જેટલા ખેડુતોની મકાઈથી લવંડરની ખેતીમાં સ્થળાંતર થયા બાદ તેમની આવક ચાર ગણી થઈ ગઈ હતી જેને પર્પલ ક્રાંતિ કહેવામાં આવે છે. અરોમા મિશન અંતર્ગત લેવાયેલી પહેલને કારણે તે શક્ય બન્યું હતું.

Back to Basics : પર્પલ ક્રાંતિ (અરોમા મિશન હેઠળ) વિશે

➤ પ્રથમ વખતના ખેડુતોને મફત લવંડર રોપાઓ આપવામાં આવ્યા હતા અને જે લોકોએ પહેલા લવંડરની ખેતી કરી છે તેમને રોપા દીઠ રૂ.5-6 ચાર્જ કરવામાં આવ્યો.

■ લક્ષ્ય:

➤ આયાત સુગંધિત તેલમાંથી ગૃહઉત્પાદિત વેરાયટીઓ દ્વારા ડોમેસ્ટિક સુગંધિત પાક આધારિત કૃષિ અર્થતંત્ર માટે પ્રોત્સાહન આપવું.

■ ઉત્પાદનો:

➤ મુખ્ય ઉત્પાદન લવંડર તેલ છે જે ઓછામાં ઓછા રૂ. 10,000 પ્રતિ લિટર વહેંચાય છે.

➤ લવંડર વોટર, જે લવંડર તેલથી અલગ પડે છે, તેનો ઉપયોગ અગરબત્તી બનાવવા માટે થાય છે.

- > ફૂલોમાંથી નિસ્યંદન પછી રચાયેલી હાઈડ્રોસોલનો ઉપયોગ સાબુ અને રૂમ ફેશનર્સ બનાવવા માટે થાય છે.
- **શામેલ મુખ્ય એજન્સીઓ:**
- > વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક સંશોધન પરિષદ (CSIR) અને ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડીએટીવ મેડિસિન, જમ્મુ (IIM Jammu), બંને સંસ્થાઓ મુખ્યત્વે એરોમા મિશન હેઠળ પર્પલ ક્રાંતિ સફળ બનાવવા માટે જવાબદાર છે.
- **મહત્વ:**
- > 2022 સુધીમાં ખેતીની આવક બમણી કરવાની સરકારની નીતિ સાથે સુસંગત હોવા ઉપરાંત, લવંડરની ખેતીએ જિલ્લાની મહિલા ખેડુતોને રોજગારી પણ પૂરી પાડશે, જેથી સર્વાંગી વિકાસને વેગ મળશે.
- **અરોમા મિશન:**
- > ઉદ્દેશો: CSIR અરોમા મિશનની કલ્પના અરોમા ઉદ્યોગ અને ગ્રામીણ રોજગારની વૃદ્ધિ માટે કૃષિ, પ્રક્રિયા અને ઉત્પાદન વિકાસના ક્ષેત્રોમાં ઈચ્છિત હસ્તક્ષેપ દ્વારા અરોમા ક્ષેત્રે પરિવર્તન લાવવા માટે કરવામાં આવી છે.
- > આ મિશન સુગંધ ઉદ્યોગ દ્વારા માંગમાં હોય તેવા આવશ્યક તેલો માટે સુગંધિત પાકની વાવણીને પ્રોત્સાહન આપશે.
- > અપેક્ષા છે કે ભારતીય ખેડુતો અને સુગંધ ઉદ્યોગને મેન્થોલ મિન્ટની પેટર્ન પર કેટલાક અન્ય આવશ્યક તેલના ઉત્પાદન અને નિકાસમાં વૈશ્વિક નેતા બનશે.
- > ખેડુતોને ઉંચો નફો મેળવવા, નકામી જમીનોનો ઉપયોગ કરવા અને જંગલી અને ચરતા પ્રાણીઓથી તેમના પાકની સુરક્ષા કરવામાં નોંધપાત્ર લાભ પ્રદાન કરવાનું લક્ષ્ય છે.
- **નોડલ એજન્સીઓ:**
- > નોડલ લેબોરેટરી CSIR-સેન્ટ્રલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિસિનલ અને એરોમેટિક પ્લાન્ટ્સ (CSIR-CIMAP), લખનઉ.
- > ભાગ લેબોરેટરીઓમાં CSIR-ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ હિમાલયન બાયરોસોર્સ ટેકનોલોજી (CSIR-IHBT), પાલમપુર;
- > CSIR-ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડીએટીવ મેડિસિન (CSIR-IIM), જમ્મુ વગેરે.
- **કવરેજ:**
- > મિશન પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત કરવામાં આવેલા વૈજ્ઞાનિક હસ્તક્ષેપોથી વિદ્ભ, બુંદેલખંડ, ગુજરાત, મરાઠાવાડા, રાજસ્થાન, આંધ્રપ્રદેશ, ઓડિશા અને અન્ય રાજ્યોના ખેડુતોને ખાતરીપૂર્વક લાભ આપવામાં આવશે જ્યાં ખેડુતો હવામાનની ચરમસીમાના સતત સંપર્કમાં આવે છે અને મહત્તમ આત્મહત્યા કરે છે.
- > સુગંધિત છોડમાં લવંડર, ડમાસ્ક રોઝ, મશક બાલા વગેરે શામેલ છે.
- **હેતુલક્ષી પરિણામ:**
- > સુગંધિત રોકડ પાક માટે ખાસ કરીને દેશભરમાં વરસાદથી પીડિત / અધોગતિશીલ જમીનને લક્ષ્યમાં રાખીને આશરે 5500 હેક્ટર વધારાના વિસ્તારને કેપ્ટિવ વાવેતર હેઠળ લાવવામાં આવ્યો.
- > દેશભરના ખેડુતોને નિસ્યંદન અને મૂલ્યો-વધારા માટે તકનીકી અને માળખાકીય સપોર્ટ પૂરો પાડવો.

- > ખેડુતોને મહેનતાણાની કિંમતોની ખાતરી આપવા માટે અસરકારક બાય-બેક મિકેનિઝમ્સને સક્ષમ કરવી.
- > વૈશ્વિક વેપાર અને અર્થતંત્રમાં તેમના એકીકરણ માટે આવશ્યક તેલ અને સુગંધના ઘટકોમાં મૂલ્ય-વધારો.

સ્વચ્છતા સારથી ફેલોશીપ: વેસ્ટ ટુ વેલ્થ મિશન

- > તાજેતરમાં, ભારત સરકારની મુખ્ય વૈજ્ઞાનિક સલાહકારની કચેરી દ્વારા પોતાનાં 'વેસ્ટ ટુ વેલ્થ' (Waste to Wealth) મિશન અંતર્ગત 'સ્વચ્છતા સારથી ફેલોશીપ' (Swachhta Saarthi Fellowship) રજૂ કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : સ્વચ્છતા સારથી ફેલોશીપ વિશે

- **ઉદ્દેશ્ય:**
- > આ ફેલોશીપનો ઉદ્દેશ એવા વિદ્યાર્થીઓ, સ્વ-સહાય જૂથો, સ્વચ્છતા કાર્યકરો વગેરેને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે જે તેમના પ્રયત્નો દ્વારા શહેરો અને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં કચરો ઘટાડવામાં સતત રોકાયેલા છે.
- > આ ફેલોશીપ અંતર્ગત પ્રોત્સાહક એવોર્ડને ત્રણ જુદી જુદી કેટેગરીમાં વહેંચવામાં આવ્યો છે:
- **કેટેગરી-એ:**
- > આ કેટેગરી એવી શાળાના વિદ્યાર્થીઓ માટે છે કે જે 9 થી 12 ધોરણના છે અને સમુદાય કક્ષાએ કચરાના સંચાલનના કામમાં રોકાયેલા છે.
- **કેટેગરી-બી:**
- > આ અંતર્ગત, કોલેજના એવા વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે કે જેઓ સ્નાતક છે, માસ્ટર છે અને સંશોધન કરે છે અને સમુદાય સ્તરે કચરાના સંચાલનમાં રોકાયેલા છે.
- **કેટેગરી-સી:**
- > અંતર્ગત, સ્વ-સહાય જૂથો દ્વારા સમુદાયમાં કાર્યરત નાગરિકો, મ્યુનિસિપલ કર્મચારીઓ અને સ્વચ્છતા કામદારોને પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે જેઓ તેમની જવાબદારીઓથી વધારે કાર્યરત છે.

વેસ્ટ ટુ વેલ્થ મિશન

- > આ મિશન કચરામાંથી ઉર્જા ઉત્પન્ન કરવા, વેસ્ટ મટિરિયલ રિસાયક્લિંગ વગેરેના માટેની તકનીકીઓને ઓળખશે તેમજ તેમનો વિકાસ અને ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત કરશે.
- > 'વેસ્ટ ટુ વેલ્થ' મિશન એ વડાપ્રધાનની વિજ્ઞાન, તકનીકી અને નવીન સલાહકાર પરિષદ (PM-STIAC) ના નવાં રાષ્ટ્રીય મિશનમાંથી એક છે.
- > આ મિશન સ્વચ્છ ભારત અને સ્માર્ટ સિટીઝ જેવા પ્રોજેક્ટ્સમાં મદદ કરશે, સાથે સાથે મેકો ઈકોનોમિક મોડેલ બનાવશે જે દેશમાં કચરાના સંચાલનને અસરકારક અને આર્થિક રીતે સક્ષમ બનાવશે.

ઇ-વેસ્ટ ટુ વેલ્થ: નવી ટેકનોલોજી (આઈઆઈટી દિલ્હી)

- > ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી, દિલ્હીએ પૈસા માટે ઈ-કચરાના સંચાલન અને રિસાયક્લિંગ માટે શૂન્ય-ઉત્સર્જન તકનીક વિકસાવી છે.
- > નવી ઈ-વેસ્ટ સિસ્ટમ ધાતુની પુનઃપ્રાપ્તિ અને ઉર્જા ઉત્પાદન માટે 'શહેરી ખાણો' (Urban Mine) નો ઉપયોગ કરશે.
- > ઈ-વેસ્ટમાંથી પ્રવાહી અને વાયુયુક્ત બળતણ મેળવવા માટે પાયરોલિસીસ (Pyrolysis) કરવામાં આવે છે, આ ઈ-વેસ્ટને ગરમ કરવાની અને તેને વિવિધ પદાર્થોમાં વહેંચવાની પ્રક્રિયા છે.
- > આ વિભાજિત નક્કર અવશેષોમાં 90-95% શુદ્ધ ધાતુના મિશ્રણો અને કેટલાક કાર્બોરેટેડ પદાર્થો હોય છે.
- > કાર્બોનેટેડ સામગ્રીને એરજેલ (Aerogel)માં ફેરવવામાં આવે છે, જેનો ઉપયોગ તેલના ફેલાવાને સાફ કરવા, રંગને દૂર કરવા, કાર્બન ડાયોક્સાઈડ કેપ્ચર કરવા વગેરેમાં થાય છે.
- > આ તકનીક સ્માર્ટ સિટી મિશન, સ્વચ્છ ભારત અભિયાન અને આત્મનિર્ભર ભારત જેવી પહેલની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરશે.

ફ્રીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021 રિપોર્ટ

- > તાજેતરમાં જ બહાર પાડવામાં આવેલા 'ફ્રીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021' ના રિપોર્ટમાં ભારતની સ્થિતિને 'સ્વતંત્ર' થી બદલીને 'આંશિક સ્વતંત્ર' કરવામાં આવી છે.
- > છેલ્લા 15 વર્ષોમાં વૈશ્વિક લોકશાહીના ઘટાડા તરફ ધ્યાન દોરતાં અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે વિશ્વની લગભગ 75 ટકા વસ્તી એવા દેશોમાં વસે છે, જ્યાં છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં લોકશાહી અને સ્વતંત્રતાની સ્થિતિમાં ઘટાડો થયો છે.
- > વિશ્વના સૌથી મુક્ત અને સ્વતંત્ર દેશોમાં ફ્રિન્લેન્ડ, નોર્વે અને સ્વીડન શામેલ છે, જ્યારે તિબેટ અને સીરિયા આવા દેશોમાં છે.

Back to Basics : રિપોર્ટ વિશે

- પ્રકાશન :
 - > આ રિપોર્ટ અમેરિકા સ્થિત 'ફ્રીડમ હાઉસ' નામની માનવાધિકાર સંસ્થા દ્વારા બહાર પાડવામાં આવે છે. વર્ષ 1941થી કાર્યરત આ સંસ્થાને યુ.એસ. સરકારની ગ્રાન્ટ દ્વારા ભંડોળ આપવામાં આવે છે.
- અહેવાલ સ્કોર:
 - > આ અહેવાલ મુખ્યત્વે રાજકીય અધિકાર અને નાગરિક સ્વતંત્રતા પર આધારિત છે.
 - > રાજકીય અધિકાર હેઠળ ચૂંટણી પ્રક્રિયા, રાજકીય બહુવચનવાદ અને ભાગીદારી તથા સરકારી કામગીરી જેવા સૂચકાંકો શામેલ છે.
 - > જ્યારે નાગરિક સ્વતંત્રતા હેઠળ અભિવ્યક્તિ અને વિશ્વાસની સ્વતંત્રતા, સંબંધ અને સંગઠનાત્મક અધિકારો, કાયદાનું શાસન અને વ્યક્તિગત સ્વાયત્તતા તથા વ્યક્તિગત અધિકારોના સૂચકાંકો શામેલ છે.

- > આ સૂચકાંકોના આધારે, દેશોને 'સ્વતંત્ર', 'આંશિક સ્વતંત્ર' અથવા 'સ્વતંત્ર નહીં' જાહેર કરવામાં આવે છે.

ભારતની સ્થિતિ

- > અહેવાલમાં ભારતને 67/100 નો સ્કોર મળ્યો છે, જે પાછલા વર્ષના 71/100 ની સરખામણીએ ઓછો છે, પાછલાં વર્ષે ભારતને 'સ્વતંત્ર' કેટેગરીમાં શામેલ કરવામાં આવ્યું હતું, જ્યારે આ વર્ષે ભારતની સ્થિતિમાં ઘટાડો કરતાંની સાથે 'આંશિક રૂપથી સ્વતંત્ર' વર્ગમાં સમાવિષ્ટ કર્યું હતું.

ભારતની પરિસ્થિતિમાં બગડવાનાં કારણ

- મીડિયાની સ્વતંત્રતા:
 - > રિપોર્ટ અનુસાર, પ્રેસની સ્વતંત્રતા પરના હુમલામાં નાટ્યાત્મક વધારો થયો છે અને તાજેતરના વર્ષોમાં રિપોર્ટિંગ ઘણું ઓછું મહત્વાકાંક્ષી બન્યું છે. ટીકાત્મક મીડિયાના અવાજને દબાવવા માટે સુરક્ષા સંસ્થાઓ, માનહાનિ, રાજદ્રોહ અને તિરસ્કાર જેવા સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- હિન્દુ રાષ્ટ્રવાદી હિતમાં વધારો:
 - > રિપોર્ટ અનુસાર, ભારત એક વૈશ્વિક લોકશાહી નેતા તરીકેની પોતાની ઓળખ ગુમાવી રહ્યું છે અને સમાવિષ્ટ અને બધા માટે સમાન અધિકારો જેવા મૂળભૂત મૂલ્યોની કિંમત પર સંકીર્ણ હિન્દુ રાષ્ટ્રવાદી હિતોનો ઉદભવ જોવા મળ્યો છે.
- ઇન્ટરનેટ સ્વતંત્રતા:
 - > કાશ્મીરમાં અને દિલ્હીની સરહદ પર ઇન્ટરનેટ શટડાઉનને કારણે આ વર્ષે ઇન્ટરનેટ સ્વતંત્રતાનો વિષય ખૂબ મહત્વનો રહ્યો છે, ઇન્ટરનેટ સ્વતંત્રતાને કારણે ભારતનો સ્કોર ઘટીને 51 થઈ ગયો છે.
- વાયરસ સામે પ્રતિક્રિયા:
 - > કોરોના વાયરસના વિરૂદ્ધ પ્રતિક્રિયા દરમિયાન ભારત સહિત વૈશ્વિક સ્તરે ઘણા સ્થળોએ લોકડાઉન જેવા પગલાઓ અપનાવવામાં આવ્યા હતા, જેના કારણે ભારતમાં વ્યાપક સ્તર પર લાખો પ્રવાસી કામદારોને અનિયોજિત અને જોખમી રીતે સ્થળાંતર કરવું પડ્યું.
 - > રિપોર્ટમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે ભારતમાં રોગચાળા દરમિયાન, એક ખાસ સમુદાયના લોકોને વાયરસના ફેલાવા માટે અયોગ્ય રીતે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને ઘણી વખત તેમને અનિયંત્રિત ટોળાના હુમલાનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.
- પ્રદર્શનકારીઓ પર કાર્યવાહી :
 - > અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે, સરકાર દ્વારા ભેદભાવપૂર્ણ નાગરિકત્વ કાયદાનો વિરોધ કરનારાઓ પર અયોગ્ય કાર્યવાહી કરવામાં આવી અને આ પ્રદર્શનના વિરૂદ્ધ બોલવાવાળા ડઝનબંધ પત્રકારોની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.

■ કાયદો:

- > ઉત્તરપ્રદેશમાં આંતર-લગ્નો દ્વારા ફરજિયાત ધર્મ રૂપાંતર પર પ્રતિબંધ મૂકતો કાયદો પણ સ્વતંત્રતા માટે ગંભીર ખતરો તરીકે સૂચિબદ્ધ થયેલ છે.

પ્રશ્નોત્તરી

01. ફીડમ હાઉસના અહેવાલના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ રિપોર્ટનું નામ 'ફીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021 - ડેમોક્રેસી અન્ડર સીઝ' છે.
2. વર્લ્ડ ફીડમ રિપોર્ટ ફીડમ હાઉસ દ્વારા વર્ષ 1973 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
3. ફીડમ હાઉસના અહેવાલમાં ભારતને 'આંશિક રીતે મુક્ત' જાહેર કરાયું હતું.
ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

02. QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ્સ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં QS વર્લ્ડ યુનિવર્સિટી રેન્કિંગ્સની 11 મી આવૃત્તિ 4 માર્ચ, 2021 ના રોજ પ્રકાશિત થઈ હતી.
2. ઓ.પી. જિંદાલ ગ્લોબલ યુનિવર્સિટી એકમાત્ર ખાનગી 'ઈન્સ્ટિટ્યુશન ઓફ ઈમિનેન્સ' છે જે ટોપ 100 માં છે.
3. IIT બોમ્બેને 51મો ક્રમ, જ્યારે IIT ખડગપુરને માઈનીંગ એન્જિનિયરિંગ માટે 54 મો ક્રમ મળ્યો હતો.
ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

03. નીચેનામાંથી કઈ સંસ્થાઓના સહયોગથી CSIR ફ્લોરિકલ્ચર મિશન અમલમાં આવ્યું છે?

1. ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ (ICAR)
2. કૃષિ અને પ્રોસેસ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ નિકાસ વિકાસ સત્તામંડળ (APEEDA)
3. ખાદી અને ગ્રામ ઉદ્યોગ કમિશન (KIC)
4. TRIFED (આદિજાતિ સહકારી માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયા)
(A) ફક્ત 1, 2 અને 3 (B) ફક્ત 2, 3 અને 4
(C) ફક્ત 1, 3 અને 4 (D) આપેલ તમામ

05. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. NDC સંશ્લેષણ રિપોર્ટ UNFCCC બહાર પાડે છે.
2. COP26 1 થી 12 નવેમ્બર 2021 સુધી ગ્લાસગો (યુનાઈટેડ કિંગડમ) માં યોજાનાર છે.
3. પેરિસ કરાર જેને COP21 તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે તેને 2013 માં અપનાવવામાં આવ્યો હતો.
ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

06. ફીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021 રિપોર્ટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ રિપોર્ટ રશિયા સ્થિત 'ફીડમ હાઉસ' નામની માનવાધિકાર સંસ્થા દ્વારા બહાર પાડવામાં આવે છે.
2. 'ફીડમ ઈન ધ વર્લ્ડ 2021' ના રિપોર્ટમાં ભારતની સ્થિતિને 'સ્વતંત્ર' થી બદલીને 'આંશિક સ્વતંત્ર' કરવામાં આવી છે.
3. અહેવાલમાં ભારતને 67/100 નો સ્કોર મળ્યો છે.
ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?
(A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

સિમલિપાલ ટાઇગર રિઝર્વમાં ભયાનક આગ લાગી

- > ઓડિશામાં સિમલિપાલ ટાઇગર રિઝર્વમાં તાજેતરમાં જ ભારે આગ લાગી હતી.

Back to Basics : સિમિપાલ ટાઇગર રિઝર્વ

- > તે ઓડિશાના મયુરભંજ જિલ્લામાં સ્થિત ટાઇગર રિઝર્વ છે. તેનું નામ સિમુલ ટ્રી (રેશમ વૃક્ષ) પર રાખવામાં આવ્યું છે. તે 5,569 ચોરસ કિ.મી.ના ક્ષેત્રને આવરે છે.
- > જૂન 1994 માં ભારત સરકાર દ્વારા આ અનામતને બાયોસ્ફિયર અનામત જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આ રિઝર્વમાં ઓર્કિડની 94 પ્રજાતિઓ અને છોડની લગભગ 3000 પ્રજાતિઓ છે. પ્રજાતિઓમાં સરિસૃપની 29 પ્રજાતિઓ, ઉભયજીવી પ્રાણીઓની 12 પ્રજાતિઓ, સસ્તન પ્રાણીઓની 42 પ્રજાતિઓ અને પક્ષીઓની 264 પ્રજાતિઓ શામેલ છે. સાલ વૃક્ષ આ અભયારણ્યનું મુખ્ય વૃક્ષ છે.

રિઝર્વ અંગેની ચિંતા

- > સિમલિપાલ ફોરેસ્ટ રિઝર્વમાં સુકા હવામાનની સ્થિતિમાં અવારનવાર આગની ઘટનાઓ નોંધાય છે. પ્રાદેશિક વન સંરક્ષકના જણાવ્યા મુજબ, જંગલની સરહદવાળા વિસ્તારોમાં 399 ઓળખાતા ફાયર પોઇન્ટ છે. જ્યારે ઉનાળો આવે છે, ત્યારે આ તમામ બિંદુઓ વન અગ્નિની પકડમાં છે.

આગના કારણો

- > વન અધિકારીઓ અને કાર્યકરો પ્રકાશ પાડે છે કે, ઘણા માનવસર્જિત પરિબળો તેમજ કુદરતી કારણો છે જે આ આગની ઘટના તરફ દોરી જાય છે. કુદરતી કારણોમાં લાઇટિંગ, વધતા તાપમાન, શુષ્ક સ્થિતિ, ઓછા વરસાદ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે ઉનાળાની રૂતુમાં પાંદડા એટલા સુકાઈ જાય છે કે એક સ્પાર્ક પણ મોટી આગમાં પરિવર્તિત થઈ જાય છે. જંગલી વિસ્તારોમાં, શિકારીઓ જંગલી પ્રાણીઓને દૂર કરવા માટે નાના વિસ્તારોમાં આગ લગાવે છે જે મોટાભાગે મોટા પાયે વન્ય આગની જેમ ફેલાય છે.

વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ પર WWF સંરક્ષણ અભિયાન

- > તાજેતરમાં વર્લ્ડ વાઇડ ફંડ ફોર નેચર (WWF) એ યુરોપિયન યુનિયન સહિત ઘણા હિસ્સેદારોને વિશ્વ વન્યપ્રાણી દિવસ (3 માર્ચ) નિમિત્તે યુરોપના છેલ્લા વિકસિત જંગલોને બચાવવા અપીલ કરી છે.

- > WWFની સ્થાપના વર્ષ 1961 માં કરવામાં આવી હતી, તેનું મુખ્ય મથક સ્વિટ્ઝર્લેન્ડના લેન્ડમાં સ્થિત છે. તેનું મિશન પ્રકૃતિનું જતન કરવાનું છે, તેમજ પૃથ્વી પર જીવનની વિવિધતાને જાળવવામાં આવતા અવરોધોને દૂર કરવાનું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > યુરોપના છેલ્લા વિકસિત જંગલો (OGF) એ પ્રાકૃતિક પ્રક્રિયાઓ દ્વારા વર્ચસ્વ ધરાવતા આદિમ જંગલો છે. આમાં વર્જિન ફોરેસ્ટ, નિકટવર્તી-વર્જિન ફોરેસ્ટ અને પોલેન્ડમાં બીયાલોવેલા ફોરેસ્ટ જેવા લાંબા-અછડતા જંગલો શામેલ છે.
- > અત્યાર સુધી મધ્ય-દક્ષિણપૂર્વ યુરોપમાં 350000 હેક્ટર ક્ષેત્રમાં વૃદ્ધ વિકસિત અને કુંવારી જંગલો ઓળખવામાં આવ્યાં છે. તેમાંથી માત્ર 2,80,000 હેક્ટર જમીન કાયદાકીય સંરક્ષણ હેઠળ છે.

- સ્થાન:
- > OGF અને પોષણક્ષમ હાઉસિંગનો સૌથી મોટો વિસ્તાર મુખ્યત્વે રોમાનિયા, યુક્રેન, સ્લોવાકિયા અને યુરોપના બલ્ગેરિયા (રશિયાની બહાર) માં જોવા મળે છે.

- ઇકોલોજીકલ મહત્વ:
- > આ યુરોપની સૌથી મોટી વસાહત કાર્નિવર વસ્તીની વસતી તેમજ વનસ્પતિ અને પ્રાણીસૃષ્ટિની હજારો પ્રજાતિઓનું નિવાસસ્થાન રહ્યું છે.
- > આ જંગલો હવામાનને નિયંત્રિત કરવા માટે પાણીની ફિલ્ટરિંગ અને શુદ્ધ પાણી સંગ્રહ જેવી મહત્વની ઇકોસિસ્ટમ સેવાઓ પ્રદાન કરે છે, આમ આ જંગલો લોકો અને અર્થતંત્ર માટે મહત્વપૂર્ણ રહ્યા છે.

- જોખમ:
- > કાયદાકીય અને ગેરકાયદેસર રીતે અનિયમિત વનનાબૂદી અને હવામાન પલટાની અસરોએ જંગલો પર દબાણ વધાર્યું છે.
- > રહેઠાણના રહેઠાણોના ટુકડા અને વિનાશને કારણે, પ્રાણીઓ અને રોગના વાહકો બંને અજાણતાં મનુષ્ય સાથે સતત સંપર્ક અને સંઘર્ષમાં રહે છે.

- પગલાં:
- > ટકાઉ વળતર પદ્ધતિઓ વિકસાવવા અને તેને પ્રોત્સાહન આપવાની જરૂર છે.
- > આવા જંગલોના ટકાઉ વિકાસને ટેકો આપવા વન આધારિત સ્થાનિક લીલા વ્યવસાયો અને રોકાણ યોજનાઓ વિકસાવવાની જરૂર છે.

વિશ્વ વન્યજીવ દિવસ

- > 2013 થી, દર વર્ષે 3 માર્ચ પર વિશ્વ વન્યજીવ દિવસનું આયોજન કરવામાં આવે છે. CITES આ દિવસે એટલે કે 3 માર્ચ 1973 ના રોજ અપનાવવામાં આવ્યું હતું.
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રની સામાન્ય સભામાં વન્યપ્રાણીસૃષ્ટિ માટેના આ વિશેષ દિવસની વૈશ્વિક પાલન સુનિશ્ચિત કરવા સંયુક્ત

રાષ્ટ્રની મહાસભાના ઠરાવ દ્વારા CITES સચિવાલયને માર્ગદર્શન આપવામાં આવ્યું છે.

■ થીમ:

- > વર્ષ 2021 ના વિશ્વ વન્યજીવ દિવસની થીમ 'વન અને આજીવિકા: સસ્ટેઈંગ પીપલ એન્ડ પ્લેનેટ' (Forests and Livelihoods: Sustaining People and Planet) છે. તેને સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ટકાવ વિકાસ લક્ષ્યો સાથે જોડવામાં આવ્યો છે.
- > વિશ્વ વન્યજીવન દિવસ નિમિત્તે, કેન્દ્રીય પર્યાવરણ મંત્રાલયે જાહેરાત કરી છે કે ભારતમાં આ ચિતા સંવર્ધન માટે સમર્પિત છે, જે વર્ષ 1952 માં લુપ્ત થઈ હતી.

પ્રવાસી પક્ષીઓ અને ચિલિકા સરોવર

- > ઓડિશામાં (ચિલિકા સરોવર નજીક), વધતા તાપમાનને કારણે ચિલિકા સરોવર અને ભીતરકનિકા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનની આસપાસના પ્રવાસી પક્ષીઓએ અન્ય વર્ષોની તુલનામાં પહેલાં (ફેબ્રુઆરીમાં) જ આ સ્થળો છોડવાનું શરૂ કર્યું છે.
- > આ વિસ્તારોમાં પ્રવાસી પક્ષીઓનું આગમન સામાન્ય રીતે નવેમ્બર મહિનામાં શરૂ થાય છે અને માર્ચની મધ્યમાં અથવા એપ્રિલની શરૂઆતમાં ત્યારે આ પક્ષીઓ પાછા જાય છે, જ્યારે તાપમાન આશરે 39 ડિગ્રી સેલ્સિયસ વધે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- પ્રવાસી પ્રજાતિઓ:
 - > દર વર્ષે શિયાળાની ઋતુ દરમિયાન પ્રવાસી પક્ષીઓ એશિયાના સૌથી મોટા ખારા પાણીના લગૂન ચિલિકા સરોવર અને ભારતના બીજા ક્રમના સૌથી મોટા મેંગ્રોવ ફોરેસ્ટ ભીતરકનિકા (પ્રથમ સુંદરવન, પશ્ચિમ બંગાળમાં સ્થિત) માં આવે છે.
 - > પક્ષીઓની આ પ્રજાતિઓ સાઈબિરીયા, અફઘાનિસ્તાન, ઈરાન, ઈરાક, હિમાલય ક્ષેત્ર અને મધ્ય યુરોપથી ઉડાન ભરીને ભારત આવે છે.
- સમય-પૂર્વ પ્રસ્થાનનું કારણ:
- વિસ્તારનું તાપમાન :
 - > વર્ષ 2015 થી વર્ષ 2019 દરમિયાન, ફેબ્રુઆરી મહિનામાં ભુવનેશ્વર (ચિલિકા સરોવરથી 35 કિ.મી.)નું સરેરાશ તાપમાન 34-35 ડિગ્રી સેલ્સિયસ નોંધાયું હતું.
- ઘટતા જળસ્તર:
 - > વધતા તાપમાન સાથે સરોવરના જળસ્તરમાં ગિરાવટને કારણે પણ પક્ષીઓ અકાળે જ પ્રયાણ કરી ગયા છે.

ચિલિકા સરોવર

- > ચિલિકા એશિયાનું સૌથી મોટું અને વિશ્વનું બીજો સૌથી મોટું લગૂન છે.
- > શિયાળામાં ભારતીય ઉપખંડમાં પ્રવાસી પક્ષીઓને આકર્ષનારા તે સૌથી મોટા મેદાન હોવાની સાથે વનસ્પતિ અને પ્રાણીઓની અનેક સંકટગ્રસ્ત જાતિઓનું ઘર છે.

- > વર્ષ 1981 માં, રામસાર સંમેલન અંતર્ગત, ચિલિકા સરોવરને આંતરરાષ્ટ્રીય મહત્વનું પ્રથમ ભારતીય વેટલેન્ડ નામિત કરવામાં આવ્યું.
- > ચિલિકામાં પ્રમુખ આકર્ષણ ઈરાવડી ડોલ્ફિન્સ છે (Irrawaddy Dolphins) છે જે હંમેશાં સતપાડા ટાપુની નજીક જોવા મળે છે.
- > લગૂન વિસ્તારમાં આશરે 16 ચો.કિ.મી. ફેલાયેલ નલબાના ટાપુ (રેડ્ડસનું જંગલ) ને વર્ષ 1987 માં પક્ષી અભ્યારણ્ય જાહેર કરાયું હતું.
- > કાલીજઈ મંદિર—આ મંદિર ચિલિકા સરોવરમાં એક ટાપુ પર આવેલું છે.

ભીતરકનિકા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન

- > ભીતરકનિકા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન એ ઓડિશાના સમૃદ્ધ જૈવવિવિધતા સ્થળોમાંનું એક છે જે તેની મેન્ગ્રોવ, પ્રવાસી પક્ષીઓ, કાચબા, ઈસ્ટઅરિન મગર અને અસંખ્ય લતાઓ માટે પ્રખ્યાત છે.
- > ભીતરકનિકામાં 3 સુરક્ષિત ક્ષેત્રો શામેલ છે જેમાં ભીતરકનિકા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન (Bhitarkanika National Park), ભીતરકનિકા વન્યપ્રાણી અભ્યારણ્ય (Bhitarkanika Wildlife Sanctuary) અને ગહિરમથા મરીન અભ્યારણ્ય (Gahirmatha Marine Sanctuary) નો સમાવેશ થાય છે.
- > ભીતરકનિકા બ્રહ્માણી, બૈતરણી, ધામરા અને મહાનદી નદી પ્રણાલીઓના મુખે સ્થિત છે.
- > તે દેશના 70% એસ્ટુઅરિન અથવા ખારા પાણીના મગરનું ઘર છે, જેનું સંરક્ષણ કાર્ય વર્ષ 1975 માં શરૂ થયું હતું.

ભારતમાં પ્રવાસી પ્રજાતિઓ

- > ભારત ઘણા સ્થળાંતર કરનારા પ્રાણીઓ અને પક્ષીઓનો અસ્થાયી વસવાટ છે.
- > આમાં અમુર ફાલ્કન્સ (Amur Falcons), ખાર—માથાવાળા હંસ (Bar-Headed Geese), બ્લેક—નેકડ કેન (Black-Necked Cranes), મરીન ટર્ટલ (Marine Turtles), ડુગોંગ (Dugongs), હમ્પબેક વ્હેલ (Humpback Whales) વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- > ભારતીય ઉપખંડ, પક્ષી ફલાયવે નેટવર્કનો પણ એક ભાગ છે, એટલે કે સેન્ટ્રલ એશિયન ફલાયવે (Central Asian Flyway- CAF) આર્ક્ટિક અને હિંદ મહાસાગર વચ્ચેના વિસ્તારોને આવરી લે છે.
- > ભારતે સેન્ટ્રલ એશિયન ફલાયવે (Central Asian Flyway) અંતર્ગત પ્રવાસી પ્રજાતિઓના સંરક્ષણ હેતુ રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજના (National Action Plan) પણ શરૂ કરી છે જોકે ભારત પ્રવાસી પ્રજાતિઓના સંરક્ષણ પર કન્વેન્શન (Convention on Migratory Species-CMS) માટેનું એક પક્ષકાર છે.

હિમાચલ પ્રદેશમાં 'સ્નો ચિત્તા' પર અભ્યાસ

- તાજેતરમાં, 'સ્નો ચિત્તા' (snow leopard), એક દુર્લભ / ચાલાક જાનવર, ની વૈજ્ઞાનિક ગણતરીઓ પર આધારિત એક અભ્યાસ મુજબ, - હિમાચલ પ્રદેશના ઉંચાઈવાળા પર્વતીય વિસ્તારોમાં 73 સ્નો ચિત્તા (Panthera uncia) હોઈ શકે છે.

Back to Basics : આવાસ (Habitats)

- સ્નો ચિત્તો, જમ્મુ-કાશ્મીર, હિમાચલ પ્રદેશ, ઉત્તરાખંડ, સિક્કિમ અને અરુણાચલ પ્રદેશ, પાંચ રાજ્યોના ઉચ્ચ હિમાલય અને કોસ-હિમાલયના વિસ્તારોમાં વસે છે.
- હિમાચલ પ્રદેશમાં, બરફ ચિત્તાનું નિવાસ લાહૌલ-સ્પીતી અને કિન્નોર જિલ્લાના વિશાળ ભાગમાં ફેલાયેલું છે.
- તેનો સંભવિત નિવાસ સિમલા, કુલ્લુ, ચંબા અને કાંગરા જિલ્લાના ઉપરના પ્રદેશોમાં પણ છે.
- આમાંના મોટાભાગના વિસ્તારો તદ્દન દૂરના છે, શિયાળા દરમિયાન આ વિસ્તારોમાં પહોંચવા માટે વધારાના પડકારોનો સામનો કરવો પડે છે.

અભ્યાસમાં પ્રસ્તુત સૂચનો

- જો સ્થાનિક સમુદાયોની ચિંતાઓનો સંરક્ષણ યોજનામાં સમાવેશ કરવામાં આવે, તો તેઓ 'સંરક્ષણ' પ્રયત્નોમાં સૌથી મોટો ફાળો આપનાર સાબિત થઈ શકે છે.

ભારતમાં સ્નો ચિત્તા સંરક્ષણ

- સરકારી 'પ્રોજેક્ટ સ્નો ચિત્તા' (Project Snow Leopard-PSL)ના માધ્યમથી સ્નો ચિત્તા અને તેના નિવાસસ્થાનની સુરક્ષા કરે છે.
- ભારત, 2013 થી 'ગ્લોબલ સ્નો ચિત્તા અને ઈકોસિસ્ટમ પ્રોટેક્શન' (Global Snow Leopard and Ecosystem Protection- GSLEP) કાર્યક્રમમાં પણ ભાગ લેનાર છે.
- હિમ ચિત્તા સંરક્ષણ માટે, ભારતે ત્રણ મોટા પરિદેશ્યોને ચિહ્નિત કર્યા છે : લદ્દાખ અને હિમાચલ પ્રદેશમાં હેમિસ-સ્પીટી (Hemis-Spiti), ઉત્તરાખંડમાં ગંગોત્રી-નંદા દેવી અને સિક્કિમ અને અરુણાચલ પ્રદેશમાં વિસ્તૃત ખાંગચેન્ડઝોંગા-તવાંગ (Khangchendzonga - Tawang).
- સ્નો ચિત્તા અને તેના નિવાસસ્થાનના સંરક્ષણ માટે સમાવિષ્ટ અને સહભાગી અભિગમને પ્રોત્સાહન આપવા પ્રોજેક્ટ સ્નો ચિત્તા વર્ષ 2009 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- સ્નો ચિત્તાનો પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલયના પુનઃપ્રાપ્તિ કાર્યક્રમ (Recovery Programme) માટેની 21 ગંભીર રીતે લુપ્ત થતી જાતિઓની યાદીમાં સમાવેશ થાય છે.

સંરક્ષણ

- સ્નો ચિત્તાને IUCN દ્વારા ભારતીય વાઈલ્ડલાઈફ (પ્રોટેક્શન) એક્ટ, 1972 ની સૂચિ -1 માં સંવેદનશીલ (Vulnerable) તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે.
- વન્યજીવોના આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર પર કન્વેન્શન (CITES) ના પરિશિષ્ટ-I અને સ્થળાંતર પ્રજાતિ સંમેલનમાં (CMS)માં સૂચિબદ્ધ છે. આ વૈશ્વિક સ્તર પર અને ભારતમાં, પ્રજાતિઓને સર્વોચ્ચ સંરક્ષણ દરજ્જો આપવાની જરૂરિયાતને દર્શાવે છે.

અરવલ્લી પર્વતમાળામાં ફરીથી ખોદકામ શરૂ કરવાની અપીલ

- તાજેતરમાં, હરિયાણા સરકારે સુપ્રીમ કોર્ટ (Supreme Court)ને અપીલ કરી છે કે કોવિડ-19 રોગચાળાથી નબળી પડેલ અર્થવ્યવસ્થાને ફરીથી મજબૂત કરવા માટે અરવલ્લી હિલ્સ (Aravalli Hill)માં ખોદકામની મંજૂરી આપવામાં આવે.

Back to Basics : અરવલ્લી રેન્જ વિશે

- **સ્થાન:**
 - આ રેન્જનો વિસ્તાર ગુજરાતના હિંમતનગરથી શરૂ થઈને હરિયાણા, રાજસ્થાન અને દિલ્હી (લગભગ 720 કિ.મી.) સુધીનો છે.
- **સંરચના:**
 - અરવલ્લી રેન્જ લાખો વર્ષો જુની છે, જે ભારતીય સબકોન્ટિનેન્ટલ પ્લેટ યુરેશિયન પ્લેટ, મેઈનલેન્ડ સાથે ટકરાવાના કારણે રચાયેલી છે.
- **ઉંમર:**
 - કાર્બન ડેટિંગથી જાણવામાં મળે છે કે આ શ્રેણીના તાંબુ અને અન્ય ધાતુઓ ઓછામાં ઓછી 5 મી સદી BCEની છે.
- **વિશેષતા:**
 - અરવલ્લી રેન્જ એ વિશ્વના સૌથી પ્રાચીન વલિત પર્વતોમાંનું એક છે, જે હવે એક અવશેષ પર્વતની રૂપે છે, તેની ઉંચાઈ 300 મીટરથી 900 મીટર સુધીની છે.
 - અરવલ્લી રેન્જની સૌથી ઉંચી શિખર એ માઉન્ટ આબુ પર સ્થિત ગુરૂ શિખર છે (1,722 મી) છે.
 - તે મુખ્યત્વે વલિત પર્વતમાળા છે, જે બે પ્લેટોના એકત્રીકરણને કારણે રચાય છે.
- **વિસ્તાર:**
 - અરવલ્લી રેન્જને બે મુખ્ય કેટેગરીમાં વહેંચવામાં આવી છે—સંભાર સિરોહી રેન્જ અને સંભાર ખેત્રી રેન્જ, અહીં અરવલ્લી રેન્જ લગભગ 560 કિમી સુધી લંબાય છે.
 - દિલ્હીથી હરિદ્વાર સુધી ફેલાયેલી અરવલ્લીનનો અદૃશ્ય ભાગ ગંગા અને સિંધુ નદીઓના પાણી વચ્ચે વિભજનો એક ભાગ બનાવે છે.

■ મહત્વ:

■ રણપ્રવાહ અટકાવવા:

- > અરવલ્લી પૂર્વના ફળદ્રુપ મેદાનો અને પશ્ચિમના રેતાળ રણ વચ્ચે એક અવરોધ તરીકે સ્થિત છે.
- > ઐતિહાસિક રીતે એવું કહેવામાં આવે છે કે અરવલ્લી શ્રેણીએ થાર રણને ગંગાના મેદાન તરફ ફેલાતા અટકાવ્યું છે .

■ જૈવવિવિધતાથી સમૃદ્ધ:

- > આ શ્રેણીમાં 300 સ્થાનિક છોડની પ્રજાતિઓ, 120 પક્ષીઓની જાતિઓ અને શિયાળ તથા નોળીયા જેવા ઘણા વિશેષ પ્રાણીઓ છે.

■ પર્યાવરણ પર અસર:

- > અરવલ્લી રેન્જનો ઉત્તર પશ્ચિમ ભારત અને તેની આસપાસના વિસ્તારોના વાતાવરણ પર વિશેષ પ્રભાવ છે.
- > આ શ્રેણી ચોમાસા દરમિયાન વાદળોને સિમલા અને નૈનિતાલ તરફ ફેરવવામાં મદદ કરે છે, જેથી ઉપ-હિમાલય નદીઓને જળ પ્રાપ્ત થાય છે અને આ પાણીથી ઉત્તર ભારતના મેદાનોમાં પાણીની પ્રાપ્તિ થાય છે.
- > આ શ્રેણી શિયાળાના મહિનાઓમાં ફળદ્રુપ નદીઓના ખીણોનું મધ્ય એશિયાથી આવતા ઠંડા પવનોથી રક્ષણ કરે છે.

■ ભૂગર્ભ જળનું રિચાર્જ:

- > અરવલ્લી રેન્જ તેના આસપાસના વિસ્તારો માટે ભૂગર્ભજળના રિચાર્જ તરીકે પણ કાર્ય કરે છે, જે વરસાદી પાણીને શોષીને ભૂગર્ભજળના સ્તરને પુનઃજીવિત કરે છે.

■ પ્રદૂષણ નિયંત્રણ:

- > આ શ્રેણી રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્ર (NCR)માં પ્રદૂષિત હવા માટે 'ફેફસાં' તરીકે કામ કરે છે.
- > હરિયાણામાં ભારતના કુલ વન આવરણનો આશરે 3.59% (ફોરેસ્ટ સ્ટેટસ રિપોર્ટ, 2017)વન આવરણ છે , જે ભારતના અન્ય રાજ્યની તુલનામાં સૌથી નીચો છે. હરિયાણાના આ વન ક્વરમાં અરવલ્લી શ્રેણીનો મોટો ફાળો છે.

■ સમસ્યા:

- > અરવલ્લી રેન્જ એ ઈકોલોજીકલ રીતે સંવેદનશીલ પ્રદેશ છે, પરંતુ તે વર્ષોથી ખોદકામ અને પર્યાવરણીય ક્ષરણનો ભોગ બની રહી છે.
- > સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિયુક્ત સેન્ટ્રલ એમ્પાવર્ડ કમિટી (Central Empowered Committee)ના 2018 ના અહેવાલમાં બતાવવામાં આવ્યું છે કે વર્ષ 1967-68 પછીથી રાજસ્થાનમાં ગેરકાયદેસર ખાણકામના કારણે અરવલ્લી રેન્જનો 25% ભાગ નાશ પામ્યો છે.
- > ખોદકામના પરિણામ સ્વરૂપે જળસ્તર નીચાણ અને વન નાબૂદી થઈ છે. અરવલ્લી રેન્જની બનાસ, લુની, સાહિબી અને સખી જેવી ઘણી નદીઓ હવે લુપ્ત થઈ ગઈ છે.

■ લેવામાં આવતાં પગલાં:

- > સુપ્રીમ કોર્ટના વર્ષ 2002 ના આદેશ મુજબ કેન્દ્રીય પર્યાવરણ મંત્રાલય દ્વારા સ્પષ્ટ મંજૂરી ન અપાય ત્યાં સુધી અરવલ્લી પ્રદેશમાં ખોદકામ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે. જો કે, આ વિસ્તારમાં ગેરકાયદેસર ખનન હજી પણ ચાલુ છે.

- > પોરબંદરથી પાણીપત સુધી ગ્રીન વોલ (Green Wall)ની યોજના બનાવવામાં આવી રહી છે. જેનો ઉદ્દેશ્ય અરવલ્લી રેન્જ સાથે વધતી જમીનની અધોગતિ અને થાર રણના પૂર્વીય વિસ્તરણને અટકાવવાનો છે.
- > ઈરાવૈજ્ઞાનિકો દ્વારા અરવલ્લીના સંરક્ષણમાં સામેલ એક નાગરિક ક્રિયા જૂથ આઈ એમ ગુરુગ્રામ (I Am Gurgaon) ના સ્વયંસેવકોને અને આ ક્ષેત્રના નિવાસીઓને અરવલ્લીની ઈકોલોજીને જાળવવામાં મદદ કરી હતી. આ ક્ષેત્ર ના પર્યાવરણમાં થતી અધોગતિને રોકવા માટે સમાજ સંચાલિત આ મોડલ વધુ અસરકારક સાબિત થઈ શકે છે.

વિન્ટર 2021 માટે ભારતીય હવામાન વિભાગનો આબોહવા સારાંશ

- > ભારતીય હવામાન વિભાગ (IMD) એ 2 માર્ચ 2021 ના રોજ માસિક વાતાવરણનો સારાંશ બહાર પાડ્યો છે. આઈએમડીના અહેવાલ મુજબ, ભારતે જાન્યુઆરી અને ફેબ્રુઆરી 2021 ના મહિના દરમિયાન 1901 પછી બીજો સૌથી ગરમ શિયાળો રેકોર્ડ કર્યો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > IMDએ જણાવ્યું છે કે, છેલ્લા બે મહિનામાં લઘુત્તમ તાપમાન 15.39 ડિગ્રી સેલ્સિયસ નોંધાયું હતું, જ્યારે સામાન્ય તાપમાન 14.59 ° સે, જ્યારે તે જ સમયગાળા માટે મહત્તમ 27.47 ° સે. તે એમ પણ જણાવે છે કે વર્ષ 2016 નો શિયાળો ભારતમાં સૌથી ગરમ શિયાળો હતો.

2021 નો શિયાળો કેમ ગરમ હતો?

- > શિયાળાની ઋતુમાં, તીવ્ર પવનો મુખ્ય હતા, લઘુત્તમ તાપમાન સામાન્ય કરતા વધારે હતું. મોટાભાગની પશ્ચિમી બલેલ જમ્મુ કાશ્મીર જેવા ઉત્તરીય વિસ્તારોમાંથી પસાર થઈ હતી. આમ, તે ઉત્તરી મેદાનોમાં ઠંડા હવામાન લાવવામાં નિષ્ફળ ગયો. આ સમય દરમિયાન ભેજવાળા પવનથી કેટલાક ઠંડા પવન પણ વિક્ષેપિત થયા હતા. આ પરિબળોએ આ વર્ષે ગરમ શિયાળામાં ફાળો આપ્યો હતો. આ ઉપરાંત, આ શિયાળામાં ઉત્તર ભારતના ક્ષેત્રમાં પાંચથી પણ ઓછી શીત લહેરની ઘટનાઓ વિકસિત થઈ છે. આને કારણે લાંબા સમય સુધી ધુમ્મસની સ્થિતિ સર્જાઈ હતી.

દક્ષિણ ભારતમાં સ્થિતિ

- > દક્ષિણ રાજ્યો એટલે કે કેરળ, તામિલનાડુ અને પુડુચેરીમાં જાન્યુઆરીમાં 2021 વરસાદ થયો હતો. દક્ષિણ દ્વીપકલ્પ માટે વરસાદનું પ્રસ્થાન શિયાળાની ઋતુમાં સામાન્ય કરતાં 246 ટકા વધારે છે. આનાથી ભારતનો સરેરાશ તાપમાન ડેટા વધ્યો.

પ્રશ્નોત્તરી

01. સિમલિપાલ ટાઈગર રિઝર્વના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે ઓડિશાના મયુરભંજ જિલ્લામાં સ્થિત ટાઈગર રિઝર્વ છે.
2. જૂન 1994 માં ભારત સરકાર દ્વારા આ અનામતને બાયોસ્ફિયર અનામત જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.
3. તેનું નામ સિમુલ ટ્રી (રેશમ વૃક્ષ) પર રાખવામાં આવ્યું છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

(A) ફક્ત 1 અને 2	(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3	(D) 1, 2, અને 3

02. વિશ્વ વન્યજીવ દિવસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2013 થી, દર વર્ષે 3 માર્ચ પર વિશ્વ વન્યજીવ દિવસનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
2. IUCNના નિયમો આ દિવસે એટલે કે 3 માર્ચ 1973 ના રોજ અપનાવવામાં આવ્યા હતા.
3. વર્ષ 2021 ના વિશ્વ વન્યજીવ દિવસની થીમ 'વન અને આજીવિકા: સસ્ટેઈંગ પીપલ એન્ડ પ્લેનેટ' (Forests and Livelihoods: Sustaining People and Planet) છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

(A) ફક્ત 1 અને 2	(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3	(D) 1, 2, અને 3

03. ચિલ્કા સરોવર વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ચિલ્કા સરોવર ઓડિશામાં આવેલું છે.
2. ચિલ્કા એશિયાનું સૌથી મોટું અને વિશ્વનું બીજો સૌથી મોટું લગૂન છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

(A) ફક્ત 1	(B) ફક્ત 2
(C) 1 અને 2	(D) એક પણ નહિ

04. સ્નો ચિત્તા વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સ્નો ચિત્તા અને તેના નિવાસસ્થાનના સંરક્ષણ માટે સમાવિષ્ટ અને સહભાગી અભિગમને પ્રોત્સાહન આપવા પ્રોજેક્ટ સ્નો ચિત્તા વર્ષ 2002 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
2. સ્નો ચિત્તાને IUCN દ્વારા ભારતીય વાઈલ્ડલાઈફ (પ્રોટેક્શન) એક્ટ, 1972 ની સૂચિ -1 માં સંવેદનશીલ (Vulnerable) તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે.
3. વન્યજીવોના આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર પર કન્વેન્શન (CITES) ના પરિશિષ્ટ-I અને સ્થળાંતર પ્રજાતિ સંમેલનમાં (CMS) માં સૂચિબદ્ધ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

(A) ફક્ત 1 અને 2	(B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3	(D) 1, 2, અને 3

05. અરવલ્લી પર્વતમાળાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

1. અરવલ્લી રેંજ એ વિશ્વના સૌથી પ્રાચીન વલિત પર્વતોમાંની એક છે, જે હવે એક અવશેષ પર્વતની રૂપે છે.
2. અરવલ્લી રેન્જનું સૌથી ઊંચું શિખર એ માઉન્ટ આબુ પર સ્થિત ગુરૂ શિખર છે (1,722 મી).

(A) ફક્ત 1	(B) ફક્ત 2
(C) 1 અને 2	(D) એક પણ નહિ

ભારતની ભૂગોળ
LATEST EDITION

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય ક્લાક, તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

FREE BOOKLET

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

NOW AVAILABLE

મોરારજી દેસાઈ

- તાજેતરમાં પૂર્વ વડાપ્રધાન મોરારજી દેસાઈની 125 મી જન્મજયંતિની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- તેઓ ભારતના ચોથા વડાપ્રધાન (1977-79) હતા. નોંધનીય છે કે તેઓ વડાપ્રધાન બનનારા પહેલા બિન-કોંગ્રેસી હતા.

Back to Basics : પ્રારંભિક જીવન

- મોરારજી દેસાઈનો જન્મ 29 ફેબ્રુઆરી, 1896 ના રોજ ભદેલી ગામે થયો હતો જે હાલમાં ગુજરાતના બુલસાર જિલ્લામાં છે.
- વર્ષ 1918 માં વિલ્સન સિવિલ સર્વિસ, બોમ્બેથી સ્નાતક થયા પછી, તેમણે 12 વર્ષ ડેપ્યુટી કલેક્ટર તરીકે ફરજ બજાવી.

સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં યોગદાન

- વર્ષ 1930 માં, જ્યારે ભારત મહાત્મા ગાંધી દ્વારા શરૂ કરાયેલ સવિનય અવજા યજ્ઞવળ મધ્ય તબક્કામાં હતી, તે સમયે બ્રિટીશ સરકારની ન્યાયિક પ્રણાલીમાં મોરારજી દેસાઈનો વિશ્વાસ સમાપ્ત થયો હતો અને તેમણે સરકારી નોકરીમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું અને સ્વતંત્રતા માટે ચાલી રહેલ સંઘર્ષમાં સામેલ થવાનો નિર્ણય લીધો હતો.
- આઝાદીની લડત દરમિયાન તે ત્રણ વખત જેલમાં ગયા હતા. વર્ષ 1931 માં, તેઓ અખિલ ભારતીય કોંગ્રેસ સમિતિના સભ્ય બન્યા તથા વર્ષ 1937 સુધી ગુજરાત પ્રદેશ કોંગ્રેસ સમિતિના સચિવ હતા.
- મહાત્મા ગાંધી દ્વારા શરૂ કરાયેલા અંગત સત્યાગ્રહ દરમિયાન તેમની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ઓક્ટોબર 1941માં છોડવામાં આવ્યાં અને ઓગસ્ટ 1942 માં ભારત છોડો આંદોલન દરમિયાન તેમની ધરપકડ કરવામાં આવી.

રાજકીય જીવન

- 1952 માં તેઓ બોમ્બેના મુખ્યમંત્રી બન્યા.
- નવેમ્બર 1956 માં તેઓ વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ પ્રધાન તરીકે કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળમાં જોડાયા, ત્યારબાદ માર્ચ 1958 માં તેમને નાણાં વિભાગનો હવાલો સોંપાયો.
- વર્ષ 1963 માં કામરાજ યોજના / પ્લાન હેઠળ કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું. પંડિત નહેરૂ પછી વડા પ્રધાન બનેલા લાલ બહાદુર શાસ્ત્રીએ તેમને વહીવટી પ્રણાલીના પુનર્ગઠન માટે સ્થાપિત વહીવટી સુધારણા આયોગના અધ્યક્ષ બનવા સમજાવ્યા.
- કામરાજ યોજના મુજબ, એવો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો કે કોંગ્રેસના તમામ વરિષ્ઠ નેતાઓએ તેમના પદ પરથી રાજીનામું આપવું જોઈએ અને તેમની બધી શક્તિઓ કોંગ્રેસની પુનરુત્થાન માટે સમર્પિત કરવી જોઈએ.
- કટોકટીની ઘોષણા દરમિયાન 26 જૂન 1975 માં મોરારજી દેસાઈની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. ગુજરાતના નવનિર્માણ આંદોલનને ટેકો આપવા માટે તેમણે અનિશ્ચિત ભૂખ હડતાલ શરૂ કરી હતી.
- નવનિર્માણ આંદોલન એ આર્થિક કટોકટી અને જાહેર જીવનમાં ભ્રષ્ટાચાર સામે એક સામાજિક-રાજકીય યજ્ઞવળ

હતી જેની શરૂઆત વર્ષ 1974 માં ગુજરાતના વિદ્યાર્થીઓ અને મધ્યમ વર્ગના લોકોએ કરી હતી.

- બાદમાં સર્વાનુમતે તેઓને સંસદમાં જનતા પાર્ટીના નેતા તરીકે ચૂંટવામાં આવ્યાં અને 24 માર્ચ, 1977 ના રોજ તેમણે ભારતના વડા પ્રધાન તરીકે શપથ લીધા.

તેમની વિચારધારા

- અસમાનતા સામે: તેમનું માનવું હતું કે જ્યાં સુધી ગામડાઓ અને નગરોમાં રહેતા ગરીબ લોકો સામાન્ય જીવન જીવી શકશે નહીં ત્યાં સુધી સમાજવાદનો કોઈ અર્થ નથી. મોરારજી દેસાઈએ ખેડૂતો અને ભાડુતોની મુશ્કેલીઓને હલ કરવા તરફ પ્રગતિશીલ કાયદા બનાવીને આ વિચારસરણીના અમલ માટે નક્કર પગલાં લીધાં હતાં.
- મિતવ્યતીતતાને પ્રોત્સાહન: તેમણે તેમની વિચારસરણીને આર્થિક આયોજન અને નાણાકીય વહીવટ સંબંધિત બાબતોમાં અમલી બનાવી. સંરક્ષણ અને વિકાસની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા, તેઓએ મહેસૂલમાં વધારો કર્યો, નકામાં ખર્ચમાં ઘટાડો કર્યો અને વહીવટ પરના સરકારી ખર્ચમાં મિતવ્યતીતતાને પ્રોત્સાહન આપ્યું. તેમણે નાણાકીય શિસ્તનો ઉપયોગ કરીને નાણાકીય ખાધને ખૂબ જ નીચા સ્તરે રાખી હતી. તેઓએ સમાજના ઉચ્ચ વર્ગ દ્વારા નકામા ખર્ચને અંકુશમાં લાવવાનો પ્રયાસ કર્યો.
- કાયદાનું શાસન: વડાપ્રધાન તરીકે, મોરારજી દેસાઈ ઈચ્છતા હતા કે ભારતની જનતાને એટલી હદે નિર્ભય બનાવવી જોઈએ કે દેશમાં કોઈ પણ વ્યક્તિ, ભલે ઉચ્ચતમ હોદ્દા પર પણ કેમ ન હોય, જો કાંઈપણ ખોટું કરે તો કોઈપણ તેને ભૂલની અનુભૂતિ કરાવી શકે. તેમણે વારંવાર કહ્યું, 'કોઈ પણ, ત્યાંસુધી કે વડાપ્રધાન પણ નહીં, દેશના કાયદાથી ઉપર ન હોવા જોઈએ.'
- સખત શિસ્ત: તેમના માટે સત્ય એ તક ન હતી, પરંતુ વિશ્વાસના ધોરણ તરીકે હતું. ભાગ્યે જ તેણે પોતાના સિદ્ધાંતો પરિસ્થિતિની મજબૂરીની સામે દબાવવા દીધા હશે.

પ્રશ્નોત્તર

- મોરારજી દેસાઈ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - નવેમ્બર 1956 માં તેઓ વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ પ્રધાન તરીકે કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળમાં જોડાયા હતા.
 - કટોકટીની ઘોષણા દરમિયાન 26 જૂન 1975 માં મોરારજી દેસાઈની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.
 - તાજેતરમાં પૂર્વ વડાપ્રધાન મોરારજી દેસાઈની 125 મી જન્મજયંતિની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
 - 24 માર્ચ, 1977 ના રોજ તેમણે ભારતના વડા પ્રધાન તરીકે શપથ લીધા હતા.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

(A) ફક્ત 1, 2 અને 3	(B) ફક્ત 2, 3 અને 4
(C) ફક્ત 1, 3 અને 4	(D) આપેલ તમામ

ઢાકા અને ન્યૂ જલપાઈગુડી વચ્ચે નવી પેસેન્જર ટ્રેન સેવા 26 માર્ચથી શરૂ થશે

- ઢાકા અને ન્યૂ જલપાઈગુડી વચ્ચે નવી પેસેન્જર ટ્રેન સેવા 26 માર્ચથી શરૂ થશે. બાંગ્લાદેશની મુક્તિની 50 મી વર્ષગાંઠ પ્રસંગે તેનું લોકાર્પણ કરવામાં આવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- બાંગ્લાદેશ રેલ્વે મંત્રાલયની સત્તાવાર જાહેરાત મુજબ, ઢાકા અને ન્યૂ જલપાઈગુડી વચ્ચેની સીધી ટ્રેન ચિલહાટી-હલ્દીબારી સરહદથી રેલ્વે રૂટથી દોડશે. જોકે ટ્રેનની સમય, ભાડુ અને ઈમિગ્રેશન જેવી અન્ય વિગતોનો નિર્ણય બંને દેશોના અધિકારીઓ વચ્ચે ચર્ચા પછીથી લેવામાં આવશે. હાલમાં બાંગ્લાદેશ અને ભારત વચ્ચે બે પેસેન્જર ટ્રેનો દોડી રહી છે. મૈત્રી એક્સપ્રેસ ઢાકા અને કોલકાતા વચ્ચે દોડે છે અને બંધન એક્સપ્રેસ ખુલનાને કોલકાતા સાથે જોડે છે.
- હાલમાં, પાંચ રેલ્વે રૂટ બાંગ્લાદેશ અને ભારતને પેટ્રાપોલે-બેનાપોલ, ગોડે-દર્શન, સિંઘાબાદ-રોહનપર, રાધિકાપુર-બિરોલ અને હલ્દીબારી-ચિલહાટીને જોડે છે.
- ભારતના વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી અને બાંગ્લાદેશના વડા પ્રધાન શેખ હસીના વચ્ચે વર્ચુઅલ સમિટ દરમિયાન, હલ્દીબારી-ચિલહાટી રેલ માર્ગ ગત વર્ષના ડિસેમ્બરમાં 55 વર્ષના અંતર પછી માલ ટ્રેનને સંચાલિત કરવા માટે ખોલવામાં આવ્યો હતો. પેસેન્જર ટ્રેન પણ આ જ રૂટ ઉપર દોડશે.
- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી અને વડા પ્રધાન શેખ હસીનાની જન્મ શતાબ્દી નિમિત્તે બંગબંધુ શેખ મુજીબની જન્મ શતાબ્દી અને બાંગ્લાદેશ મુક્તિના 50 વર્ષ પૂરા પ્રસંગે આ નવી પેસેન્જર ટ્રેનને લીલી ઝંડી આપવાની સંભાવના છે.

4 માર્ચ: રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસ

- 4 માર્ચ, 2020 ના રોજ દેશમાં રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. ભારતીય સુરક્ષા દળોના કાર્યને માન આપવા માટે આ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. આમાં તમામ સુરક્ષાકર્મીઓ, પોલીસકર્મીઓ, અર્ધસૈનિક દળો, રક્ષકો, કમાન્ડો, સૈન્ય અધિકારીઓ, વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સુરક્ષા દળોને પ્રોત્સાહન આપવા રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. નાગરિકોને આ દિવસ દરમિયાન દેશ પ્રત્યેની તેમની મૂળભૂત ફરજો વિશે યાદ અપાવ્યું છે. આ દિવસે, સુરક્ષા કર્મચારીઓને શ્રદ્ધાંજલિ આપવામાં આવે છે જેમણે દેશ માટે પોતાના જીવનું બલિદાન આપ્યું છે.

- સુરક્ષા કર્મચારીઓ વિવિધ પ્રકારની સુરક્ષા માટે જવાબદાર છે જેમ કે રાજકીય, ઈકોલોજીકલ, આર્થિક, કમ્પ્યુટર, માળખાગત સુવિધાઓ અને કુદરતી સંસાધનો.
- રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસ દર વર્ષે 4 માર્ચે ઉજવવામાં આવે છે કારણ કે, આ દિવસે રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પરિષદની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પરિષદ

- સુરક્ષા પરિષદ ભારતની આર્થિક, રાજકીય અને વ્યૂહાત્મક સુરક્ષા ચિંતાઓનું વિશ્લેષણ કરે છે. તેની સ્થાપના 1998 માં તત્કાલીન વડાપ્રધાન અટલ બિહારી વાજપેયીએ કરી હતી.

2023 સુધીમાં દેશમાં આખું રેલ નેટવર્ક સંપૂર્ણ રૂપે વીજળીકરણ કરવામાં આવશે

- 2023 સુધીમાં દેશમાં આખું રેલ નેટવર્ક સંપૂર્ણ રીતે વીજળીકરણ કરવામાં આવશે, જ્યારે 2030 સુધીમાં તમામ રેલ નેટવર્ક નવીનીકરણીય ઊર્જા પર ચાલશે.
- રેલવે મંત્રી પિયુષ ગોયલે મેરીટાઈમ ઈન્ડિયા સમિટ -2021 ને સંબોધન કરતા આ વાત કહી હતી. તેમણે કહ્યું હતું કે સરકાર પરિવહન ખર્ચ ઘટાડવા અને સાપ્લાય ચેઈન કાર્યક્ષમતા વધારવા માટે મલ્ટિ મોડલ લોજિસ્ટિક્સ સોલ્યુશન્સ પર કામ કરી રહી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- પિયુષ ગોયલે કહ્યું હતું કે, માર્ગ, રેલવે અને જળમાર્ગના એકીકરણથી ખરેખર ભારત 'વન નેશન, વન માર્કેટ, વન સાપ્લાય' થઈ શકે છે. તેમણે કહ્યું કે માળખાગત ક્ષેત્ર માટે સરકારના ત્રણ મંત્ર 'અપગ્રેડેશન, નિર્માણ અને સમર્પણ' છે. તેમણે કહ્યું, 6 વર્ષમાં ભારતના મોટા બંદરોની ક્ષમતા લગભગ બમણી થઈ ગઈ છે. સરકારે દરિયાકાંઠાના આર્થિક ક્ષેત્રમાં સ્માર્ટ શહેરો અને ઔદ્યોગિક ઉદ્યાનો અને એકીકૃત બંદરો વિકસાવ્યા છે.
- તેમણે કહ્યું કે વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા શરૂ કરાયેલ મેરીટાઈમ ઈન્ડિયા-2030 વિઝન સરકારની પ્રાથમિકતાઓ પર પ્રકાશ પાડશે. તેમણે કહ્યું કે વિવિધ બંદર પ્રોજેક્ટ્સમાં રૂ .3 લાખ કરોડના સૂચિત રોકાણથી આ ક્ષેત્રમાં 20 લાખ નવી રોજગારી ઉભી થશે.

વિપ્રો WEFની 'Racial Justice in Business' પહેલ સાથે જોડાયું

- વિપ્રોએ જાહેરાત કરી છે કે તે વર્લ્ડ ઈકોનોમિક ફોરમ (WEF) દ્વારા 'Partnering for Racial Justice in Business Initiative' નામની પહેલમાં જોડાઈ છે.

Partnering for Racial Justice in Business Initiative

- > આ પહેલ કાર્યસ્થળ પર વિવિધ વંશીય પૃષ્ઠભૂમિથી આવતા લોકો માટે વિવિધતા, ન્યાય અને સમાનતાની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહિત કરવામાં મદદ કરશે. આ પહેલનો હેતુ વ્યવસાયમાં 'વંશીય ન્યાય' પ્રાપ્ત કરવા, પ્રણાલીગત સ્તરે જાતિવાદનો સામનો કરવા માટે કંપનીઓ માટે નવા વૈશ્વિક ધોરણો નિર્ધારિત કરવાનો છે.

Back to Basics : વિપ્રો લિમિટેડ

- > તે એક ભારતીય બહુરાષ્ટ્રીય કંપની છે જે માહિતી ટેકનોલોજી, કન્સલ્ટન્સી સેવાઓ અને વ્યવસાય પ્રક્રિયા સેવાઓ પૂરી પાડે છે. તેનું મુખ્ય મથક કર્ણાટકના બેંગ્લોરમાં છે.
- > વિપ્રોએ વર્ષ 2013 માં તેના નોન-આઈટી વ્યવસાયોને છૂટા કર્યા અને ખાનગી માલિકીની વિપ્રો એન્ટરપ્રાઇઝની સ્થાપના કરી હતી. વિપ્રોની સ્થાપના ડિસેમ્બર 1945 માં મહંમદ પ્રેમજીએ મહારાષ્ટ્રમાં 'વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા પામ રિફાઇન્ડ ઓઇલ લિમિટેડ' તરીકે કરી હતી.
- > આ કંપની શરૂઆતમાં બ્રિટિશ ભારતના મહારાષ્ટ્રના અમલનેરમાં શાકભાજી અને શુદ્ધ તેલોનું ઉત્પાદન કરતી હતી.
- > 1970 અને 1980 ના દાયકામાં, કંપનીએ તેનું ધ્યાન આઈટી અને કમ્પ્યુટિંગ ઉદ્યોગ તરફ વાળ્યું હતું.

વિશ્વ આર્થિક મંચ (WEF)

- > આ આંતરરાષ્ટ્રીય NGOની સ્થાપના 1971 માં થઈ હતી. તે સ્વિટ્ઝર્લેન્ડમાં આવેલું છે.
- > આ મંચ ઉદ્યોગ, પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક એજન્ડાને આકાર આપવા માટે વ્યવસાય, શૈક્ષણિક, રાજકીય અને સમાજના અન્ય નેતાઓને શામેલ કરીને વિશ્વની સ્થિતિ સુધારવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે.

4 માર્ચે ભારતે 'ચાબહાર દિવસ' ની ઉજવણી કરી

- > 4 માર્ચ 2021 ના રોજ ભારતે 'ચાબહાર' દિવસની ઉજવણી કરી, જે 2 માર્ચથી 4 માર્ચ સુધી દિલ્હીમાં મેરીટાઇમ ઇન્ડિયા સમિટ સાથે જોડાયેલ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ વર્ચુઅલ ઇવેન્ટમાં અફઘાનિસ્તાન, ઈરાન, આર્મેનિયા, રશિયા, કઝાકિસ્તાન અને ઉઝબેકિસ્તાનના મંત્રીઓની ભાગીદારી જોવા મળી હતી. આ કાર્યક્રમ દરમિયાન ઉદ્દઘાટન સત્રમાં વિદેશ પ્રધાન એસ.કે. જયશંકરે સંબોધન કર્યું હતું. પ્રધાનમંત્રીના ઉદ્દઘાટન સત્ર પછી બે વેબિનાર સત્રો યોજાયા હતા.

ચાબહાર બંદર

- > તે ઓમાનના અખાતમાં દક્ષિણ પૂર્વ ઈરાનમાં સ્થિત ચાબહારમાં એક બંદર છે. આ બંદર ઈરાનના એકમાત્ર દરિયાઈ બંદર તરીકે સેવા આપે છે. બંદરે બે અલગ બંદરોનો સમાવેશ છે, જેનું નામ શહીદ બેહેષ્ટી અને શાહિદ કલંટરી છે.
- > આ બંદર સૌ પ્રથમ વર્ષ 1973 માં ઈરાનના છેલ્લા શાહ દ્વારા સૂચવવામાં આવ્યું હતું. પ્રથમ તબક્કો ઈરાન-ઈરાક યુદ્ધ દરમિયાન 1983 માં ખોલવામાં આવ્યો હતો.

ચાબહાર બંદર પર ભારત-ઈરાનનો સોદો

- > વર્ષ 2003 માં ભારત અને ઈરાન શહીદ બેશેષ્ટી બંદરનો વિકાસ કરવા સૌ પ્રથમ સંમત થયા હતા. પરંતુ ઈરાન વિરૂદ્ધ અનેક પ્રતિબંધોને લીધે આ યોજના ફળ્યા નહીં.
- > બંને દેશોએ મે 2016 માં ફરીથી દ્વિપક્ષીય કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા. કરાર હેઠળ, ભારત શહીદ બેશેષ્ટી બંદર પર બર્થ ફરી શરૂ કરશે, અને તેના પર 600 મીટર લાંબી કન્ટેનર સંભાળવાની સુવિધા પણ ફરીથી બનાવશે. આ બંદર ભારત અને અફઘાનિસ્તાન વચ્ચેના ભારતને વૈકલ્પિક વેપાર માર્ગ પ્રદાન કરશે. આ બંદરનો વ્યૂહાત્મક લાભ અને ભારત, ઈરાન, અફઘાનિસ્તાન, ઉઝબેકિસ્તાન અને અન્ય કોમનવેલ્થ દેશો વચ્ચે જોડાણ પ્રદાન કરવાની ઉચ્ચ સંભાવના છે.

ઇઝ ઓફ લિવિંગ ઇન્ડેક્સ -2020

- > ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે 4 માર્ચ 2021 ના રોજ તેનો 'ઇઝ ઓફ લિવિંગ ઇન્ડેક્સ -2020' બહાર પાડ્યો હતો. તેમાં એક મિલિયનથી વધુ વસ્તીવાળા શહેરોની રેન્કિંગ અને એક મિલિયન કરતા ઓછી વસ્તીવાળા શહેરો માટે અલગ રેન્કિંગ શામેલ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > વર્ષ 2020 માં રેટ કરાયેલા શહેરો માટે ઈઝ ઓફ લિવિંગ ઇન્ડેક્સ 2020 હેઠળ રેન્કિંગની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી. આ મૂલ્યાંકનમાં લગભગ 111 શહેરોએ ભાગ લીધો હતો.

મુખ્ય તારણો

- > એક મિલિયનથી વધુ વસ્તીવાળા ભારતીય શહેરોની સૂચિમાં, 'બેંગ્લોર' ઈઝ ઓફ લિવિંગ ઇન્ડેક્સના માપદંડ પર તમામ શહેરોમાં શ્રેષ્ઠ શહેર તરીકે ઉભરી આવ્યું છે.
- > આ સૂચકાંકમાં, બેંગ્લોરને પુણેને બીજા સ્થાને ધકેલી દીધું છે.
- > 111 શહેરોમાં અમદાવાદ ત્રીજા ક્રમે હતું.
- > આ સૂચકાંક બતાવે છે કે 'ઇઝ ઓફ લિવિંગ' ધનબાદ, બરેલી અને શ્રીનગરમાં સૌથી ઓછું છે.
- > એક મિલિયનથી ઓછી વસ્તીવાળા શહેરોની યાદીમાં સિમલાને સૌથી વધુ સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે, ત્યારબાદ ભુવનેશ્વર.

- > આ કેટેગરીમાં, બિહારના મુઝફ્ફરપુર શહેરને તળિયે સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું.

ઘઝ ઓફ લિવિંગ ઇન્ડેક્સ

- > આ સૂચકાંક એક આકરણી સાધન છે જે જીવનની ગુણવત્તા અને શહેરી વિસ્તારોમાં વિકાસ માટે અનેક પહેલના પ્રભાવનું મૂલ્યાંકન કરે છે. આ સૂચકાંક જીવનની ગુણવત્તા, શહેરની આર્થિક ક્ષમતાઓ, સ્થિરતા અને સ્થિતિસ્થાપકતાના આધારે ભાગ લેનારા શહેરોની એક વ્યાપક સમજ પ્રદાન કરે છે. આ આકરણી શહેરના વહીવટ દ્વારા આપવામાં આવતી સેવાઓ અંગે રહેવાસીઓના અભિપ્રાયની સહાયથી કરવામાં આવે છે.

મ્યુનિસિપલ પરફોર્મન્સ ઇન્ડેક્સ (MPI)

- > આ કેન્દ્રએ મ્યુનિસિપલ પરફોર્મન્સ ઇન્ડેક્સ (MPI) પણ પ્રકાશિત કર્યું હતું. આ સૂચકાંકમાં, ઇન્દોર મિલિયન પ્લસ શહેરોની શ્રેણીમાં પ્રથમ ક્રમે હતો. તે પછી સુરત અને ભોપાલ આવે છે.

કિરન પોલાર્ડનો એક ઓવરમાં 6 સિક્સરનો રેકોર્ડ

- > વેસ્ટ ઇન્ડીઝના કિરન પોલાર્ડે તાજેતરમાં જ T-20 મેચમાં 6 સિક્સર ફટકારી હતી, જેનાથી તે આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટમાં 6 સિક્સર ફટકારનાર ત્રીજો ખેલાડી બન્યો હતો. તેણે શ્રીલંકાના અકિલા ધનંજય સામે આ સિક્સર ફટકારી હતી.

મુખ્ય મુદ્દો

- > આ અગાઉ રવિ શાસ્ત્રી, ગાર્કિલ્ડ સોબર્સ, યુવરાજ સિંઘ, હર્શેલ ગિબ્સ, રોસ વ્હિટલી, લીઓ કાર્ટર અને હઝરતુલ્લાહ ઝાઝાઈએ એક ઓવરમાં છ સિક્સર ફટકારીને પરાક્રમ કર્યું છે.

Back to Basics : કિરન પોલાર્ડ

- > કિરન પોલાર્ડનો જન્મ 12 મે 1987 માં ત્રિનિદાદમાં થયો હતો. તે વેસ્ટ ઇન્ડીઝનો મર્યાદિત ઓવરનો કેપ્ટન છે. તે IPLમાં મુંબઈ ઇન્ડિયન્સ તરફથી રમે છે. તે ઓલરાઉન્ડર છે. તેણે તેની કારકિર્દીમાં અત્યાર સુધીમાં 113 વનડે મેચ રમી છે, જેમાં તેણે 2496 રન બનાવ્યા છે અને 53 વિકેટ લીધી છે. આ સિવાય તેણે 76 આંતરરાષ્ટ્રીય T20 મેચોમાં 1226 રન બનાવ્યા છે અને 37 વિકેટ ઝડપી છે.

મર્યન્ટ ડિજિટાઇઝેશન સંમેલન-2021

- > તાજેતરમાં ભારત સરકાર દ્વારા, ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી (FICCI) અને યુનાઈટેડ નેશન્સ 'બેટર થેન કેશ એલાયન્સ' સંયુક્ત રીતે 'મર્યન્ટ ડિજિટાઇઝેશન કોન્ફરન્સ 2021: આત્મનિર્ભર

ભારત તરફ વધવું (Merchant Digitization Summit 2021: Towards Atmanirbhar (Self Reliance) Bharat) નું આયોજન કરાયું હતું.

- > આ પરિષદમાં જાહેર અને ખાનગી ક્ષેત્રના અગ્રણી લોકોને એક સાથે આવવાની તક મળી છે જે ઉત્તર પૂર્વી ક્ષેત્ર, હિમાલય ક્ષેત્ર અને મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓના ઉદ્યોગપતિઓને જવાબદાર ડિજિટાઇઝેશનને પ્રોત્સાહિત કરવા પ્રોત્સાહિત કરશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > ડિજિટલ ઇન્ડિયા મિશન હાંસલ કરવામાં મદદરૂપ થનારા મહિલા વેપારીઓને તેમના સમુદાયોમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવવી એ તેની પ્રાથમિકતા છે.
- > રાષ્ટ્રીય ભાષા અનુવાદ મિશન અંતર્ગત, ડિજિટલ યુકવણીની માહિતીનો પ્રસાર અને ગોપનીયતા નિયમો વગેરે સ્થાનિક ભાષાઓમાં તેના પ્રત્યે આત્મવિશ્વાસ વધારવા માટે ઉપલબ્ધ કરી શકાય છે.
- > સંમેલનમાં છેલ્લા જોડાના વેપારીઓને કનેક્ટિવિટી, સ્માર્ટફોન પહોંચ અને ડિજિટલ સાક્ષરતાના પડકારોનો સામનો કરવા માટે પણ સંમતિ આપવામાં આવી હતી.
- > આત્મનિર્ભર ભારત યોજના દ્વારા 'મેક ઇન ઇન્ડિયા' પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતી જવાબદાર ડિજિટાઇઝેશન દ્વારા ગ્રામીણ નેટવર્કમાં સ્વ-સહાય જૂથો અને સમુદાયના સ્તરે લોકોની સંડોવણી.
- > આ ઔપચારિક અર્થતંત્રમાં લાખો વેપારીઓને શામેલ કરવા માટે સ્થાનિક સ્તરે ડિજિટલ ઇકોસિસ્ટમની રચનાને સક્ષમ બનાવશે જેથી તેઓ લોન લઈને સરળતાથી તેમના વ્યવસાયને વિસ્તૃત કરી શકે.
- > દર મહિને સરેરાશ 2-3 અબજ ડિજિટલ ટ્રાન્ઝેક્શન બાદ ભારતે દરરોજ 1 અબજ ડિજિટલ ટ્રાન્ઝેક્શનનું મહત્વાકાંક્ષી લક્ષ્ય રાખ્યું છે.
- > આ અંતર્ગત, દર મહિને ગ્રાહક અને વ્યવસાય વચ્ચેના 10-12 અબજ ડિજિટલ વ્યવહારોનું ટ્રાન્સફર ભારતના ડિજિટલ અર્થતંત્રમાં ફાળો આપશે.
- તાજેતરની પહેલ:
 - > ડિજિટલ યુકવણી સૂચકાંક.
 - > 'પેમેન્ટ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ ફંડ' યોજના.
 - > મર્યન્ટ ડિસ્કાઉન્ટ દરમાં છૂટ.

બેટર થેન કેશ એલાયન્સ (BTCA)

- BTCA વિશે:
 - > BTCA એ સરકારો, કંપનીઓ અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ વચ્ચેની ભાગીદારી છે જેના હેઠળ ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવા માટે ડિજિટલ યુકવણીઓ ઝડપી કરવામાં આવે છે.
- સ્થાપના:
 - > યુનાઈટેડ નેશન્સ કેપિટલ ડેવલપમેન્ટ ફંડ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ એજન્સી ફોર ઇન્ટરનેશનલ ડેવલપમેન્ટ, બિલ એન્ડ મેલિન્ડા

ગેટ્સ ફાઉન્ડેશન, સિટી ગ્રુપ, ફોર્ડ ફાઉન્ડેશન, ઓમિદિઅર નેટવર્ક અને વિઝા ઈક દ્વારા તેને શરૂ કરાઈ હતી.

- > ન્યુ યોર્ક, બોગોટા, ડાકાર, ઢાકા, કિંગાલી, લંડન, મનીલા અને નવી દિલ્હીમાં યુનાઈટેડ નેશન્સ કેપિટલ ડેવલપમેન્ટ ફંડ (UNCDF) ની કચેરીઓ દ્વારા તેનું આયોજન કરાયું છે.
- > તેની રચના વર્ષ 2012 માં કરવામાં આવી હતી.

■ સભ્યો:

- > એલાયન્સમાં 75 સભ્યો છે જે કાર્યક્ષમતા, પારદર્શિતા, મહિલાઓની આર્થિક ભાગીદારી અને નાણાકીય સમાવેશને પ્રોત્સાહન આપવા અને ડિજિટલ અને સમાવિષ્ટ અર્થવ્યવસ્થાના નિર્માણમાં મદદ કરવાના હેતુથી યુકવણીઓનું ડિજિટલાઈઝ કરવા પ્રતિબદ્ધ છે.
- > તેના સભ્યો રોકડના ભૌતિક વ્યવહારોને સમાપ્ત કરવા માંગતા નથી, પરંતુ તેના બદલે જવાબદાર ડિજિટલ યુકવણી વિકલ્પ પ્રદાન કરે છે જે 'બેટર ધેન કેશ અલાયન્સ' છે.
- > નાણાકીય સમાવેશ માટે યુકવણીને ડિજિટાઈઝ કરવા અને વિશ્વના સૌથી મોટા નાણાકીય સમાધાન કાર્યક્રમ, વડાપ્રધાન જન ધન યોજનાની સફળતાની વાતો શેર કરવાના ઉદ્દેશથી ભારત 2015 માં બેટર ધેન કેશ એલાયન્સનું સભ્ય બન્યું હતું.

‘સુગમ્ય ભારત એપ’ લોન્ચ કરવામાં આવશે

- > કેન્દ્રીય સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રી શ્રી થાવરચંદ ગેહલોત 2 માર્ચ, 2021 ના રોજ ‘સુગમ્ય ભારત એપ’ વર્ચુઅલ મોડમાં લોન્ચ કરશે. તેઓ ‘Access – The Photo Digest’ નામની એક બુકલેટ પણ લોન્ચ કરશે.

મુખ્ય મુદ્દો

- > સુગમ્ય એપ્લિકેશન અને હેન્ડબુક સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલય હેઠળ વિકલાંગ વ્યક્તિ અધિકારીતા વિભાગ દ્વારા બનાવવામાં આવી છે. આ મોબાઇલ એપ્લિકેશનને એન્ડ્રોઇડ યુઝર્સ દ્વારા પ્લે સ્ટોર પરથી ડાઉનલોડ કરી શકાય છે. જો કે, આ એપનું iOS વર્ઝન 15 માર્ચ, 2021 સુધીમાં ઉપલબ્ધ કરવામાં આવશે.

Back to Basics : સુગમ્ય ભારત એપ્લિકેશન

- > તે એક કાઉન્ટર સોર્સિંગ મોબાઇલ એપ્લિકેશન છે, જે ભારતમાં એક્સેસિબલ ભારત અભિયાનના 3 સ્તંભો – પરિવહન ક્ષેત્ર, બિલ્ટ પર્યાવરણ અને આઈસીટી ઈકોસિસ્ટમના એક્સેસને વધારવા અને સંવેદનશીલ બનાવવાના સાધન તરીકે વિકસિત કરવામાં આવી છે.

એપ્લિકેશનની વિશેષતાઓ

- > આ મોબાઇલ એપ્લિકેશનમાં પાંચ મુખ્ય સુવિધાઓ શામેલ છે. આ સુવિધાઓમાંથી, 4 સીધી પહોંચ વધારવાની સાથે સંબંધિત છે, જ્યારે એક વિશેષ સુવિધા છે જે COVID-19 સંબંધિત સમસ્યાઓના સંદર્ભમાં દિવ્યાંગ સપોર્ટ પ્રદાન કરે

છે. આ એપ્લિકેશનની પહોંચ સબંધી સુવિધાઓ છે – સુગમ્ય ભારત અભિયાનના 3 બ્રોડ સ્તંભોમાં અપ્રાપ્યતાની ફરિયાદો વિશે નોંધણી.

એપ્લિકેશન પર નોંધણી

- > આ મોબાઇલ એપ્લિકેશન તેની નોંધણી પ્રક્રિયા સરળ હોવાને કારણે ઉપયોગમાં સરળ છે. નોંધણી માટે ફક્ત 3 ફરજિયાત ફિલ્ડમાં નામ, મોબાઇલ નંબર અને ઈમેઇલ-આઈડી આવશ્યક છે.

તકનીકી શિક્ષણ ગુણવત્તા સુધારણા કાર્યક્રમ

- > સરકાર ‘તકનીકી શિક્ષણ ગુણવત્તા સુધારણા કાર્યક્રમ’ (TEQIP) ને એક નવા પ્રોગ્રામ ‘MERITE’ પ્રોજેક્ટમાં રૂપાંતરિત કરવાની યોજના બનાવી રહી છે.

Back to Basics : તકનીકી શિક્ષણ ગુણવત્તા સુધારણા કાર્યક્રમ

- > તેની શરૂઆત વર્ષ 2002 માં વર્લ્ડ બેંકની સહાયથી માનવ સંસાધન અને વિકાસ મંત્રાલયે કરી હતી અને તેનો તબક્કાવાર રીતે અમલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- > તેનો હેતુ તકનીકી શિક્ષણની ગુણવત્તા અને સંસ્થાઓની ક્ષમતામાં વધારો કરવાનો છે.
- > તકનીકી શિક્ષણ ગુણવત્તા સુધારણા કાર્યક્રમ – III (TEQIP-III) વર્ષ 2017 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને વર્ષ 2021 સુધીમાં પૂર્ણ થશે.
- > તેનો હેતુ એન્જિનિયરિંગ શિક્ષણની ગુણવત્તામાં સુધારો લાવવા માટે એક મુખ્ય ઘટક તરીકે તકનીકી શિક્ષણનો વિકાસ કરવાનો છે.
- > તેનો ઉદ્દેશ્ય ઓછી આવકવાળા રાજ્યોમાં એન્જિનિયરિંગ સંસ્થાઓની ગુણવત્તા સુધારવાનો છે.

MERITE પ્રોજેક્ટ વિશે

- > આ પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ TEQIP ની જેમ તકનીકી શિક્ષણમાં સુધારો કરવાનો છે.
- > જો કે, MERITE પ્રોજેક્ટ હજી વૈચારિક તબક્કે છે અને તેને કેબિનેટની મંજૂરી મળી નથી.
- તકનીકી શિક્ષણમાં સુધારણા માટેની અન્ય પહેલ:
 - > માર્ગદર્શન અને માર્ગદર્શક (AICTE).
 - > ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એઈમ્સ (IoE) યોજના
 - > રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (NEP)માં માતૃભાષામાં તકનીકી શિક્ષણ આપવાની દરખાસ્ત કરે છે.
 - > આ ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્ત કરવો કે વિદ્યાર્થીઓ તેમની માતૃભાષામાં વ્યાવસાયિક અભ્યાસક્રમો જેમ કે દવા, એન્જિનિયરિંગ, કાયદો વગેરેનો અભ્યાસ કરી શકે.
 - > તે વર્ગ 8 સુધી પ્રાદેશિક ભાષામાં ભણાવવાનું સૂચન કરે છે અને અભ્યાસક્રમને એવી ભાષામાં વાંચવા માટે સક્ષમ બનાવે છે કે જેમાં વિદ્યાર્થી આરામદાયક હોય.
 - > ઉચ્ચ ઈનોવેશન યોજના (UAY).

રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃતિ મહોત્સવ 2021

- > તાજેતરમાં રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃતિ મહોત્સવ 2021ની ત્રીજી અને અંતિમ આવૃત્તિ 27 ફેબ્રુઆરી, 2021 ના રોજ પશ્ચિમ બંગાળ ના મુર્શિદાબાદમાં શરૂ થઈ.
- > આ પ્રસંગે સ્થાનિક કલાકારો દ્વારા વિવિધ રંગારંગ કાર્યક્રમો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં 'બાઉલ ગાન', 'અલકુપ ગાન', 'લેટો ગાન', 'ઝુમુરિયા' અને રંપા લોકનૃત્યનો સમાવેશ થાય છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃતિ મહોત્સવ સંસ્કૃતિ મંત્રાલયનો પ્રમુખ ઉત્સવ છે.
- > તેનું આયોજન વર્ષ 2015 થી સાત ઝોનલ કલ્ચર સેન્ટર્સ (Zonal Culture Centres)ની સક્રિય ભાગીદારીથી કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- > તેની શરૂઆત દેશના સમૃદ્ધ અને વૈવિધ્યસભર વારસાને આપણા સમગ્ર સમૃદ્ધ અને વિવિધ આયામો જેમકે— હસ્તકલા, ખાદ્ય પદાર્થ, પેઈન્ટિંગ, શિલ્પ અને પર્ફોર્મિંગ આર્ટ્સ – લોક, આદિજાતિ, શાસ્ત્રીય અને સમકાલીન બધાને એક સ્થાને પ્રદર્શિત કરવાના ઉદ્દેશ્યથી કરવામાં આવી હતી.

મહત્વ

- > આ ભારતની વાઈબ્રન્ટ સંસ્કૃતિ ને રંગભવનો (Auditorium) અને ગેલેરીઓ (Galleries) સુધી સીમિત રાખવાની જગ્યાએ જન-જન સુધી પહોંચાડવામાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવી રહ્યું છે.
- > તે વિવિધ રાજ્યોમાં અન્યરાજ્યોની લોક અને આદિવાસી કલા, નૃત્ય, સંગીત, રાંધણકળા અને અન્ય રાજ્યોની સંસ્કૃતિના પ્રદર્શનમાં મદદગાર સાબિત થાય છે, જે 'એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત' (Ek Bharat Shreshtha Bharat) ના લક્ષ્યને મજબૂત બનાવે છે.
- > આ ઉપરાંત, તે કલાકારો અને કારીગરોને તેમની આજીવિકાને ટેકો આપવા માટે એક અસરકારક પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે.
- > તે લોકો (ખાસ કરીને યુવાનો) ને તેમની સ્વદેશી સંસ્કૃતિ, તેની વિવિધલક્ષી પ્રકૃતિ, ભવ્યતા અને ઐતિહાસિક મહત્વ સાથે સહસ્રાબ્દીથી ભારતને એક રાષ્ટ્ર તરીકે જોડતો રહ્યો છે.
- > હમણાં સુધી રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃતિ મહોત્સવનું આયોજન દિલ્હી, વારાણસી, બેંગલોર, તવાંગ, ગુજરાત, કર્ણાટક, ટિહરી અને મધ્યપ્રદેશ વગેરે જેવા વિવિધ સ્થળોએ કરવામાં આવ્યું છે.

એક ભારત શ્રેષ્ઠ ભારત

- > આ અભિયાનને વર્ષ 2015 માં વિવિધ રાજ્યો / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના લોકો વચ્ચે જોડાણને વધારવાના હેતુથી શરૂ કરવામાં આવી હતી જેથી વિવિધસંસ્કૃતિના લોકો વચ્ચે પરસ્પર સમજણ અને સંબંધો વધારી શકાય ભારતની એકતા અને અખંડિતતાને મજબૂત કરી શકાય.

- > તે શિક્ષણ મંત્રાલયની પહેલ છે.
- > આ પહેલના વ્યાપક ઉદ્દેશો નીચે મુજબ છે:
- > રાષ્ટ્રની વિવિધતામાં એકતા ઉભી કરવા અને લોકો વચ્ચે પરંપરાગત રીતે પ્રવર્તિત ભાવનાત્મક બંધન જાળવવા અને મજબૂત કરવા.
- > તમામ ભારતીય રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો વચ્ચે સંવાદ અને સારા સંબંધો સ્થાપિત કરીને રાષ્ટ્રીય એકતાની ભાવનાને પ્રોત્સાહન આપવું.
- > લોકોને ભારતની વિવિધતા સમજવા, પ્રશંસા કરવા અને વિવિધ રાજ્યોના સમૃદ્ધ વારસો અને સંસ્કૃતિ, રીતરિવાજો અને પરંપરાઓ પ્રદર્શિત કરવાના ઉદ્દેશ સાથે સામાન્ય ઓળખની ભાવનાને પ્રોત્સાહન આપવા.
- > લાંબા ગાળાના કાર્યમાં વ્યસ્ત રહેવા માટે, શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો અને અનુભવો વહેંચીને વિવિધ રાજ્યો વચ્ચે શીખવાની વૃત્તિને પ્રોત્સાહન આપવું વાતાવરણ બનાવવું.
- > દેશના દરેક રાજ્ય અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોને એક સમયગાળા માટે બીજા રાજ્ય / કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ સાથે જોડવામાં આવશે, જે દરમિયાન તેઓ ભાષા, સાહિત્ય, ખોરાક, તહેવારો, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો, પર્યટન વગેરે ક્ષેત્રે એક બીજા સાથે જોડાણ અનુભવશે.

પ્રાદેશિક સંસ્કૃતિ કેન્દ્ર

- > આ કેન્દ્રોનું લક્ષ્ય પ્રાચીન ભારતીય સંસ્કૃતિને મજબૂત બનાવવાનું અને એકંદર રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃતિને વિકસિત અને સમૃદ્ધ બનાવવાનું છે.
- ભારતમાં સાત પ્રાદેશિક સંસ્કૃતિ કેન્દ્રો (ZCC) કાર્યરત છે:
- > પૂર્વી પ્રાદેશિક સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર, કોલકાતા
- > ઉત્તર-મધ્ય ઝોન સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર, અલ્હાબાદ
- > ઉત્તર પૂર્વ ઝોન સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર, દિમાપુર
- > ઉત્તર ઝોન સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર, પટિયાલા
- > દક્ષિણ-મધ્ય ઝોન સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર, નાગપુર
- > સાઉથ ઝોન કલ્ચરલ સેન્ટર, થાંજાવર
- > વેસ્ટ ઝોન કલ્ચરલ સેન્ટર, ઉદયપુર
- > આ કેન્દ્રો નિયમિતપણે દેશભરમાં વિવિધ સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ અને કાર્યક્રમોનું આયોજન કરે છે.
- > આ કેન્દ્રો દ્વારા સંચાલિત અન્ય કેટલીક યોજનાઓ નીચે મુજબ છે.
- > યુવા પ્રતિભાશાળી કલાકારો માટે એવોર્ડ
- > ગુરૂ શિષ્ય પરંપરા
- > થિયેટર કાયાકલ્પ
- > શિલ્પગ્રામ
- > ઓફ્ટેવ અને નેશનલ કલ્ચરલ એક્સચેન્જ પ્રોગ્રામ (NCEP)

પીએમ મોદીએ મેરીટાઇમ ઇન્ડિયા સમિટની બીજી આવૃત્તિનું ઉદ્ઘાટન કર્યું

- વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ 2 માર્ચ, 2021 ના રોજ વર્યુઅલ મોડમાં મેરીટાઇમ ઇન્ડિયા સમિટ (એમઆઈએસ) ની બીજી આવૃત્તિનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ ઉપરાંત મંત્રાલયે વિવિધ કંપનીઓ સાથે અનેક મેમોરેન્ડમ્સ ઓફ અન્ડરસ્ટેન્ડિંગ (એમઓયુ) પર હસ્તાક્ષર કરવાનું શરૂ કર્યું છે.
- તાજેતરમાં, મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટે 7,400 કરોડના એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- આ સમિટના ભાગ રૂપે 20,000 કરોડના એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવશે.
- આ સમિટના ઉદ્ઘાટન સત્રમાં મંત્રી-સ્તરની ભાગીદારીને ચિહ્નિત કરવામાં આવશે, જેમાં રશિયા, અફઘાનિસ્તાન, ઈરાન, ઉઝબેકિસ્તાન અને આર્મેનિયાના સહભાગીઓ સામેલ થશે.
- તે એક અનોખું પ્લેટફોર્મ પણ પ્રદાન કરશે જે દરિયાઈ નિષ્ણાતો, ક્ષેત્રના નિષ્ણાતો, નીતિ આયોજકો, વરિષ્ઠ સરકારી અધિકારીઓ, શિપિંગ લાઈન માલિકો, ઘરેલું અને આંતરરાષ્ટ્રીય રોકાણકારો અને વિશ્વના ઘણા ભાગોના મોટા બંદરોના પ્રતિનિધિઓ જેવા ભાગીદારોની ભાગીદારીને ચિહ્નિત કરશે.
- આ શિખર સંમેલનમાં ભારતીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય બંદરો, શિપિંગ અને દરિયાઈ કંપનીઓ અને રોકાણકારો સાથે વાતચીત અને સહયોગ માટે મંચોનું પણ આયોજન કરશે.

શિખર સંમેલનનો ઉદ્દેશ

- વૈશ્વિક દરિયાઈ ક્ષેત્રે ભારતને આગળ વધારવાના લક્ષ્ય સાથે દરિયાઈ ભારત સમિટનું આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- કેન્દ્રીય શિપિંગ પ્રધાને તાજેતરમાં મેરીટાઇમ ઇન્ડિયા સમિટની બીજી આવૃત્તિ અને <http://www.maritimeindiasummit.in> નામની વેબસાઈટ માટે એક બ્રોશર લોન્ચ કર્યું છે. આ વર્ષે શિખર સંમેલનને COVID-19 રોગચાળાને કારણે વર્યુઅલ સ્થિતિમાં યોજવામાં આવશે. આ સમિટ માટે પ્રદર્શકો અને મુલાકાતીઓ માટે નોંધણી 11 ફેબ્રુઆરી, 2021 થી શરૂ કરવામાં આવી હતી.

સંસદ ટીવી

- ‘રાજ્યસભા ટીવી’ અને ‘લોકસભા ટીવી’ ને મર્જ કરીને ‘સંસદ ટીવી’ બનાવવાની દરખાસ્તને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

- ભારતીય વહીવટી સેવા (IAS)ના નિવૃત્ત અધિકારી રવિ કપૂરને આગામી એક વર્ષના સમયગાળા માટે ‘સંસદ ટીવી’ના મુખ્ય કાર્યકારી અધિકારી તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સંસદ ટીવી લોકસભા અને રાજ્યસભાની કાર્યવાહી બે અલગ અલગ ચેનલો દ્વારા ટેલિકાસ્ટ કરશે.
- બંને ચેનલોના એકીકરણ અંગે પ્રસાર ભારતીના પૂર્વ અધ્યક્ષ એ.આર. સૂર્ય પ્રકાશની અધ્યક્ષતામાં રચાયેલી સમિતિના અહેવાલના આધારે રાજ્યસભાના અધ્યક્ષ એમ. વેંકેયા નાયડુ અને લોકસભા અધ્યક્ષ ઓમ બિરલાએ સંયુક્તપણે આ નિર્ણય લીધો હતો.
- આ સમિતિની રચના સંસદની કામગીરી અંગે વધુ માહિતી આપવા માટે નીતિ ઘડવાની ભલામણ કરવા માટે કરવામાં આવી હતી. સમિતિએ સૂચવ્યું છે કે નવી ચેનલ પર બંને ગૃહોની કાર્યવાહી ઉપરાંત ગૃહની અન્ય વિવિધ પ્રવૃત્તિઓથી સંબંધિત માહિતીનો પણ પ્રસાર કરવામાં આવશે, જેમાં સંસદસભ્યો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી સંસદીય સમિતિઓની કામગીરી અને વિકાસ પ્રવૃત્તિઓનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- પૂર્વ લોકસભા અધ્યક્ષ સોમનાથ ચેટરજીના પ્રયત્નો બાદ 24 જુલાઈ, 2006 ના રોજ ‘લોકસભા ટીવી’ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- ટીવી ચેનલ તરીકે ‘લોકસભા ટીવી’ ની રજૂઆત પહેલાં, કેટલીક ચોક્કસ સંસદીય પ્રવૃત્તિઓ ટીવી પર પ્રસારિત કરવામાં આવી હતી, જેમ કે – સંયુક્ત બેઠકમાં રાષ્ટ્રપતિનું સંબોધન વગેરે.
- જ્યારે, ‘રાજ્યસભા ટીવી’ ની શરૂઆત વર્ષ 2011 માં થઈ હતી. રાજ્યસભાની કાર્યવાહીનું લાઈવ ટેલિકાસ્ટ ઉપરાંત ‘રાજ્યસભા ટીવી’ સંસદીય બાબતોનું વિશ્લેષણ પણ પ્રસ્તુત કરે છે અને જ્ઞાન આધારિત વિશિષ્ટ કાર્યક્રમોનું એક મંચ આપે છે. આ કારણે ‘રાજ્યસભા ટીવી’ સામાન્ય લોકોમાં વધુ પ્રચલિત માનવામાં આવે છે.

ગ્લોબલ બાયો-ઇન્ડિયા -2021

- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ પ્રધાન દ્વારા નવી દિલ્હી ખાતે વૈશ્વિક બાયો-ભારત-2021 ની બીજી આવૃત્તિનું વર્યુઅલ મોડ દ્વારા ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું.
- તે રાષ્ટ્રીય સ્તરે અને વૈશ્વિક સમુદાયમાં ભારતના બાયોટેકનોલોજી ક્ષેત્રની તાકાત અને તકોનું પ્રદર્શન કરે છે.
- પ્રધાને ‘રાષ્ટ્રીય બાયોટેક સ્ટ્રેટેજી’ નું અનાવરણ કર્યું અને આ પ્રસંગે વૈશ્વિક બાયો-ભારતના વર્યુઅલ પ્રદર્શનનું ઉદ્ઘાટન પણ કર્યું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

> તે બાયોટેકનોલોજીનું એક મેગા આંતરરાષ્ટ્રીય મંડળ છે, જેમાં આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ, નિયમનકારી સંસ્થાઓ, કેન્દ્રીય અને રાજ્ય મંત્રાલયો, SMEs, મોટા ઉદ્યોગો, બાયોકલસ્ટરો, સંશોધન સંસ્થાઓ, રોકાણકારો અને સ્ટાર્ટઅપ ઈકોસિસ્ટમ સહિતના હોદ્દાદારો શામેલ છે.

■ લક્ષ્ય:

> તેનો ઉદ્દેશ્ય વૈશ્વિક સ્તરે બાયો-મેન્યુફેક્ચરિંગ હબ તરીકે ઉભરતા ઈનોવેશન હબ તરીકે ભારતની માન્યતાને ઉજાગર કરવાનો છે .

> ગ્લોબલ ઈનોવેશન ઈન્ડેક્સ રિપોર્ટ 2020 માં ભારત 48 માં ક્રમે છે .

■ ઉદ્દેશો:

> બાયો – ભાગીદારી, નીતિ ચર્ચાઓ, ભારત માટેની CEOની યોજનાઓ અને ભારતીય બાયોટેક ઈકોસિસ્ટમને આંતરરાષ્ટ્રીય ઈકોસિસ્ટમ સાથે જોડવા અને નવા વિચાર મૂલ્યાંકન અને રોકાણો માટે પ્લેટફોર્મ બનાવવું.

> મુખ્ય બાયોટેકનોલોજીકલ નવીનતાઓ, ઉત્પાદનો, સેવાઓ, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કંપનીઓની તકનીકીઓ, સ્ટાર્ટ-અપ્સ અને સંશોધન સંસ્થાઓનું પ્રદર્શન અને ઓળખ.

> આંતરરાષ્ટ્રીય કંપનીઓના મોટા કરાર પ્રોજેક્ટ તેમજ ભારતમાં મોટા વૈશ્વિક રોકાણને આકર્ષિત કરવું.

> વિશ્વ બેન્ક ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ રિપોર્ટ, 2020 અનુસાર, ભારત હવે પ્રથમ ક્રમે છે જે 2014માં દક્ષિણ એશિયાના દેશોની સરખામણીમાં 6 ક્રમે હતું.

■ આયોજકો:

> બાયોટેકનોલોજી વિભાગ, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલય અને તેની જાહેર ક્ષેત્રની અંડરટેકિંગ બાયોટેકનોલોજી ઉદ્યોગ સંશોધન સહાય પરિષદ (BIRAC) ની સાથે મળીને ઉદ્યોગ સંગઠન કન્ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયન ઈન્ડસ્ટ્રી (CII), બાયોટેકનોલોજી લેડ એન્ટરપ્રાઇઝિસ (ABLE) ના સહયોગથી સહ-આયોજિત અને ઈન્વેસ્ટ ઈન્ડિયા.

> ABLE એ બિન-નફાકારક પેન-ઈન્ડિયા મંચ છે જે ભારતીય બાયોટેકનોલોજી ક્ષેત્રનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે .

બાયોટેકનોલોજી

> બાયોટેકનોલોજી એ ટેકનોલોજી છે જે વિવિધ ઉત્પાદનોના વિકાસ અથવા નિર્માણ માટે જૈવિક પ્રણાલીઓ, સજીવ અથવા તેના ભાગોનો ઉપયોગ કરે છે.

> બાયોટેકનોલોજી આનુવંશિક રીતે સંશોધિત સૂક્ષ્મજીવાણુઓ, ફૂગ, છોડ અને પ્રાણીઓનો ઉપયોગ કરીને બાયોફર્માસ્ટિકલ્સ અને બાયોલોજિકલના ઔદ્યોગિક ધોરણે ઉત્પાદન સાથે વ્યવહાર કરે છે .

> સારવારમાં, ડાયગ્નોસ્ટિક્સ, જિનેટિકલી મોડીફાઇડ પાક ખેતી માટે, પ્રોસેસ ફૂડ, બાયરીમેડિએશન, ક્યરો સારવાર, અને ઊર્જા ઉત્પાદનનો બાયોટેકનોલોજીમાં સમાવેશ થાય.

ભારતનું બાયોટેકનોલોજી ક્ષેત્ર

> 2024 સુધીમાં ભારતના 5 ટ્રિલિયન ડોલરના અર્થતંત્રના લક્ષ્યમાં ફાળો આપવા માટે બાયોટેકનોલોજી ક્ષેત્રને ચાવીરૂપ ચાલકોમાંની એક માનવામાં આવે છે .

> મેક ઈન ઈન્ડિયા કાર્યક્રમ જેવી ભારત સરકારની નીતિગત પહેલનો હેતુ ભારતને વૈશ્વિક કક્ષાના બાયોટેકનોલોજી અને બાયો-મેન્યુફેક્ચરિંગ હબ તરીકે વિકસિત કરવાનો છે.

> ભારત વૈશ્વિક બાયોટેકનોલોજી ઉદ્યોગમાં આશરે 3% હિસ્સો ધરાવતાં વિશ્વના બાયોટેકનોલોજીના ટોચનાં 12 સ્થળોમાં શામેલ છે.

> 2020 માં ભારતીય બાયોટેકનોલોજી ઉદ્યોગના અર્થતંત્રનું મૂલ્ય 70 અબજ ડોલર હતું અને 2025 સુધીમાં તે વધીને 150 અબજ ડોલર થવાની ધારણા છે .

■ બાયોટેકનોલોજી પાર્ક્સ:

> બાયોટેકનોલોજી વિભાગ દ્વારા જરૂરી માળખાકીય સપોર્ટ પૂરા પાડવા ઉત્પાદનો અને સેવાઓમાં સંશોધનનો વિકાસ કરવા માટે દેશભરમાં બાયોટેકનોલોજી પાર્ક્સ / ઈન્ક્યુબેટર્સની સ્થાપના કરવામાં આવી છે .

> આ બાયોટેકનોલોજી પાર્ક્સ બાયોટેકનોલોજીના વ્યાપારી વિકાસ માટે વૈજ્ઞાનિકો અને નાના અને મધ્યમ કદના એન્ટરપ્રાઇઝ (SMEs)ને તકનીકી ઉષ્ણકટિબંધીકરણ, તકનીકી નિદર્શન અને પાઈલટ પ્લાન્ટ અભ્યાસ માટે સુવિધાઓ પ્રદાન કરે છે .

ડ્રાફ્ટ રાષ્ટ્રીય બાયોટેક વિકાસ વ્યૂહરચના 2020-24

> સ્ટાર્ટઅપ્સ સાથે વધુ જોડાણ અને જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી (PPP) ના મોડેલને 2025 સુધીમાં 1500 અબજ ડોલર સુધી પહોંચાડવા જણાવ્યું છે.

■ લક્ષ્ય:

> વાઈબ્રેન્ટ સ્ટાર્ટઅપ, ઉદ્યોગસાહસિક અને ઔદ્યોગિક આધાર, શિક્ષણ અને ઉદ્યોગને જોડતા અને તેનું પાલન કરવું બનાવવા .

■ ફોકસ:

> સ્ટાર્ટઅપ્સ, નાના ઉદ્યોગ અને મોટા ઉદ્યોગના સંપૂર્ણ જોડાણ સાથે, જાહેર અને ખાનગી ક્ષેત્ર, સંશોધન સંસ્થાઓ અને પ્રયોગશાળાઓમાં મજબૂત મૂળભૂત સંશોધન અને નવીનતા આધારિત ઈકોસિસ્ટમને મજબૂત બનાવવા અને તેને પોષવા.

મેરી કોમ AIBAની ચેમ્પિયન્સ અને વેટરન્સ કમિટીની નવી અધ્યક્ષ બની

> ભારતીય બોક્સર મેરી કોમની માર્ચ, 2021ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય બોક્સિંગ એસોસિએશન (AIBA)ની ચેમ્પિયન અને વેટરન્સ કમિટીના અધ્યક્ષ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > AIBAના અધ્યક્ષ ઓમર કેમલેવએ કહ્યાં કે તેમને વિશ્વાસ છે કે મેરી કોમ તેમના બહોળા જ્ઞાન અને અનુભવ સાથે આ સમિતિની સફળતામાં નોંધપાત્ર ફાળો આપશે.

Back to Basics : મેરી કોમ

- > મેરી કોમ એક ભારતીય બોક્સર છે. તે ભારતીય સંસદના વર્તમાન સભ્ય પણ છે. 25 એપ્રિલ, 2016 ના રોજ રાષ્ટ્રપતિ રામનાથ કોવિંદ દ્વારા તેમને રાજ્યસભાના ઉચ્ચ ગૃહના સભ્ય તરીકે નામાંકિત કર્યા હતા. તેણે બોક્સિંગ ક્ષેત્રે ભારત માટે ઘણા ઇતિહાસ રચ્યા છે. તે છ વખત 'વર્લ્ડ બોક્સિંગ ચેમ્પિયન' બનનારી એકમાત્ર મહિલા બોક્સર છે. તેણે આઠ વર્લ્ડ ચેમ્પિયનશીપ મેડલ જીત્યા છે. આ ઉપરાંત મેરી એકમાત્ર મહિલા બોક્સર છે જેણે પ્રથમ સાત વર્લ્ડ ચેમ્પિયનશીપમાં મેડલ જીત્યા હતા.

એવોર્ડ અને સન્માન

- > મેરી કોમને વર્ષ 2020 માં ભારતનો બીજો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડ, પદ્મ વિભૂષણથી નવાજવામાં આવ્યાં છે. 2006 માં, તેમને ભારતનો ચોથો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડ પદ્મશ્રીથી નવાજવામાં આવ્યાં. 2013 માં તેમને ત્રીજો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડ પદ્મ ભૂષણ એવોર્ડ પણ મળ્યો હતો.

NHRC દ્વારા હીરાકુડ ડિસ્પ્લેસમેન્ટ કેસમાં નોટિસ

- > રાષ્ટ્રીય માનવાધિકાર આયોગ (NHRC) એ છ દાયકા પહેલા મહાનદી પર બનેલા હીરાકુડ ડેમને કારણે વિસ્થાપિત લોકોના દુઃખમાં રાહત મેળવવા કાર્યવાહી કરવા અંગે ઓડિશા અને છત્તીસગઢના મુખ્ય સચિવોને નોટિસ ફટકારી છે.
- > હીરાકુડ ડેમના નિર્માણને કારણે લગભગ 111 ગામો ડૂબી ગયા હતા અને લગભગ 22,000 પરિવારો અસરગ્રસ્ત થયા હતા, જ્યારે આશરે 19,000 પરિવારો વિસ્થાપિત થયા હતા.

Back to Basics : હીરાકુડ ડેમ પ્રોજેક્ટ

- સ્થાપન:
 - > મહાનદીમાં વિનાશક પૂરની ઘટનાને જોઈને આ પ્રોજેક્ટની કલ્પના એમ.વિશ્વસરાયેએ વર્ષ 1937 માં કરી હતી. તેનો પ્રથમ હાઈડ્રો પાવર પ્રોજેક્ટ વર્ષ 1956 માં શરૂ થયો હતો.
- સ્થાન:
 - > આ ડેમ ઓડિશા રાજ્યના સંબલપુર શહેરથી આશરે 15 કિમીના અંતરે મહાનદી પર બનાવવામાં આવ્યો છે.
- ઉદ્દેશ:
 - > આ પ્રોજેક્ટ દ્વારા સંબલપુર, બારગઢ, બોલાંગીર અને સુબ્રનપુર જિલ્લામાં રવિ પાકની 1,55,635 હેક્ટર અને 1,08,385 હેક્ટર જમીન માટે સિંચાઈ સુવિધા પૂરી પાડવામાં આવી છે.

- > પાવર હાઉસ દ્વારા છોડવામાં આવતું પાણી મહાનદી ડેલ્ટામાં 4,36,000 હેક્ટર વિસ્તારની સિંચાઈ કરે છે.
- > વીજ ઉત્પાદન: આ ડેમની નીચે 22 કિલોમીટર દૂર બુર્લા અને ચિપલી ખાતે બે પાવર હાઉસની સ્થાપિત વીજ ઉત્પાદન ક્ષમતા 347.5 મેગાવોટ છે.

પૂર નિયંત્રણ:

- > પ્રોજેક્ટ કટક અને પુરી જિલ્લામાં 9500 ચોરસ કિલોમીટરના ડેલ્ટા વિસ્તાર સહિત મહાનદી પાટિયાને પૂર રક્ષણ પૂરું પાડે છે.

મહાનદી નદી

- > મહાનદી નદી સિસ્ટમ દ્વીપકલ્પ ભારતની ત્રીજી સૌથી મોટી નદી છે અને ગોદાવરી અને કૃષ્ણા પછી ઓડિશા રાજ્યની સૌથી મોટી નદી છે.
- > નદીનો કેચમેન્ટ વિસ્તાર છત્તીસગઢ, મધ્યપ્રદેશ, ઓડિશા, આરખંડ અને મહારાષ્ટ્ર સુધી ફેલાયેલો છે.
- > તેનો બેસિન ઉત્તરમાં મધ્ય ભારતની ટેકરીઓ, દક્ષિણ અને પૂર્વમાં પૂર્વી ઘાટ અને પશ્ચિમમાં માઈકલ શ્રેણીથી બંધાયેલ છે.
- ઉદ્દગમ:
 - > તે છત્તીસગઢ રાજ્યના અમરકંટકની દક્ષિણમાં સિહાવા નજીકના બસ્તર પર્વતોમાંથી ઉભવે છે.

મહાનદીની ઉપનદીઓ:

- > શિવનાથ નદી
- > હાસડેઓ નદી
- > બોરાઈ નદી
- > માંડ નદી
- > ઈબ નદી
- > જળો નદી
- > તેલ નદી

મહાનદી વિવાદ:

- > કેન્દ્ર સરકારે વર્ષ 2018 માં મહાનદી જળ વિવાદ ટ્રિબ્યુનલની સ્થાપના કરી.

રાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર પંચ

- > તે એક વૈધાનિક સંસ્થા છે જેની સ્થાપના 12 ઓક્ટોબર, 1993 ના રોજ માનવ અધિકાર અધિનિયમ (PHRA), 1993 હેઠળ કરવામાં આવી હતી. પ્રોટેક્શન ઓફ હ્યુમન રાઈટ્સ (સુધારો) અધિનિયમ, 2006 અને માનવ અધિકાર (સુધારો) અધિનિયમ, 2019 દ્વારા તેમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય જવાબદારી: આંતરરાષ્ટ્રીય ધારાધોરણો 'યુનાઈટેડ નેશન્સ પેરિસ સિદ્ધાંતો' દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા છે, જે નક્કી કરે છે કે રાષ્ટ્રીય માનવાધિકાર સંસ્થાને 'રાષ્ટ્રીય માનવાધિકાર દ્વારા વેચ્છિકરણ કરવું જોઈએ' સંસ્થાઓ, જોડાણ દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે' (ગાંધી) પેરિસ સિદ્ધાંતો (1993) ને ભારતમાં PHRA એક્ટ, 1993 પસાર કરીને લાગુ કરવામાં આવ્યા હતા.

- માનવાધિકારના ડિક્રેન્ડર: માનવ અધિકારના પ્રમોશન અને સંરક્ષણ માટે NHRC બનાવવામાં આવી છે.
- PHRAની કલમ 2 (1) (D) એ માનવ અધિકારને જીવન, સ્વતંત્રતા, સમાનતા અને બંધારણ દ્વારા બાંધધરીકૃત અથવા આંતરરાષ્ટ્રીય કરારમાં સમાવિષ્ટ અને ભારતમાં અદાલતો દ્વારા લાગુ કરાયેલા વ્યક્તિની ગૌરવ સંબંધિત અધિકારો તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે.
- કમ્પોઝિશન:
 - NHRC એ એક મલ્ટી-સભ્ય બોડી છે જેમાં ચેરમેન અને ચાર સભ્યો હોય છે. જે વ્યક્તિ ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ અથવા સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશ રહી ચૂક્યા છે, તે તેના અધ્યક્ષ છે.
- નિમણૂક:
 - અધ્યક્ષ અને સભ્યોની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા બનાવવામાં આવેલી છે સભ્યોની સમિતિની ભલામણો પર કરવામાં આવે છે, જેમાં વડાપ્રધાન, લોકસભાના અધ્યક્ષ, રાજ્યસભાના ઉપાપ્રધાન, બંનેમાં વિપક્ષી નેતાનો સમાવેશ થાય છે. સંસદના ગૃહો અને કેન્દ્રીય ગૃહ પ્રધાન.
- કાર્યકાળ:
 - તેના અધ્યક્ષ અને સદસ્યોની મુદત ત્રણ વર્ષ માટે અથવા 70 વર્ષ (જે અગાઉની છે) ની વય સુધી પહોંચે છે.
 - રાષ્ટ્રપતિ અમુક સંજોગોમાં અધ્યક્ષ અથવા કોઈપણ સભ્યને પદથી હટાવશે.

કાર્ય

- સિવિલ કોર્ટના અધિકાર:
 - તેમાં સિવિલ કોર્ટની તમામ સત્તાઓ છે અને તેની કાર્યવાહી ન્યાયિક છે.
 - માનવાધિકારના ઉલ્લંઘનની ફરિયાદોની તપાસના હેતુસર કોઈપણ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારના અધિકારી અથવા તપાસ એજન્સીની સેવાઓનો ઉપયોગ કરવાનો અધિકાર છે.
 - તે કોઈ ઘટનાના એક વર્ષની અંદર તેનાથી સંબંધિત કેસોની તપાસ કરી શકે છે, એટલે કે, પંચને તે તારીખથી એક વર્ષ સમાપ્ત થયા પછી માનવાધિકારનું ઉલ્લંઘન કરવાનો આરોપ લાગ્યો હોય તેવા કોઈ પણ મામલાની તપાસ કરવાનો અધિકાર નથી.
- ભલામણ શક્તિ:
 - આયોગના કાર્યો મુખ્યત્વે ભલામણકારી પ્રકૃતિના હોય છે. તેમાં માનવાધિકારના ભંગ કરનારાઓને સજા કરવાની કોઈ શક્તિ નથી, કે તે નાણાકીય રાહત સહિત પીડિતાને કોઈ રાહત આપી શકશે નહીં.
 - તેની ભલામણો સંબંધિત સરકાર અથવા સત્તાને બંધનકર્તા નથી. પરંતુ તેની ભલામણો પર એક મહિનાની અંદર કાર્યવાહી થવી જોઈએ.
 - સશસ્ત્ર દળના સભ્યો દ્વારા કરવામાં આવતા માનવાધિકારના ઉલ્લંઘનની બાબતમાં તેની ભૂમિકા, સત્તાઓ અને અધિકારક્ષેત્ર મર્યાદિત છે.

- જો ખાનગી ક્ષેત્રના માનવાધિકાર દ્વારા ઉલ્લંઘન કરવામાં આવે તો તેને પગલા લેવાનો અધિકાર નથી.

104000 F.P.O.ની રચના અને વૃદ્ધિ

- તાજેતરમાં, કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલય, સેન્ટ્રલ સેક્ટર યોજના દ્વારા 10,000 ખેડૂત ઉત્પાદક સંસ્થાઓ (FPO) ની રચના અને બઢતીની પ્રથમ વર્ષગાંઠની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : પ્રારંભ

- તેની શરૂઆત ફેબ્રુઆરી 2020 માં ઉત્તર પ્રદેશના ચિત્રકૂટમાં રૂપિયા 6865 કરોડની બજેટ જોગવાઈથી કરવામાં આવી હતી.

FPOની રચના અને બઢતી વિશે

- વર્ષ 2020-21માં FPO ની રચના માટે 2200 થી વધુ FPO ઉત્પાદન ક્લસ્ટરો ફાળવવામાં આવ્યા છે.
- અમલીકરણ કરતી એજન્સીઓ – IAS 5 વર્ષના સમયગાળા માટે દરેક FPO ગોઠવવા, નોંધણી અને વ્યવસાયિક બનાવવા માટે (વ્યવસાયિક હેન્ડલોલિંગ સપોર્ટ)

સપોર્ટ ક્લસ્ટર-આધારિત વ્યાપાર સંસ્થાઓ (CBBO)

- CBBO FPOથી સંબંધિત તમામ મુદ્દાઓની માહિતી મેળવવા માટે એક પ્લેટફોર્મ આપશે.

નાણાકીય સહાય

- 3 વર્ષના સમયગાળા માટે FPO દીઠ રૂ. 18.00 લાખની ફાળવણી.
- FPO ના દરેક ખેડૂત સભ્યને 2 હજાર રૂપિયા (FPO દીઠ મહત્તમ 15 લાખ રૂપિયા) ની ઈક્વિટી ગ્રાન્ટ આપવામાં આવશે.
- FPOમાં સંસ્થાકીય ધિરાણની ખાતરી કરવા માટે, લાયક ધિરાણ આપતી સંસ્થા તરફથી FPO દીઠ 2 કરોડ રૂપિયા સુધીની લોન ગેરંટી સુવિધાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

મહત્વ

- ખેડૂતની આવકમાં વધારો:
 - આનાથી ખેડૂતોના ખેતરો અથવા ફાર્મ ગેટમાંથી જ ઉત્પાદનના વેચાણને પ્રોત્સાહન મળશે, જેનાથી ખેડૂતોની આવકમાં વધારો થશે.
 - આના પરિણામે સપ્લાય ચેઇન ટૂંકાવી દેવાના પરિણામે માર્કેટિંગ ખર્ચમાં ઘટાડો થશે, જેનાથી ખેડૂતોને સારી આવક થશે.
- જોબ બનાવટ:
 - આનાથી ગ્રામીણ યુવાનોને વધુ રોજગારીની તકો મળશે અને ફાર્મ ગેટ નજીક માર્કેટિંગ અને મૂલ્યવર્ધન માટેના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાં વધુ રોકાણને પ્રોત્સાહન મળશે.

■ કૃષિને સપ્તઘર બનાવવું:

- > આ જમીનને ગોઠવીને ખેતીને વધુ વ્યવસ્થિત બનાવશે.
- > ખેડૂતો માટે અન્ય પહેલ
- > ટકાઉ કૃષિ માટે રાષ્ટ્રીય મિશન
- > પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના.
- > રાષ્ટ્રીય કૃષિ વિકાસ યોજના (RKVY)
- > પોષક આધારીત સબસિડી (NBS) યોજના
- > રાષ્ટ્રીય ગોકુલ મિશન.
- > પ્રધાનમંત્રી આવાસ બિમા યોજના.
- > પરંપરાગત કૃષિ વિકાસ યોજના
- > ખેડૂત નિર્માતા સંગઠન
- > પ્રોડ્યુસર ઓર્ગનાઈઝેશન (P.O.) એ પ્રાથમિક ઉત્પાદકો દ્વારા રચાયેલી કાનૂની સંસ્થા છે, તેમાં ખેડૂત, દૂધ ઉત્પાદકો, માછીમારો, વણકર, ગ્રામીણ કારીગરો, કારીગરોનો સમાવેશ થાય છે.
- > કૃષિ, બિન-કૃષિ ઉત્પાદનો, કારીગર ઉત્પાદનો, વગેરે જેવા કોઈપણ ઉત્પાદનના ઉત્પાદકોના સંગઠનનું એક સામાન્ય નામ P.O.
- > P.O. એક પ્રોડક્શન કંપની, સહકારી મંડળી અથવા અન્ય કોઈ કાયદા પેઠી હોઈ શકે છે જે સભ્યોમાં નફો / નફાની વહેંચણી પૂરી પાડે છે.
- > નિર્માતા કંપનીઓ, કેટલાક સ્વરૂપોમાં, પ્રાથમિક ઉત્પાદકોની સંસ્થાઓ POના સભ્ય બની શકે છે.
- > 'ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનો- FPO' ખાસ કરીને નાના અને સીમાંત ખેડૂત ઉત્પાદકોનો સમાવેશ થાય છે, જેથી રોકાણ, તકનીકી, ઈનપુટ્સ / ઈનપુટ્સ અને બજારોમાં વધુ સારી એક્સેસ જેવા કૃષિના અનેક પડકારોને અસરકારક રીતે દૂર કરવા માટે અસરકારક ગઠબંધન બનાવવામાં આવે. FPO એ PO નો એક પ્રકાર છે જેના સભ્યો ખેડુત છે.
- > સામાન્ય રીતે સંસ્થાઓ / સંસાધન એજન્સીઓ (RAS) ને પ્રોત્સાહન આપીને FPOને ગતિશીલતા પ્રદાન કરી શકાય છે.

સમોલ ફાર્મર્સ એગ્રિકલ્ચરલ ટ્રેડ એસોસિએશન (SFAC)

F.P.O.

- > F.P.O.ને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશથી, સંસાધન એજન્સીઓ નેશનલ બેન્ક ફોર એગ્રિકલ્ચર એન્ડ રૂરલ ડેવલપમેન્ટ (NABARD) જેવી સરકારો અને એજન્સીઓનો ટેકો મેળવે છે.

1 માર્ચ: શૂન્ય ભેદભાવ દિવસ

- > શૂન્ય ભેદભાવ દિવસ 1 માર્ચે વૈશ્વિક સ્તરે ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસની ઉજવણી મહિલાઓ અને છોકરીઓ દ્વારા ભેદભાવ અને અસમાનતાને પડકારવા માટે કરવામાં આવી હતી. તેનો હેતુ મહિલાઓના અધિકારોનું રક્ષણ અને તેમના સશક્તિકરણ અને લિંગ સમાનતાને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > શૂન્ય ભેદભાવ દિવસ યુનાઈટેડ નેશન્સ એઈડ્સ પ્રોગ્રામ દ્વારા મનાવવામાં આવે છે. આ દિવસ દર વર્ષે 1 માર્ચે ઉજવવામાં આવે છે. 2014 માં પહેલીવાર ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. તેને એઈડ્સના પ્રોગ્રામ સાથે જોડવામાં આવી રહ્યો છે કારણ કે સંયુક્ત રાષ્ટ્રનું માનવું છે કે એઈડ્સને નાબૂદ કરવા માટે મહિલાઓ સાથેના ભેદભાવ સામે લડવું મહત્વપૂર્ણ છે.

મહત્વ

- > વિશ્વમાં ત્રણમાંથી એક મહિલા હિંસાના કેટલાક પ્રકારનો સામનો કરી રહી છે. સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અનુસાર, વિશ્વની 50% થી વધુ સ્ત્રીઓ તેમની સામે હિંસાની જાણ કરે છે. તેથી, આ દિવસ જાગૃતિ લાવવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે.

ભારતમાં વાંસ માટેની તકો અને પડકારો પર રાષ્ટ્રીય પરિષદ

- > નીતી આયોગ અને ઈન્વેસ્ટ ઈન્ડિયાએ ભારતમાં વાંસ માટેની તકો અને પડકારો પર રાષ્ટ્રીય પરિષદનું આયોજન કરવા રાષ્ટ્રીય વાંસ મિશન સાથે મળીને કામ કરવાનું નક્કી કર્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > વાંસ ઈકોસિસ્ટમ વિશે ચર્ચા કરવા માટે એક રાષ્ટ્રીય કોન્ફરન્સનું આયોજન કરવામાં આવશે જેમાં સમગ્ર વેલ્યુ ચેન સિસ્ટમના ક્ષેત્રમાં સાકલ્યવાદી વિકાસને પ્રોત્સાહન મળશે.
- > ઘણા ક્ષેત્રોના નિષ્ણાતો અને હોદ્દેદારોની ચર્ચા દ્વારા રાષ્ટ્રીય વાંસ મિશનના પ્રયત્નોને વધુ વેગ આપવામાં આવશે.
- > સંમેલનનું ઉદઘાટન 25 ફેબ્રુઆરી 2021 ના રોજ કેન્દ્રીય માઈક્રો, નાના અને મધ્યમ પ્રધાન નીતિન ગડકરીએ કર્યું હતું.
- > સંશોધન સંસ્થાઓ, ખેડુતો અને ઉદ્યોગ સાહસિકોએ આ પરિષદમાં ભાગ લીધો હતો.
- > વાંસ ઉદ્યોગથી સંબંધિત તમામ વિષયોની ચર્ચા શરૂ કરી, જેમાં વાવેતરની સામગ્રીથી લઈને ઉચ્ચ-અંતિમ ઈજનેરી ઉત્પાદનો અને માર્કેટિંગ સુધીનો સમાવેશ થાય છે.
- > પરિષદમાં ચર્ચા થવાના વિષયોમાં શામેલ છે

સ્વનિર્ભર ભારત માટે વાંસ

- > નિકાસ અને વૈશ્વિક બ્રાંડિંગને પ્રોત્સાહન આપવું
- > પશુધન અને વૃક્ષારોપણની ઉપલબ્ધતા
- > નવીનતા, સંશોધન અને વિકાસ
- > કૌશલ્ય વિકાસ
- > સંસ્થાકીય કેડિટ અને આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારની એક્સેસ

પરિષદ સૂચનો

- > વાંસના વાવેતરના પ્રારંભિક વર્ષના સગર્ભાવસ્થાના સમયગાળાને ટાળવા માટે ખેડૂતો દ્વારા એગ્રોફોરેસ્ટ્રી મોડેલની સ્વીકૃતિ.

- > તેમાં મસૂર, આદુ, લીંબુ ઘાસ વગેરે સાથે આંતર પાક કરવાનું સૂચન કર્યું છે.
- > ઉપજ વધારવા અને ખેતીની અદ્યતન પદ્ધતિઓ અપનાવવા માટે વિશ્વસનીય વાવેતર સામગ્રીનો ઉપયોગ.
- > ખેતીલાયક નકામી જમીન પર વાવેતરને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ.
- > શૂન્ય કચરો નીતિનું પાલન કરવા માટે વાંસના સંપૂર્ણ ઉપયોગ માટે સંકલિત પ્રાથમિક પ્રોસેસિંગ એકમોની સ્થાપના કરવી જોઈએ.
- > ઉંચા પરિવહન ખર્ચના મુદ્દાને પહોંચી વળવા માટે જળમાર્ગની એક્સેસ અને પરિવહન સબસિડી વિકલ્પોનું સંશોધન.

ભારતના જિમ્નેસ્ટિક્સ ફેડરેશનની ઓળખ પુનઃસ્થાપિત થઈ

- > કેન્દ્રીય યુવા બાબતો અને રમત મંત્રાલયે 31 ડિસેમ્બર 2021 સુધી તાત્કાલિક અસરથી ભારતના જિમ્નેસ્ટિક્સ ફેડરેશન (GFI) નેશનલ સ્પોર્ટ્સ ફેડરેશન (NSF) તરીકે માન્યતા આપી છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > રમત મંત્રાલયે વધુમાં જણાવ્યું છે કે, 2019-2023ની મુદત માટે, રાષ્ટ્રપતિ પદ માટે સુધીર મિત્તલ અને ટ્રેઝરર પદ માટે કૌશિક બીડીવાલાની ચૂંટણી નોંધાઈ છે.
- > ઉપરાંત, એસ. શાંતિ કુમાર સિંઘ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી અંગે મણિપુર હાઈકોર્ટના નિર્ણય પછી એસ. શાંતિકુમાર સિંહની ચૂંટણી સ્વીકારવાનો નિર્ણય લેવામાં આવશે.
- > જ્યારે પરમેશ્વર પ્રજાપતની કારોબારી સભ્ય પદ માટેની ચૂંટણી NOC અને અન્ય તથ્યોની ચકાસણી કર્યા પછી સ્વીકારવામાં આવશે.
- > રમતગમત સંહિતાને અનુરૂપ G.F.I. લાવવા માટે રચનાના મહિનાની અંદર સ્પોર્ટ્સ કોડની જોગવાઈઓ વિશે પણ સ્પષ્ટ પુષ્ટિ કરવાની જરૂર રહેશે.
- > જો કે રમત મંત્રાલયે ચેતવણી આપી છે કે જો કોઈ પણ નિયમો અને શરતોનું ઉલ્લંઘન થાય તો આ માન્યતા પાછી ખેંચી શકાય છે.

ઓડિશા ભારતીય મહિલા લીગ ફૂટબોલનું આયોજન કરશે

- > ઓલ ઇન્ડિયા ફૂટબોલ ફેડરેશન દ્વારા ઘોષણા કરવામાં આવી છે કે, ઓડિશા ઇન્ડિયન વિમેન્સ લીગ (IWL) નું યજમાન કરશે. જો કે, પરંતુ તારીખોની જાહેરાત પછી કરવામાં આવશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > કોવિડ -19 કેસો વચ્ચે હવે ભારતીય ફૂટબોલ પ્રવૃત્તિઓ ફરી શરૂ કરવાના પ્રયાસો કરવામાં આવી રહ્યા છે. મેચની

શરૂઆત I-લીગ ફ્વોલિફાયરથી થઈ હતી. તે પછી ઇન્ડિયન સુપર લીગ (ISL) અને I-લીગ છે. હાલમાં ISL અને I-લીગ મેચ રમાઈ રહી છે.

મહિલા ફૂટબોલ

- > હાલના સમયમાં ભારતીય મહિલા ફૂટબોલને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ તકો મળી રહી છે. ભારતની વરિષ્ઠ ટીમ 1 ડિસેમ્બર 2021 ના રોજ બે મહિના લાંબી તાલીમ શિબિર માટે ગોવામાં એકત્રીત થશે. ભારતીય મહિલા ફૂટબોલ તુર્કીમાં રશિયા, સર્બિયા અને યુક્રેન સામે ત્રણ મેચ રમશે.

ભારતીય મહિલા લીગ

- > તે ભારતમાં આયોજિત ટોચની વર્ગની મહિલા વ્યાવસાયિક ફૂટબોલ લીગ છે. આ લીગની પ્રથમ સીઝન ઓક્ટોબર 2016 માં કટકમાં યોજાઈ હતી. ઓલ ઇન્ડિયા ફૂટબોલ ફેડરેશન (AIFF) દ્વારા તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. ટૂર્નામેન્ટ ઘણા ઉભરતા ફૂટબોલરોને તેમની પ્રતિભા દર્શાવવા માટે એક મંચ પ્રદાન કરે છે.

ઓલ ઇન્ડિયા ફૂટબોલ ફેડરેશન (AIFF)

- > તે સંચાલક મંડળ છે જે ભારતમાં એસોસિએશન ફૂટબોલનું નિયમન કરે છે. તે દક્ષિણ એશિયન ફૂટબોલ ફેડરેશનનો એક ભાગ છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1937 માં કરવામાં આવી હતી. AIFF એશિયન ફૂટબોલ કન્ફેડરેશનના સ્થાપક સભ્ય છે જે એશિયામાં ફૂટબોલની દેખરેખ રાખે છે. તે ઇન્ડિયન સુપર લીગ, સુપર કપ અને I-લીગ જેવી સ્પર્ધાત્મક ફૂટબોલ ટૂર્નામેન્ટ્સનું આયોજન કરે છે. તે ભારતની રાષ્ટ્રીય ફૂટબોલ ટીમની મહિલા ટીમનું સંચાલન પણ કરે છે.

વિનેશ ફોગટે યુક્રેનની રેસલિંગ ઇવેન્ટમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો

- > ભારતીય કુસ્તીબાજ વિનેશ ફોગટે મહિલા 53 કિલો વર્ગમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો છે. તેમણે યુક્રેનના કિવમાં 'XXIV આઉટસ્ટેન્ડિંગ યુક્રેનિયન રેસલર્સ એન્ડ કોચ મેમોરિયલ' સ્પર્ધામાં આ મેડલ જીત્યો.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > આ ઇવેન્ટમાં ભારતીય રેસલર વિનેશ ફોગટે અંતિમ મેચમાં બેલારૂસની વિશ્વની સાતમા ક્રમાંકિત વેનેસા કલાદિન્સકાયને હરાવી હતી. હવે 26 વર્ષિય કુસ્તીબાજ 4 માર્ચથી 7 માર્ચ, 2021 સુધી રોમમાં સીઝનની પ્રથમ ક્રમાંકિત ટૂર્નામેન્ટમાં ભાગ લેશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > એશિયન ગેમ્સ અને કોમનવેલ્થ ગેમ્સના સુવર્ણ ચંદ્રક વિજેતા એનાને સેમિફાઇનલમાં પ્રવેશ આપી સેમિફાઇનલમાં પ્રવેશ

કર્ચો અને ફાઇનલ માટે ક્વોલિફાય થઈ. તેણે તાજેતરમાં જ 53 કિંગ્સ કેટેગરીમાં ટોક્યો ઓલિમ્પિક્સમાં પણ પોતાનું સ્થાન પુષ્ટિ કર્યું હતું. ટોક્યો ગેમ્સ માટે ક્વોલિફાય કરનારી તે એકમાત્ર ભારતીય મહિલા રેસલર છે.

ટોક્યો ગેમ્સ 2020

- 2020 સમર ઓલિમ્પિક્સને ટોક્યો 2020 તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. જાપાનના ટોક્યો, 23 જુલાઈથી 8 ઓગસ્ટ 2021 માં યોજાનારી તે આગામી આંતરરાષ્ટ્રીય મલ્ટિ-સ્પોર્ટ ઇવેન્ટ છે. તે અગાઉ 24 જુલાઈથી 9 ઓગસ્ટ 2020 સુધી નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ COVID-19 રોગચાળાને કારણે માર્ચ 2020 માં મુલતવી રાખવામાં આવી હતી.

ઓલિમ્પિક રમતો અથવા ઓલિમ્પિક્સ

- આ અગ્રણી આંતરરાષ્ટ્રીય રમત-ગમત સ્પર્ધાઓ છે જે ઉનાળા તેમજ શિયાળાની રમતોની સ્પર્ધાઓના રૂપમાં યોજવામાં આવે છે. આ ઇવેન્ટમાં, વિશ્વભરના હજારો રમતવીરો ઘણી સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લે છે. આ રમતોને વિશ્વની અગ્રણી રમતગમત સ્પર્ધા માનવામાં આવે છે જેમાં 200 થી વધુ રાષ્ટ્રો ભાગ લે છે. રમતો સામાન્ય રીતે ઉનાળામાં ચાર વર્ષ પછી યોજવામાં આવે છે.

IIT બોમ્બે અને ભારત સરકાર, ગેમિંગમાં સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સનું નિર્માણ કરશે

- કેન્દ્રીય માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રીએ કહ્યું કે, માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય IIT બોમ્બે સાથે મળીને ગેમિંગ અને અન્ય સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં શ્રેષ્ઠતાનું કેન્દ્ર બનાવવા માટે સહયોગ કરી રહ્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- ‘બેલ બેલ મેં’ ના વર્ચુઅલ પ્રદર્શન અને એવોર્ડની ઘોષણા કરતી વખતે આ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. મંત્રીએ કહ્યું કે કેન્દ્ર સરકાર સજ્જતાના અદ્યતન સ્તરે છે. આ સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ ઇન ગેમિંગ (CoE) અમલમાં આવશે જ્યારે નવી સીઝન 2021 માં શરૂ થશે.

જરૂરિયાત

- પ્રધાને પ્રકાશ પાડ્યો હતો કે PUBG અને અન્ય રમતો, જે મોબાઇલ અને અન્ય ગેજેટ્સ પર રમવામાં આવે છે તે તદ્દન હિંસક છે અને બાળકો તેમના વ્યસની બની જાય છે. તે બાળકોના મનમાં એક જટિલતા પણ બનાવે છે. તેમણે એમ પણ કહ્યું હતું કે આવી રમતોની ટીકા કરવી એ સમાધાન નથી. ‘મેક ઇન ઇન્ડિયા પહેલ’ અંતર્ગત વધુ સારી રમતો અને એપ્લિકેશન્સ બનાવવાની જરૂર છે.

મેક ઇન ઇન્ડિયા પહેલ

- કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કંપનીઓને ભારતમાં ઉત્પાદન માટે પ્રોત્સાહિત કરવા આ પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી. અનુક્રમે રોકાણ માટે અનુકૂળ વાતાવરણ ઉભું કરવા અને આધુનિક અને કાર્યક્ષમ માળખાગત વિકાસને ધ્યાનમાં રાખીને આ પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે વિદેશી મૂડી માટે નવા ક્ષેત્રો ખોલવા માંગે છે. આ પહેલ રોજગાર પેદા કરવા અને કુશળતા વધારવા માટે 25 આર્થિક ક્ષેત્રનો લક્ષ્યાંક રાખે છે.

સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ 2021 નું ક્ષેત્ર આકારણી શરૂ કરાઈ

- હાઉસિંગ એન્ડ હાઉસિંગ અફેર્સ મંત્રાલયના સચિવ દુર્ગા શંકર મિશ્રાએ સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ, 2021 નું ક્ષેત્ર આકારણી શરૂ કરી છે. ભારત સરકાર દ્વારા આ વાર્ષિક સ્વચ્છતા સર્વેક્ષણની છટ્ટી આવૃત્તિ છે.

Back to Basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ 2021 હાઉસિંગ અને હાઉસિંગ અફેર્સ મંત્રાલય દ્વારા વર્ષ 2016 માં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. શહેરોને સ્વચ્છતાની સ્થિતિમાં સુધારો કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા માટે તે એક સ્પર્ધાત્મક માળખા તરીકે શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે નાગરિકોને મોટા પાયે ભાગ લેવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- 2016 માં, જ્યારે આ પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે 10 મિલિયનથી વધુ વસ્તીવાળા ફક્ત 73 શહેરોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ પછીના સર્વેક્ષણમાં શહેરોની સંખ્યામાં વધારો થયો. 2017 માં, 434 શહેરોને આવરી લેવામાં આવ્યા હતા; 2018 માં 4203 શહેરોને આવરી લેવામાં આવ્યા હતા; 2019 માં, 4237 શહેરોને આવરી લેવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે 2020 માં તેનો વિસ્તાર 4242 શહેરોમાં કરવામાં આવ્યો હતો.

સ્વચ્છ સર્વેક્ષણનું મહત્વ

- સ્વચ્છ સર્વેક્ષણની શરૂઆત ભારતના શહેરો અને નગરો વચ્ચે સ્વસ્થ સ્પર્ધાત્મક ભાવનાના આધારે કરવામાં આવી હતી.

કેવી રીતે સર્વે હાથ ધરવામાં આવે છે?

- સર્વેક્ષણ માટેની –ઓન–ફીલ્ડ આકારણી દર વર્ષે 4 થી 31 જાન્યુઆરીની વચ્ચે લેવાય છે. 2021 માં, COVID-19 રોગચાળાને લીધે તે મોડું થયું. મૂલ્યાંકન 1-28 માર્ચ 2021 ની વચ્ચે લેવામાં આવશે.

સ્વચ્છ સર્વે 2021

- આ પ્રક્રિયાને વધુ મજબૂત બનાવવા માટે, દર વર્ષે સર્વેક્ષણની ફેમવર્ક નવીન રીતે ડિઝાઇન કરવામાં આવે છે. સ્વચ્છતા મૂલ્ય સાંકળમાં સ્થિરતા જાળવવા માટે, વર્ષ 2021 ના સૂચકાંકો ગંદાપાણીના ઉપચાર અને ફરીથી ઉપયોગ જેવા પરિમાણો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

ગોલ્ડન ગ્લોબ એવોર્ડ 2021 ની જાહેરાત કરી

- 78 મો ગોલ્ડન ગ્લોબ એવોર્ડ સમારોહ તાજેતરમાં 28 ફેબ્રુઆરી, 2021 ના રોજ વર્ચુઅલ તેમજ ઓફલાઇન ફોર્મેટમાં યોજાયો હતો. લોસ એન્જલસ અને ન્યુ યોર્ક સિટીમાં થી એવોર્ડ સમારંભનું શૂટિંગ કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- આ એવોર્ડ સમારોહનું સંચાલન એમી પોહલર અને ટીના ફેએ કર્યું હતું. બધા વિજેતા સ્ટાર્સે વર્ચુઅલ મોડમાં તેમના એવોર્ડ સ્વીકાર્યા. તેમણે સ્વીકાર્ય ભાષણ પણ વર્ચુઅલ રીતે આપ્યું.

વિજેતા

- આ વર્ષે નેટફિલક્સ સૌથી વધુ 42 નામાંકન મેળવ્યા છે. તેમાં થી 22 નામાંકનો, ફિલ્મ કેટેગરીમાં હતા જેમાં બેસ્ટ પિક્ચર (ડ્રામા) નામાંકનનો સમાવેશ થાય છે. નેટફિલક્સ ફિલ્મ 'માંક' અને 'ધ ટ્રાયલ ઓફ શિકાગો 7' બેસ્ટ ફિલ્મ (ડ્રામા) માટે નામાંકિત થઈ હતી.

બેસ્ટ મોશન પિક્ચર-ડ્રામા એવોર્ડ

- સર્વશ્રેષ્ઠ મોશન પિક્ચર-ડ્રામા એવોર્ડ 'નોમેન્ડલેન્ડ'ને આપવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે સર્વશ્રેષ્ઠ નિર્દેશકનો એવોર્ડ ન નોમેન્ડલેન્ડના ડિરેક્ટર ફ્લો ઝોને આપવામાં આવ્યો હતો.

મોશન પિક્ચરમાં બેસ્ટ એક્ટર

- બેસ્ટ એક્ટર ઈન એ મોશન પિક્ચરનો એવોર્ડ દિવંગત અમેરિકન અભિનેતા ચેડવિક બોઝમેનને આપવામાં આવ્યો હતો.

Map my india એ કોરોના રસીકરણ કેન્દ્ર શોધવા માટે સુવિધા શરૂ કરી

- ડિજિટલ મેપિંગ અને લોકેશન બેઝ્ડ ડીપ-ટેક પ્રોડક્ટ અને પ્લેટફોર્મ કંપની, Map my india એ તેની મોબાઇલ એપ્લિકેશન તેમજ તેની સત્તાવાર વેબસાઇટ માટે લક્ષિત નકશા અને નજીકની શોધ સુવિધાઓ શરૂ કરી છે. આ સુવિધા ભારતીયોને દેશભરમાં કોરોનાવાયરસ વાયરસ રસીકરણ કેન્દ્રો શોધવામાં મદદ કરશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- ભારત સરકારે પણ આ સુવિધાઓને cowin.gov.in માં એકીકૃત કરી છે જે સત્તાવાર કોવિડ-19 રસીકરણ નોંધણી પોર્ટલ છે. આ સુવિધા લોકોને માર્ગદર્શન આપવા અને નજીકના રસીકરણ કેન્દ્રો સાથે જોડવામાં મદદ કરશે.

COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન Map my india ની ભૂમિકા**ભૂમિકા**

- કોવિડ-19 રોગચાળો ભારતમાં પ્રવેશ્યો ત્યારથી, Map my india, કોરોના સંબંધિત તમામ સ્થળો, ઉપચાર, પરીક્ષણ, એકલતા કેન્દ્રો અને તમામ નિવારણ ક્ષેત્રોને વાસ્તવિક સમયમાં મેપ કરી રહ્યો છે. મહત્વના રસીકરણના પ્રયાસો અવિરત બનાવવા માટે તેણે Map my india ના નકશા પર ભારતમાં તમામ રસીકરણ કેન્દ્રો મૂક્યા છે.

Map my india

- તે એક ભારતીય ટેકનોલોજી કંપની છે જે ડિજિટલ નકશા ડેટા, સ્થાન-આધારિત સાસ, ટેલિમેટિક્સ સેવાઓ અને GIS AI સેવાઓનું ઉત્પાદન કરે છે. આ કંપનીની સ્થાપના 1992 માં રાકેશ અને રશિમ વર્માએ કરી હતી. તેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં છે. કંપનીની મુંબઈ અને બેંગલોરમાં પ્રાદેશિક કાર્યાલય પણ છે, જ્યારે તેની આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્યાલય સાન ફ્રાન્સિસ્કોમાં સ્થિત છે. આ કંપનીએ તાજેતરમાં તેની 'મૂવ' નામની એપ્લિકેશન માટે 'આત્મનિર્ભર એપ્લિકેશન ચેલેન્જ' જીતી છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- રાકેશ અને રશિમ વર્માએ 1992 માં CE ઈન્ફો સિસ્ટમ્સ નવી દિલ્હી નામની સ્ટાર્ટ-અપ શરૂ કરી હતી. બાદમાં તેણે વેબ મેપિંગ તકનીક વિકસાવવા અને ઉત્પાદનો અને સેવાઓ પ્રદાન કરવાનું કામ શરૂ કર્યું.

LinkedIn Opportunity Index 2021

- LinkedIn Opportunity Index 2021 તાજેતરમાં પ્રકાશિત થયું હતું. આ અહેવાલ મહિલાઓની તકો પર કેન્દ્રિત છે. તેમાં કોવિડ -19 રોગચાળા વચ્ચે લિંગ ભેદભાવ ભારતમાં કામ કરતી મહિલાઓની કારકિર્દીની પ્રગતિને ધીમું કેવી રીતે બનાવે છે તેના પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- આ અનુક્રમણિકા અનુસાર, કોવિડ-19 રોગચાળાએ ભારતની કામ કરતી મહિલાઓને અન્ય દેશોની શ્રમજીવી મહિલાઓની તુલનામાં સૌથી વધુ અસર કરી છે.
- આ અનુક્રમણિકા જણાવે છે કે ભારતમાં કામ કરતી મહિલાઓ સમાન પગાર અને તક માટે સંઘર્ષ કરી રહી છે.

- > આ અહેવાલ મુજબ; ભારતમાં 22% કામ કરતી મહિલાઓમાંની એક, તેમની કારકિર્દીમાં આગળ વધવાની તકોથી નાખુશ નથી. આ મહિલાઓના મતે તેમની કંપનીઓ પુરૂષો પ્રત્યે પક્ષપાત કરે છે.
- > આ ઉપરાંત, 85% કામ કરતી મહિલાઓનો દાવો છે કે તેઓ ભારતમાં વૃદ્ધિ અથવા બઢતીમાંથી ચૂક ચૂક્યા છે, જ્યારે એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં આ આંકડો 60% છે.
- > આ અહેવાલમાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે, ભારતમાં 37% કામ કરતી મહિલાઓને પુરૂષો કરતાં ઓછી તકો મળે છે.
- > પુરૂષો કરતાં 37% સ્ત્રીઓને ઓછી ચુકવણી કરવામાં આવે છે.
- > LinkedIn Opportunity Index 2021 ના તારણોમાં વધુમાં જણાવાયું છે કે મહિલાઓ હવે એવા એમ્પ્લોયરની શોધ કરે છે કે જેઓ તેમની સાથે સમાન વર્તે. અન્ય મહિલાઓ ઈચ્છે છે કે તેઓ તેમની કુશળતા અનુસાર કાર્ય કરે.

કારકિર્દીના વિકાસમાં અવરોધો

- > ભારતમાં, આવશ્યક વ્યાવસાયિક કુશળતાનો અભાવ કામ કરતી સ્ત્રીઓ માટે કારકિર્દીના વિકાસમાં અવરોધ ઉભો કરે છે. આ અવરોધોને કારણે, મહિલાઓનો મત છે કે સંસ્થાઓએ પ્રસૂતિ નીતિઓ અને વિકાસલક્ષી કાર્યક્રમો તરફ પગલાં ભરવા જોઈએ.

ત્રીજા જનૌષધિ દિવસની ઉજવણીનો પ્રારંભ

- > ત્રીજા જનૌષધિ દિવસની ઉજવણી 1 માર્ચ 2021 ના રોજ શરૂ થઈ. તે એક અઠવાડિયા સુધીનો ઉત્સવ છે અને 7 માર્ચ, 2021 ના રોજ સમાપન થશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > જન ઔષધિ કેન્દ્રો દ્વારા ઉજવણી નિમિત્તે આરોગ્ય તપાસ-શિબિર યોજવામાં આવી હતી. આરોગ્ય તપાસણી પ્રવૃત્તિઓમાં સુગર લેવલ ચેક-અપ, બ્લડ પ્રેશર ચેક-અપ, ડોક્ટરની મફત સલાહ અને મફત ડ્રગ વિતરણ શામેલ છે. શિબિરમાં સામાન્ય જનતાને જન ઔષધિ કેન્દ્રો પર વેચાયેલી દવાઓની કિંમત, લાભ અને ગુણવત્તા વિશે માહિતગાર કરવામાં આવ્યા હતા.

ભારતના વડા પ્રધાન જન ઔષધિ પ્રોજેક્ટ (PMBJP)

- > પોષણક્ષમ ભાવે ગુણવત્તાયુક્ત દવાઓ પ્રદાન કરવા ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વિભાગ દ્વારા વડાપ્રધાન ભારતી જનૌષધિ પ્રોજેક્ટની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. આ યોજના અંતર્ગત 'પ્રધાનમંત્રી ભારતીય જનૌષધિ કેન્દ્ર' નામથી વિશેષ કેન્દ્રો બનાવવામાં આવ્યા છે, જેથી સામાન્ય કિંમતી દવાઓ ઓછી કિંમતે ઉપલબ્ધ થઈ શકે. આ સામાન્ય દવાઓને ફાર્મા પબ્લિક સેક્ટર અન્ડરટેકન્સ ઓફ ઈન્ડિયા (BPPI)

દ્વારા ખરીદવામાં આવી છે, જે તમામ C.P.S.U.ના ટેકાથી ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વિભાગ હેઠળ સ્થાપિત કરવામાં આવી છે. BPPI આ જનૌષધિ કેન્દ્રો દ્વારા સામાન્ય દવાઓના માર્કેટિંગમાં પણ મદદ કરે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > UPA સરકાર દ્વારા આ યોજના 2008 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. વર્ષ 2015 માં, આ યોજના ભારતના વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા ફરીથી રજૂ કરવામાં આવી હતી. આ ઝુંબેશ દેશભરમાં 'જન ઔષધિ મેડિકલ સ્ટોર' દ્વારા જેનરિક દવાઓના વેચાણ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી. સપ્ટેમ્બર 2015 માં, 'જન ઔષધિ યોજના' નામ બદલીને 'વડાપ્રધાન જનૌષધિ યોજના' (PMJY) કરવામાં આવ્યું. નવેમ્બર, 2016 માં તેને બદલીને 'વડા પ્રધાન ભારતી જનૌષધિ યોજના' કરી દેવામાં આવી હતી.

AI Game Changers: નાસ્કોમે ભારતમાં AI નવીનીકરણને વેગ આપવા માટે કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો

- > નેશનલ એસોસિએશન સોફ્ટવેર અને સર્વિસ કંપનીઓ (નાસ્કોમ) ભારતમાં તેનો 'AI ગેમ ચેન્જર્સ' કાર્યક્રમ શરૂ કરી રહી છે.

Back to Basics : AI ગેમ ચેન્જર્સ

- > આ કાર્યક્રમ દેશભરમાં AI-આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ આધારિત નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે શરૂ કરવામાં આવશે. આ પ્રોગ્રામ માઈક્રોસોફ્ટના સહયોગથી ચલાવવામાં આવશે. તેને 'AI ફોર ઈન્ડિયા' મિશન અંતર્ગત શરૂ કરાઈ હતી. નાસ્કોમ અને માઈક્રોસોફ્ટ 'AI ગેમ ચેન્જર્સ' પ્રોગ્રામના વિકાસ અને પ્રોત્સાહન માટે સહયોગમાં કાર્ય કરશે.

કાર્યક્રમ ઉદ્દેશ

- > આ AI પ્રોગ્રામ નાસ્કોમને એક્સપિરિન્સ AI સમિટમાં તેના સફળ AI અમલીકરણ માટે નવીનતાઓને ઓળખવામાં મદદ કરશે. તે ભારતની સૌથી મોટી AI સમિટમાંની એક છે. આ સમિટ તેમના AI આધારિત ઉત્પાદનો અને ઉકેલોને પ્રદર્શિત કરવા માટે સ્ટાર્ટ-અપ્સ, શિક્ષણવિદો, સરકારો, સાહસો અને NGO માટે એક મંચ તરીકે સેવા આપશે.

સોફ્ટવેર અને સર્વિસ કંપનીઓનું નેશનલ એસોસિએશન (નાસ્કોમ)

- > તે ભારતમાં એક બિન-સરકારી વેપાર સંગઠન છે. તેમાં મુખ્યત્વે ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી (IT) અને બિઝનેસ પ્રોસેસ આઉટસોર્સિંગ (BPO) ઉદ્યોગો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે. આ જૂથની સ્થાપના વર્ષ 1988 માં થઈ હતી.

ભારત 2035 સુધીમાં બંદર પ્રોજેક્ટમાં 82 અબજ ડોલરનું રોકાણ કરશે

- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ કહ્યું છે કે ભારત 2035 સુધીમાં બંદર પ્રોજેક્ટમાં 82 અબજ ડોલરનું રોકાણ કરશે. વડાપ્રધાને સ્વનિર્ભર ભારતની દ્રષ્ટિ હાંસલ કરવા માટે વિવિધ સુધારાઓ દ્વારા વૈશ્વિક કક્ષાના દરિયાઈ માળખાગત નિર્માણ પર ભાર મૂક્યો છે. PM મોદીએ ગઈકાલે વીડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા મેરીટાઈમ ઈન્ડિયા સમિટ -2021 નું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ ઉપરાંત મંત્રાલયે વિવિધ કંપનીઓ સાથે અનેક મેમોરેન્ડમ્સ ઓફ અન્ડરસ્ટેન્ડિંગ (MoU) પર હસ્તાક્ષર કરવાનું શરૂ કર્યું છે.
- તાજેતરમાં, મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટે 7,400 કરોડના MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- આ સમિટના ભાગ રૂપે 20,000 કરોડના MoU પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવશે.
- આ સમિટના ઉદ્ઘાટન સત્રમાં મંત્રી-સ્તરની ભાગીદારીની નિશાની રહેશે, જેમાં રશિયા, અફઘાનિસ્તાન, ઈરાન, ઉઝબેકિસ્તાન અને આર્મેનિયાના સહભાગીઓ સામેલ થશે.
- તે એક અનોખું પ્લેટફોર્મ પણ પ્રદાન કરશે જે દરિયાઈ નિષ્ણાતો, ક્ષેત્રના નિષ્ણાતો, નીતિ આયોજકો, વરિષ્ઠ સરકારી અધિકારીઓ, શિપિંગ લાઈન માલિકો, ઘરેલું અને આંતરરાષ્ટ્રીય રોકાણકારો અને વિશ્વના ઘણા ભાગોના મોટા બંદરોના પ્રતિનિધિઓ જેવા ભાગીદારોની ભાગીદારીને ચિહ્નિત કરશે.
- સમિટ ભારતીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય બંદરો, શિપિંગ અને દરિયાઈ કંપનીઓ અને રોકાણકારો સાથે વાતચીત અને સહયોગ માટે મંચોનું પણ આયોજન કરશે.

સમિટ ઉદ્દેશ

- વૈશ્વિક દરિયાઈ ક્ષેત્રે ભારતને આગળ વધારવાના લક્ષ્ય સાથે દરિયાઈ ભારત સમિટનું આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- કેન્દ્રીય શિપિંગ પ્રધાને તાજેતરમાં મેરીટાઈમ ઈન્ડિયા સમિટની બીજી આવૃત્તિ અને <http://www.maritimeindiasummit.in> નામની વેબસાઈટ માટે એક બ્રોશર લોન્ચ કર્યું છે. આ વર્ષે સમિટ વર્ચસ્વ મોડમાં COVID-19 રોગચાળાને કારણે યોજાશે. આ સમિટ માટે પ્રદર્શકો અને મુલાકાતીઓ માટે નોંધણી 11 ફેબ્રુઆરી, 2021 થી શરૂ કરવામાં આવી હતી.

‘મર્કન્ટાઇલ મરીન ડોમેન એવરનેસ સેન્ટર’ શરૂ કર્યું

- ખલાસીઓ અને માછીમારોની મદદ માટે ભારતે ‘રીઅલ-ટાઈમ વહાણ ટ્રેકિંગ સિસ્ટમ’ શરૂ કરી છે. આ સિસ્ટમનું નામ છે ‘સાગર-મંથન: મર્કન્ટાઇલ મરીન ડોમેન એવરનેસ સેન્ટર (MMDAC)’.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- પ્રણાલીના વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ મેરીટાઈમ ઈન્ડિયા સમિટ -2021 માં આ સિસ્ટમ શરૂ કરી હતી. સિસ્ટમનું ઉદ્ઘાટન કરતાં વડાપ્રધાને પ્રકાશ પાડ્યો હતો કે ભારત ‘પરદિપ, વઢવાણ અને દીનદયાળ બંદરો પર વૈશ્વિક કક્ષાનું માળખાગત વિકાસ સાથે મેગા બંદરો વિકસાવી રહ્યું છે.’ તેમણે એમ પણ કહ્યું હતું કે નૂર પરિવહન માટે ઘરેલું જળમાર્ગો અસરકારક અને પર્યાવરણને અનુકૂળ પદ્ધતિઓ છે. તેથી, 2030 સુધીમાં ભારત 23 જળમાર્ગો કાર્યરત કરવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે. તેમણે વધુમાં ઉમેર્યું કે, ‘પૂર્વીય જળમાર્ગો કનેક્ટિવિટી ટ્રાન્સપોર્ટ ગ્રીડ’ જે નેપાળ, બાંગ્લાદેશ, મ્યાનમાર અને ભૂટાન સાથે પ્રાદેશિક જોડાણ સ્થાપિત કરે છે, તેને અસરકારક પ્રાદેશિક વેપાર અને સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પણ મજબૂત બનાવવામાં આવશે.

મંથન

- આ જહાજ ટ્રેકિંગ સિસ્ટમ વૈશ્વિક સ્તરે ભારતીય વહાણોને ટ્રેક કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે. ભારતના દરિયાકાંઠેથી 1000 કિલોમીટરની અંતરે વિદેશી જહાજોને ટ્રેક કરવા માટે પણ તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. તે ઈમરજન્સી કેસોમાં મદદ પ્રદાન કરી શકે છે. સિસ્ટમમાં સુરક્ષાના તત્વો પણ શામેલ છે.

ભારતીય વાયુસેના ‘ડેઝર્ટ ફ્લેગ’ ક્વાયતમાં ભાગ લેશે

- ભારતીય વાયુ સેના (IAF) પ્રથમ વખત ‘ડેઝર્ટ ફ્લેગ’ ક્વાયતમાં ભાગ લેશે. પ્રેક્ટિસ આજથી UAEમાં અલ-ધફા એરબેઝ પર શરૂ થાય છે. ક્વાયત ડેઝર્ટ ફ્લેગ એ વાર્ષિક મલ્ટી-રાષ્ટ્રીય યુદ્ધ ક્વાયત છે જે સંયુક્ત આરબ અમીરાતના એરફોર્સ દ્વારા આયોજીત કરવામાં આવે છે.
- ભારતીય વાયુસેના સંયુક્ત આરબ અમીરાત, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, ફ્રાંસ, સાઉદી અરેબિયા, દક્ષિણ કોરિયા અને બહેરિનથી હવાઈ દળો સાથેની ક્વાયતમાં ભાગ લેશે. આ ક્વાયત આ મહિનાની 27 તારીખે પૂર્ણ થશે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ભારતીય વાયુ સેના 6 સુખોઈ Su-30 MKI, બે સ C-17 અને IL-78 ટેન્કર વિમાન સાથે આ ક્વાયતમાં ભાગ લઈ રહી છે. C-17 ગ્લોબમાસ્ટર ભારતીય વાયુસેનાના ટુકડીના સમાવેશ અથવા ડી-ઈન્ડક્શન માટે સપોર્ટ પૂરો પાડશે.

- > આ ક્વાયતનો હેતુ ભાગ લેનાર દળોને ઓપરેશનલ કંટ્રોલ પૂરો પાડવાનો છે, અને નિયંત્રિત વાતાવરણમાં અનુમાનિત હવાઈ યુદ્ધ માટે તેમને તાલીમ આપવાનો છે.
- > સહભાગી દળોને શ્રેષ્ઠ વ્યવહારના પરસ્પર વિનિમય સાથે તેમની ઓપરેશનલ ક્ષમતાઓમાં વધારો કરવાની તક મળશે.
- > ભારતીય વાયુ સેના સહિત સહભાગી સૈન્ય વિશ્વભરના વિવિધ લડાકુ વિમાનોને સમાવિષ્ટ આ મોટા પાયે ક્વાયતમાં જ્ઞાન અને અનુભવની આપ-લે કરશે.
- > પાછલા દાયકામાં, ભારતીય વાયુ સેનાએ નિયમિતપણે હોસ્ટ કરી હતી અને મલ્ટી-નેશનલ ઓપરેશનલ ક્વાયતોમાં ભાગ લીધો હતો.

પ્રશ્નોત્તરી

01. બાંગ્લાદેશની મુક્તિની 50 મી વર્ષગાંઠ પ્રસંગે ભારત – બાંગ્લાદેશના ક્યાં શહેરો વચ્ચે ટ્રેન શરૂ કરવામાં આવી?
 (A) ઢાકા અને કોલકાતા
 (B) ખુલનાને કોલકાતા
 (C) રાધિકાપુર-બિરોલ
 (D) ઢાકા અને ન્યુ જલપાઈગુડી
02. નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. 4 માર્ચના રોજ દેશમાં રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
 2. રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પરિષદની સ્થાપના 1998માં તત્કાલીન વડા પ્રધાન અટલ બિહારી વાજપેયીએ કરી હતી.
 ઉપર આપેલા વિધાનોમાંથી ક્યાં વિધાનો સાચા છે?
 (A) ફક્ત 1 (B) ફક્ત 2
 (C) 1 અને 2 (D) એક પણ નહિ
03. ક્યાં વર્ષ સુધીમાં દેશમાં આખું રેલ નેટવર્કનું સંપૂર્ણ રૂપે વીજળીકરણ કરવામાં આવશે?
 (A) 2025 (B) 2024
 (C) 2023 (D) 2022
04. તાજેતરમાં વિપ્રો કોની ‘Racial Justice in Business’ પહેલ સાથે જોડાયુ છે?
 (A) WEF(વિશ્વ આર્થિક મંચ)
 (B) IMF(આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ)
 (C) વિશ્વ બેન્ક
 (D) ન્યુ ડેવલોપમેન્ટ બેન્ક
05. તાજેતરમાં ક્યાં દિવસે ભારતે ‘ચાબહાર દિવસ’ ની ઉજવણી કરી હતી?
 (A) 4 માર્ચ (B) 5 માર્ચ
 (C) 6 માર્ચ (D) 7 માર્ચ

06. ઈઝ ઓફ લિવિંગ ઈન્ડેક્સ 2020 સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. આ સૂચકાંકમાં, બેંગાલુરુએ પુણેને બીજા સ્થાને ધકેલી દીધું છે.
 2. એક મિલિયનથી ઓછી વસ્તીવાળા શહેરોની યાદીમાં સિમલાને સૌથી ઉપર સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.
 3. 111 શહેરોમાં અમદાવાદ પાંચમા ક્રમે હતું.
 4. આ મૂલ્યાંકનમાં લગભગ 111 શહેરોએ ભાગ લીધો હતો.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો સાચા છે?
 (A) ફક્ત 1, 2 અને 3 (B) ફક્ત 2, 3 અને 4
 (C) ફક્ત 1, 3 અને 4 (D) ફક્ત 1, 2 અને 4
07. કિરન પોલાર્ડે તાજેતરમાં જ T-20 મેચમાં 6 સિક્સર ફટકારી હતી તે ક્યાં દેશનો ખેલાડી છે?
 (A) દક્ષિણ આફ્રિકા (B) વેસ્ટ ઈન્ડીઝ
 (C) શ્રીલંકા (D) બાંગ્લાદેશ
08. બેટર ધેન કેશ અલાયન્સ(BTCA) સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તેની રચના વર્ષ 2014 માં કરવામાં આવી હતી.
 2. ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવા માટે ડિજિટલ યુક્વણીઓ ઝડપી કરવામાં આવે છે.
 3. એલાયન્સમાં 75 સભ્યો છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો સાચા છે?
 (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
 (C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3
09. ‘સુગમ્ય ભારત એપ’ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. સુગમ્ય એપ્લિકેશન અને હેન્ડબુક માર્ગ અને પરિવહન મંત્રાલય દ્વારા બનાવવામાં આવી છે.
 2. આ મોબાઈલ એપ્લિકેશનને એન્ડ્રોઈડ યુઝર્સ દ્વારા પ્લે સ્ટોર પરથી ડાઉનલોડ કરી શકાય છે.
 3. ભારતમાં એક્સેસિબલ ભારત અભિયાનના 3 સ્તંભો – પરિવહન ક્ષેત્ર, બિલ્ટ પર્યાવરણ અને આઈસીટી ઈકોસિસ્ટમના એક્સેસને વધારવા અને સંવેદનશીલ બનાવવાના સાધન તરીકે વિકસિત કરવામાં આવી છે.
 4. તેની સાથે ‘Access – The Photo Digest’ નામની એક બુકલેટ પણ લોન્ચ કરાશે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો સાચા છે?
 (A) ફક્ત 1, 2 અને 3 (B) ફક્ત 2, 3 અને 4
 (C) ફક્ત 1, 3 અને 4 (D) આપેલ તમામ

10. તકનીકી શિક્ષણ ગુણવત્તા સુધારણા કાર્યક્રમ સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સરકાર 'તકનીકી શિક્ષણ ગુણવત્તા સુધારણા કાર્યક્રમ' (TEQIP) ને એક નવા પ્રોગ્રામ 'MERITE' પ્રોજેક્ટમાં રૂપાંતરિત કરવાની યોજના બનાવી રહી છે.
2. તેની શરૂઆત વર્ષ 2002 માં UNICEFની સહાયથી માનવ સંસાધન અને વિકાસ મંત્રાલયે કરી હતી
3. તેનો ઉદ્દેશ્ય ઓછી આવકવાળા રાજ્યોમાં એન્જિનિયરિંગ સંસ્થાઓની ગુણવત્તા સુધારવાનો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃતિ મહોત્સવ 2021 સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃતિ મહોત્સવ 2021ની ત્રીજી અને અંતિમ આવૃત્તિ 27 ફેબ્રુઆરી, 2021 ના રોજ પશ્ચિમ બંગાળના મુર્શિદાબાદમાં શરૂ થઈ.
2. તેનું આયોજન વર્ષ 2015 થી સાત ઝોનલ કલ્ચર સેન્ટર્સ (Zonal Culture Centres)ની સક્રિય ભાગીદારીથી કરવામાં આવી રહ્યું છે.
3. રાષ્ટ્રીય સંસ્કૃતિ મહોત્સવ માનવ સંસાધન અને વિકાસ મંત્રાલયનો પ્રમુખ ઉત્સવ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. મેરીટાઈમ ઇન્ડિયા સમિટ સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ 2 માર્ચ, 2021 ના રોજ વર્યુઅલ મોડમાં મેરીટાઈમ ઇન્ડિયા સમિટની ચોથી આવૃત્તિનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.
2. આ સમિટના ઉદ્ઘાટન સત્રમાં મંત્રી-સ્તરની ભાગીદારીને ચિહ્નિત કરવામાં આવશે, જેમાં રશિયા, અફઘાનિસ્તાન, ઈરાન, ઉઝબેકિસ્તાન અને આર્મેનિયાના સહભાગીઓ સામેલ થશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

- (A) ફક્ત 1 (B) ફક્ત 2
(C) 1 અને 2 (D) એક પણ નહિ

13. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'રાજ્યસભા ટીવી' અને 'લોકસભા ટીવી' ને મર્જ કરીને 'સંસદ ટીવી' બનાવવાની દરખાસ્તને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
2. પૂર્વ લોકસભા અધ્યક્ષ સોમનાથ ચેટરજીના પ્રયત્નો બાદ 24 જુલાઈ, 2006 ના રોજ 'લોકસભા ટીવી' શરૂ કરવામાં આવી હતી.
3. 'રાજ્યસભા ટીવી' ની શરૂઆત વર્ષ 2009 માં થઈ હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

14. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં નવી દિલ્હી ખાતે વૈશ્વિક બાયો-ભારત -2021 ની બીજી આવૃત્તિનું વર્યુઅલ મોડ દ્વારા ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.
2. ગ્લોબલ ઈનોવેશન ઈન્ડેક્સ રિપોર્ટ 2020 માં ભારત 58 મા ક્રમે છે.
3. ભારત વૈશ્વિક બાયોટેકનોલોજી ઉદ્યોગમાં આશરે 3% હિસ્સો ધરાવતાં વિશ્વના બાયોટેકનોલોજીના ટોચનાં 12 સ્થળોમાં શામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

15. મેરી કોમના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. મેરી કોમની માર્ચ મહિનામાં આંતરરાષ્ટ્રીય બોક્સિંગ એસોસિએશન (AIBA)ની ચેમ્પિયન અને વેટરન્સ કમિટીના અધ્યક્ષ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.
2. તે આઠ વખત 'વર્લ્ડ બોક્સિંગ ચેમ્પિયન' બનનારી એકમાત્ર મહિલા બોક્સર છે.
3. મેરી કોમને વર્ષ 2020 માં ભારતનો બીજો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડ, પદ્મ વિભૂષણથી નવાજવામાં આવ્યાં છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2, અને 3

16. મહાનદીના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. મહાનદી નદી સિસ્ટમ દ્વીપકલ્પ ભારતની ત્રીજી સૌથી મોટી નદી છે.
2. નદીનો કેચમેન્ટ વિસ્તાર છત્તીસગઢ, મધ્યપ્રદેશ, ઓડિશા, ઝારખંડ અને મહારાષ્ટ્ર સુધી ફેલાયેલો છે.
3. તે છત્તીસગઢ રાજ્યના અમરકંટકની દક્ષિણમાં સિહાવા નજીકના બસ્તર પર્વતોમાંથી ઉદ્ભવે છે.
4. મહાનદીની ઉપનદીઓ શિવનાથ નદી, બોરાઈ નદી, માંડ નદી, જળો નદી, તેલ નદી વગેરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનો માંથી કયાં નિવેદનો સાચા છે?

- (A) ફક્ત 1, 2 અને 3 (B) ફક્ત 2, 3 અને 4
(C) ફક્ત 1, 3 અને 4 (D) આપેલ તમામ

17. ખેડૂત નિર્માતા સંગઠન(FPO)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તેની શરૂઆત ફેબ્રુઆરી 2020 માં ઉત્તર પ્રદેશના ચિત્રકૂટમાં રૂપિયા 6865 કરોડની બજેટ જોગવાઈથી કરવામાં આવી હતી.
2. વર્ષ 2020-21માં FPO ની રચના માટે 2200 થી વધુ FPO ઉત્પાદન ક્લસ્ટરો ફાળવવામાં આવ્યા છે.
3. નાણાકીય સહાય 5 વર્ષના સમયગાળા માટે FPO દીઠ રૂ. 18.00 લાખની ફાળવણી.

- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3

18. શૂન્ય ભેદભાવ દિવસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. શૂન્ય ભેદભાવ દિવસ 7 માર્ચે વૈશ્વિક સ્તરે ઉજવવામાં આવે છે.
 2. 2014 માં પહેલીવાર ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
 3. તેનો હેતુ મહિલાઓના અધિકારોનું રક્ષણ અને તેમના સશક્તિકરણ અને લિંગ સમાનતાને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3
19. તાજેતરમાં કેન્દ્રીય યુવા બાબતો અને રમત મંત્રાલયે કોને નેશનલ સ્પોર્ટ્સ ફેડરેશન (NSF) તરીકે માન્યતા આપી છે?
- (A) કુશ્તી ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયા
(B) જિમ્નેસ્ટિક્સ ફેડરેશન ઈન્ડિયા (GFI)
(C) ઓલ ઈન્ડિયા ફૂટબોલ ફેડરેશન (AIFB)
(D) એક પણ નહિં
20. ક્યુ રાજ્ય ભારતીય મહિલા લીગ ફૂટબોલનું આયોજન કરશે?
- (A) છત્તીસગઢ (B) હરિયાણા
(C) ઓડિશા (D) એક પણ નહિં
21. વિનેશ ફોગટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. યુકેનની રેસલિંગ ઈવેન્ટમાં ભારતીય રેસલર વિનેશ ફોગટે અંતિમ મેચમાં બેલારુસની વિશ્વની સાતમા ક્રમાંકિત વેનેસા કલાદિન્સકાયને હરાવી હતી.
 2. વિનેશ ફોગટે યુકેનની રેસલિંગ ઈવેન્ટમાં સિલ્વર મેડલ જીત્યો હતો
 3. તેણે તાજેતરમાં જ 53 કિગ્રા કેટેગરીમાં ટોક્યો ઓલિમ્પિક્સમાં પણ પોતાનું સ્થાન પુષ્ટિ કર્યું હતું.
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3
22. સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ ઈન ગેમિંગ (CoE) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. IIT બોમ્બે અને ભારત સરકાર તેનું નિર્માણ કરશે.
 2. 'બેલ બેલ મેં' ના વર્ચુઅલ પ્રદર્શન અને એવોર્ડની ઘોષણા કરતી વખતે આ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- (A) ફક્ત 1 (B) ફક્ત 2
(C) 1 અને 2 (D) એક પણ નહિ
23. સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ 2021ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ 2021 હાઉસિંગ અને હાઉસિંગ અફેર્સ મંત્રાલય દ્વારા વર્ષ 2016 માં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
 2. ભારત સરકાર દ્વારા આ વાર્ષિક સ્વચ્છતા સર્વેક્ષણની આઠમી આવૃત્તિ છે.
 3. વર્ષ 2021 ના સૂચકાંકો ગંદાપાણીના ઉપચાર અને ફરીથી ઉપયોગ જેવા પરિમાણો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3
24. ગોલ્ડન ગ્લોબ એવોર્ડ 2021ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. લોસ એન્જલસ અને ન્યુ યોર્ક સિટીમાંથી એવોર્ડ સમારંભનું શૂટિંગ કરવામાં આવ્યું હતું.
 2. આ એવોર્ડ સમારોહનું સંચાલન એમી પોહલર અને ટીના ફેએ કર્યું હતું.
 3. સર્વશ્રેષ્ઠ મોશન પિક્ચર—ડ્રામા એવોર્ડ 'નોમેન્ડલેન્ડ'ને આપવામાં આવ્યો હતો
 4. બેસ્ટ એક્શન ઈન એ મોશન પિક્ચરનો એવોર્ડ દિવંગત અમેરિકન અભિનેતા ચેડવિક બોઝમૈનને આપવામાં આવ્યો હતો.
- (A) ફક્ત 1, 2 અને 3 (B) ફક્ત 2, 3 અને 4
(C) ફક્ત 1, 3 અને 4 (D) આપેલ તમામ
25. LinkedIn Opportunity Index 2021ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ અહેવાલ મહિલાઓની તકો પર કેન્દ્રિત છે.
 2. આ અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, ભારતમાં 37% કામ કરતી મહિલાઓને પુરૂષો કરતાં ઓછી તકો મળે છે.
 3. આ ઉપરાંત, 75% કામ કરતી મહિલાઓનો દાવો છે કે તેઓ ભારતમાં વૃદ્ધિ અથવા બઢતીમાંથી પાછળ છે, જ્યારે એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં આ આંકડો 50% છે.
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3
26. વડાપ્રધાન જન ઔષધિ પ્રોજેક્ટ (PMBJP) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. પોષણક્ષમ ભાવે ગુણવત્તાયુક્ત દવાઓ પ્રદાન કરવા ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વિભાગ દ્વારા વડા પ્રધાન ભારતી જનસૌધિ પ્રોજેક્ટની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
 2. UPA સરકાર દ્વારા આ યોજના 2008 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 3. વર્ષ 2015 માં, આ યોજના ભારતના વડા પ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા ફરીથી રજૂ કરવામાં આવી હતી.
 4. નવેમ્બર, 2016 માં તેને બદલીને 'વડા પ્રધાન ભારતીય જનૌષધિ યોજના' કરી દેવામાં આવી હતી.
- (A) ફક્ત 1, 2 અને 3 (B) ફક્ત 2, 3 અને 4
(C) ફક્ત 1, 3 અને 4 (D) આપેલ તમામ
27. મર્કન્ટાઇલ મરીન ડોમેન અવેરનેસ સેન્ટરના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ખલાસીઓ અને માછીમારોની મદદ માટે ભારતે 'રીઅલ-ટાઇમ વહાણ ટ્રેકિંગ સિસ્ટમ' શરૂ કરી છે.
 2. પ્રણાલી વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ મેરીટાઇમ ઈન્ડિયા સમિટ -2021 માં આ સિસ્ટમ શરૂ કરી હતી.
 3. આ સિસ્ટમનું નામ છે 'સાગર-મંથન: મર્કન્ટાઇલ મરીન ડોમેન અવેરનેસ સેન્ટર (MMDAC)'.
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3
28. 'ડેઝર્ટ ફેલેગ' ક્વાયતના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ભારતીય નૌકાદળ આ ક્વાયતમાં ભાગ લેશે.
 2. આ વર્ષે ક્વાયત UAEમાં અલ-ધફા એરબેઝ પર શરૂ થવાની છે.
 3. સંયુક્ત અરબ અમીરાત, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, ફ્રાંસ, સાઉદી અરેબિયા, દક્ષિણ કોરિયા અને બહેરિનના હવાઈ દળો આ ક્વાયતમાં ભાગ લેશે.
- (A) ફક્ત 1 અને 2 (B) ફક્ત 2 અને 3
(C) ફક્ત 1 અને 3 (D) 1, 2 અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કન્ટેન્ટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT